

www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

BIH
Македонија
Slovenija
Sverige
USA
Hrvatska
Црна Гора

2.40 KM
75.00 DEN
500.00 SIT (2.09 EUR)
28.00 SEK
3.50 USD
12.00 KN
1.20 EUR

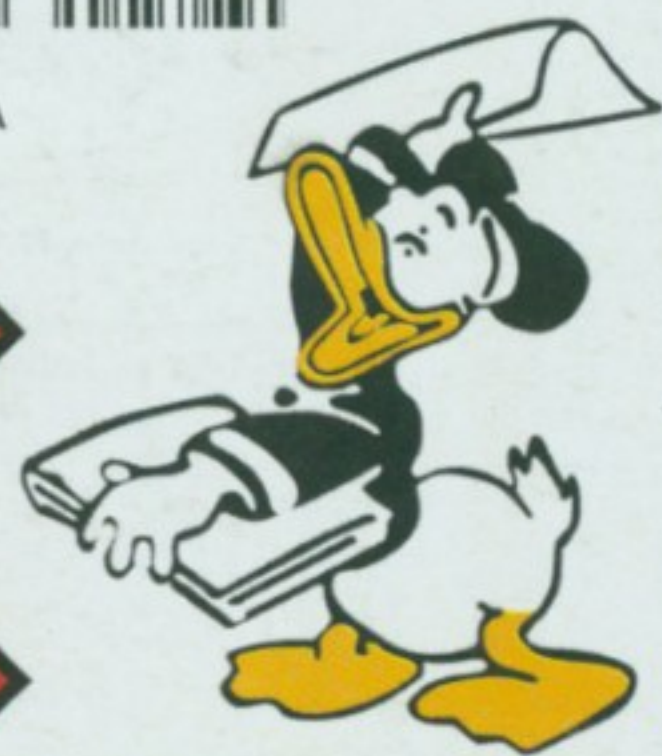
ISSN 0032-339-x

02880

9 770032 339010
PRINTED IN SERBIA

20. 4. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2880

ВЕЛИКА
БРЉОТИНА

ДОБИЛИ СМО НАГРАДУ
Superbrands

НАЈЈАЧИ
ОТРОВИ

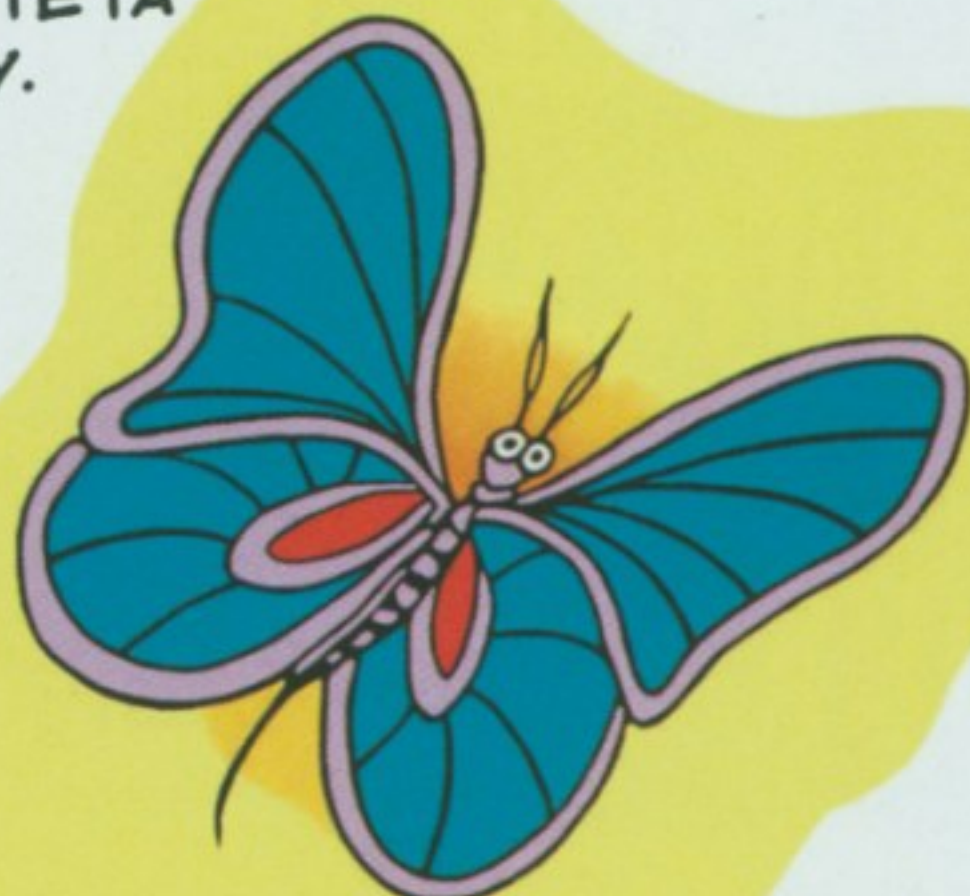
СЛИКА И МУЗИКА

НОЋ
БЕЗ
МРАКА

За све од 7 до 107!

ПРВОГ ЛЕПТИРА У ЧИЈИ ЈЕ ДНК УМЕТНУТ ГЕН МЕДУЗЕ УЗГОЈИЛА ЈЕ ДОКТОР АНТОНИЈА МОНТЕИРО С ДРЖАВНОГ УНИВЕРЗИТЕТА У ЊУЈОРКУ.

ОБОЈЕ РОЂЕНИ ПРЕСТУПНЕ ГОДИНЕ, 29. ФЕБРУАРА, ДИД СТИВЕНСОН И ЊЕГОВА КЋИ ВИКТОРИЈА ИЗ АУСТРАЛИЈЕ, РЕДАК СУ СЛУЧАЈ, ЈЕР ВЕРОВАТНОЋА ДА СЕ ТАКО НЕШТО ДОГОДИ САМО ЈЕ У ЈЕДНОМ ОД ДВА МИЛИОНА СЛУЧАЈЕВА.

МЕДВЕД У ОРЛОВОМ ГНЕЗДУ
НА 13,5 МЕТАРА ВИСОКОМ ДРВЕТУ ЈАСИКЕ, КОГА ЈЕ НАШЛА ЏЕНИФЕР ЕРЛИХМАН ИЗ ЧИПЕУА ФЛОЕЈЦА У ВИСКОНСИНУ, СПАВАО ЈЕ ЗИМСКИ САН.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

•• једно истраживање обављено у САД показало је да људима које стрес води у инфаркт дружење с мачком може да спасе живот јер смањује крвни притисак и смирује срце ■

••• предузеће „Електролукс“ недавно је направило посебне ципеле које играју улогу кућног усисивача. Довољно је само да их обујете, прошетате по кући и, тврде произвођачи, прашина више неће бити ■

••• Наисус (Naissus), старо име Ниша, значи Вилин град ■

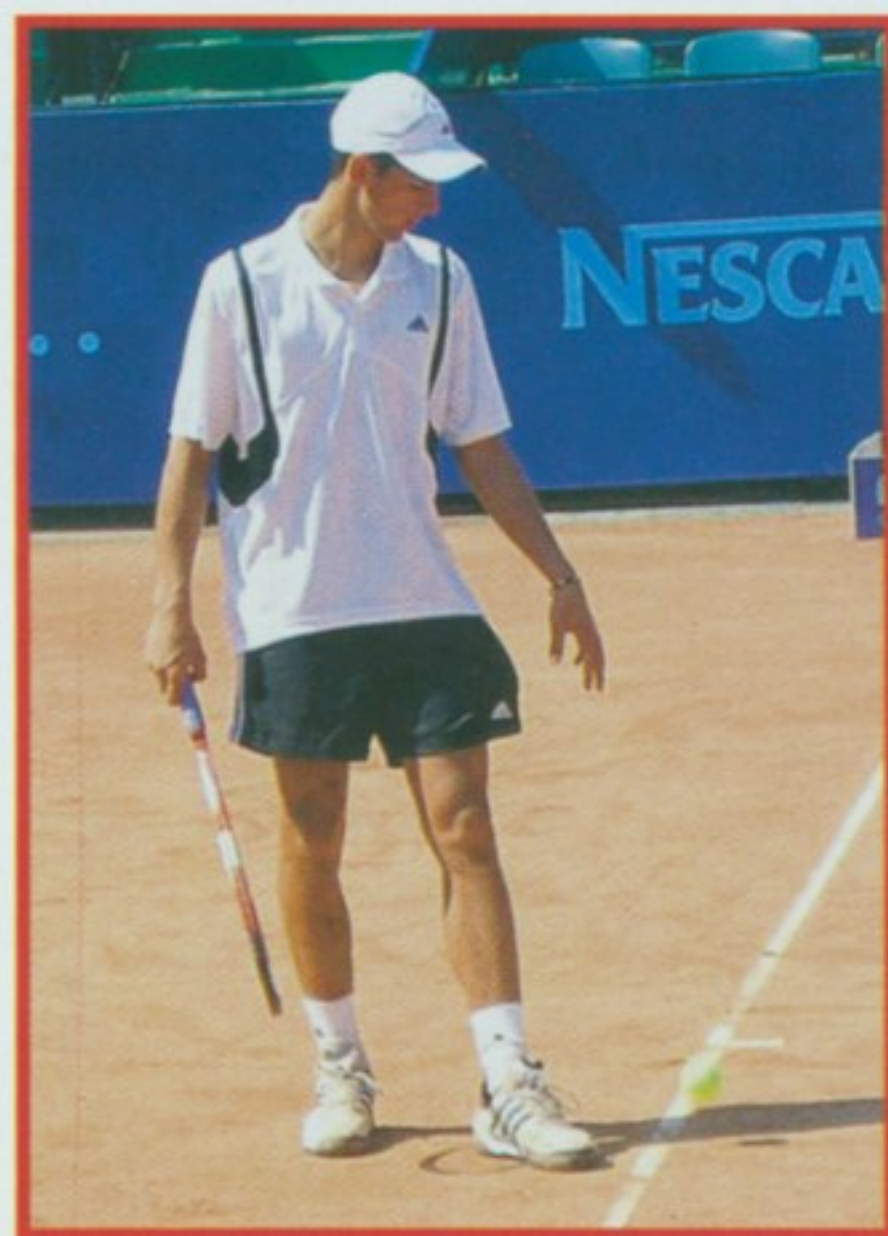

••• пре стоке, Срби су у средњем веку уместо новца користили платно. Према неким етимолошким тумачењима, глагол платити настао је управо од старословенске речи платно које су Словени користили у својој постојбини као новац ■

••• прва жена у историји која је, 1887. године, постала градоначелник, била је Сузана Медора Салтер из града Аргонија у САД ■

••• последњи болесник заражен вариолом вером био је млади кувар из приморског места у Сомалији. Разболео се 26. октобра 1977. године, а два лета касније проглашено је да је вариола вера (велике богиње) искорењена у свету ■

••• најстарија особа која се попела на 8848 метара високи Маунт Еверест, највишу тачку на планети, био је седамдесетогодишњи Јуичиро Миура из Јапана, а најмлађа петнаестогодишња Мингкипа, девојчица из етничке групе Шерпаса ■

••• Новак Ђоковић први је српски тенисер који је успео да освоји један такозвани мастерс турнир (мали „Гренд слем“). Догодило се то 1. априла ове године у Мајамију, на Флориди ■

••• број неписмених у Србији се од 1991. до 2002. године смањио са 415.000 на 232.000 ■

••• острига може током живота небројено пута да промени пол ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

БРЕНД

Мало је страних речи које су тако брзо ушле у моду као реч бренд. Противници страних речи с нескривеном злурадошћу наглашавају да је једно од раних значења енглеске речи бренд жиг којим се обележава припадност стоке једном газди, као знак препознавања. Манекени сваке помодне речи бар неколико пута на дан имају на уснама ову реч да би били тренди. А за припаднике маркетиншке службе, бренд је тек једно од поглавља њиховог уџбеника док су се учили том занату, терминус техникус њихове професије.

У енглеском језику реч brand прошла је дуг развојни пут: у 10. веку на старом енглеском значила је комад дрвета који гори, на основу протогерманског глагола brandaz, што значи горети. Године 1665. први пут је забележено да бренд значи жиг утиснут на кожи стоке помоћу усијаног гвожђа, а 1827. први пут бренд значи заштитни знак на некој роби или предмету. Године 1854. за неко тадашње пиво написано је да је оно „супериорног бренда“. А чак век и по било је потребно да то значење доспе до наших обала. Погледао сам свој Нови речник

нових речи из 1990. године; у њему још нема речи бренд.

Да поновимо! Реч бренд с енглеског, што у новим што у старим текстовима, у зависности од контекста, може да се преведе као угарак, буктиња, бакља, жиг (у дословном смислу и у пренесеном као жиг срама, дакле, љага), марка, заштитни знак, бренд, а у језику поезије као мач.

Илустровао
Добросав
Боб
Живковић

„ЗАБАВНИК“

Први „Забавник“, који је у Србији излазио с прекидима од 1815. до 1821. године, био је тада у Европи омиљена врста годишњег алманаха за поуку и забаву. На почетку је садржавао „месецослов“, календар православни и католички, о месечевим менама и с датумима одржавања вашара, а следили су поучни написи из најразличитијих области.

Покретач, оснивач, власник, уредник и главни писац текстова био је двадесетшестогодишњи просветитељ родом из Земун Димитрије Давидовић (1789–1839). Он је у Бечу покренуо и прве српске новине.

И „Новине сербске“ и „Забавник“ Давидовић издаје уз велике материјалне тешкоће и личне жртве. Редовно позива Србе где год живе да се претплате. „Новине сербске“ нису спекулативно предузеће, но један општена-

родни посао, који као школа и црква, заслужују родољубиву потпору свих добрих Срба“, поручује он. Највише се одазивају на претплату и „Новина сербских“ и „Забавника“ „сиромаси, писари и практиканти, који не могу да излазе на крај са својом платом, они највише помажу књижевност“. Изражавање новчано подржава књаз Милош, а из Црне Горе једини претплатник је владика Његош.

Давидовићев биограф Јован Хаџић пише да су „Забавници“ били „украшени са прекрасним образима... Били су, заиста, здрава и вкусна рана умна, која је падала као блага и плодносна роса на младе душе и срдца обојега пола“.

У „Забавнику“ се појављују и песме Анке Обреновић, као „првоначалне српске списатељице“.

Осим својим мисионарским радом, Димитрије Давидовић скренуо је па-

жњу других словенских народа, тако да га Краковско учено друштво (академија наука) прима за дописног члана.

Где се сели Давидовић сели се и његов „Забавник“ – у Беч, Београд и Крагујевац. Димитрије Давидовић прелази у Србију, где већ има ауторитета као зналац више језика и дар за дипломатију, тако да га књаз Милош редовно шаље (1829–1833) с делегацијом у Цариград на преговоре с Портом, османлијском владом. Претежно његовом заслугом, преговори се завршавају потписивањем Хатишерифа, којим Србија добија шест граничних округа на управу. Две године био је министар унутрашњих послова и просвете, написао је основни текст Сретењског устава 1835. године. Кад је Устав укинут, пада у немилост код књаз Милоша, те остатак живота, до смрти

у Смедереву у 49. години, проводи у сиромаштву.

Када је престао да излази Давидовићев „Забавник“, Вук Караџић наставио је да у Бечу издаје сродни годишњи алманах под именом „Даница“, с поднасловом забавник, који је излазио од 1826. до 1829, и затим још један број 1829. године. Вукова задужбина у Београду наставила је с издавањем забавника „Даница“, 1994. године, и издаје га и данас.

Реч забавник изведена је из речи забава, која је општесловенског порекла. У истом облику имају је и Пољаци, Чеси и Словаци. У основи речи забава стоји глагол бити, бивати. Глагол забавити рачвао се у два правца, у смислу заустављања нечега, те и задржавања нечије пажње – забавом ■

Јован Ћирилов

ПОДЖИЖНИ
ЗАБАВНИК

20. 4. 2007.

2006. ГОДИНУ И ДОБИО НАГРАДУ „СУПЕРБРЕНД“

Порекло заштитних знакова и брендова каткад је јасно већ на први поглед. Шкољка као знак нафтне индустрије „Шел“, сваком је познато ко зна да shell на енглеском значи шкољка. Или човек који хода са шеширом на глави као бренд „Џонија Вокера“ је логичан, јер је реч о „Јовици Пешаку“.

Наш бренд је шљивица, истина изговорана најчешће скроз неправилно, нешто као „сливовиц“, али реч коју готово сваки странац зна. Реч је о брендију који, такође, има везе с речју из наслова – бренд, јер потиче од истог протогерманског глагола који је значао горети, палити, пећи. Да, реч је, како то наша реч лепо указује, о препеченици.

А за супербренд проглашен је „Политикин Забавник“. То значи да је реч о бренду над брендovima, јер супер на латинском значи над, изнад ■

Од априла 1916. до новембра 1918. године на Крфу су излазиле „Српске новине“, званични гласник српске владе у време окупације Србије. Новине су излазиле уторком, четвртком и суботом у тиражу од десет хиљада примерака и имале су свој додатак – „Забавник“

Први број „Политикиног Забавника“ појавио се 28. фебруара 1939. године

КАКО ЈЕ НАШ ЛИСТ ДОБИО ИМЕ ЗАХТЕВ ПЕТИНЕ

Последњег дана децембра 1938. године „Политика“ је објавила велики наградни конкурс за име њеног новог листа који ће доносити стрипове, романе у наставцима и други забавни материјал. Уз текст је објављен и посебан купон у који је требало да, поред назива листа, читаоци упишу и жеље везане за садржај будућих новина.

Међу 34.998 приспелих купона било је, разумљиво, различитих предлога за име новог „Политикиног“ листа, попут: „Шаљива недеља“, „Смех“, „Народни борац“, „Спортски романи“, „Путописи“, „Женски лист“, „Природа и наука“ и слично. Али, готово једна петина или, тачније, 18 одсто учесника у овом великом наградном конкурс направило је – „Политикин Забавник“. Тако је наш лист добио име, а предложили су га ученици и лекари, радници и чиновници, домаћице и трговци, геометри и ратари, официри и дрвосече...

Двеста деведесет седам награда, у укупној вредности од 35.000 динара, подељено је жребом, односно извлачењем купона оних учесника који су желели да се лист зове „Политикин Забавник“. Прву награду од 5000 динара добила је Антонија Савић, деветогодишња ученица из Новог Сада. Колико је то било пара можда понајбоље сведочи податак да су за њих Антонијини родитељи купили плац за градњу куће, њој ципеле и брдо слаткиша за другарице, док је преостали део отишао Фонду за незбринуту децу.

И данас, после толико година, за сваки рођендан „Политикиног Забавника“ уредно стиже и честитка Антоније Савић, удате Кочиш.

Први број „Политикиног Забавника“, на формату „Политике“ штампан на 12 страна, појавио се 28. фебруара 1939. и те године просечан штампани тираж – излазио је два пута недељно (уторком и петком) – износио је 46.446 примерака. Као уредник био је потписан Мирослав Дим. Стевановић, а у редакцији су

радили: Дуда Тимотијевић, Нада Дорошки и илустратори Ђорђе Лобачев и Станислав Жедрински.

Од 4. априла 1941. до 5. јануара 1952. године „Забавник“ није излазио. Новом почетку и поновном покретању опет је кумовао Владислав Сл. Рибникар. На челу прве послератне редакције био је Стојиљко Стојиљковић, оперативни уредници били су Константин Степановић и Богдан Поповић, а сарадници Кринка Виторовић и Павле Токин, лектор је био Станислав Павићевић.

„Не може се схватити приврженост толиког света, шароликог по годинама и судбинама, 'Политикином Забавнику' ако се не објасни да је он, у ствари, посланица, боље рећи питино дете. (Питино дете је онај вишак теста за питу који се испече пре пите и може се правити с разним надовима: пекмезом, џемом, медом, шећером... Укусно је и гута се у сласт...)“

Намера и циљеви „Политикиног Забавника“ су јасни. Уредништво не крије за шта се бори и на шта би да наговори своје читаоце. То би могло да се изрази акростихом који бисмо назвали „Циљ Забавника“:

Збрисати досаду гумицом радозналости.

Атлас стављај под главу да би се свако јутро будио на другом континенту.

Буни се против сваког поповања.

Амрел отварај, читаоче принче, чим дуне јак ветар, можда ћете однети на твоју планету.

Воли то дете које сваки човек носи у себи.

Никад не пиши исквареним језиком окорелих административаца и малограђана.

Иди у свет маште, слободно, не чекајући ничију дозволу.

Корачај лаким кораком у правцу светлости која јача људски дух.

Владимир Булатовић Вић
главни и одговорни уредник
„Политикиног Забавника“ (1984–1987)

ДУГ ПУТ УЗ ЛИТИЦУ

ТРАЈАНОВО ТРАЈАЊЕ

Узбуђења око почетка изградње тада највеће хидроцентрале у овом делу Европе нису се стишавала кад се појавила забринутост поштовалаца чувања трагова прошлости. Лепо је што ће укроћени Дунав нашем човечанству подарити изобиље светлости и електричне струје, али је мање лепо што ће, дубоко у муљу огромном браном зајажене реке, остати мноштво драгоцених споменика културе и то исто човечанство лишити опипљивог трага трајања живота на просторима око Ђердапа.

Уз то, те исте 1966. године на платоу изнад Дунава откривено је и 8000 година старо неолитско насеље познато као Лепенски Вир, које је умногоме изменило до тадашња сазнања о животу и делу нашег прапретка. Да не би завршили на дну будућег акумулационог језера, остаци насеља с мноштвом светски познатих малих кипова премештени су на нови, 25 метара виши, простор – плато.

Међутим, остала је само наизглед мања тешкоћа. Шта урадити с Трајановом и другим таблама и остацима римског пута уклесаног у стену који ће се после скоро двадесет векова наћи дубоко испод површине реке? Неки су се одмах позвали на искуства египатских стручњака који су, због подизања бране на Нилу код Асуана, морали да преместе храмове и колосалне кипове Рамзеса II у Абу Симбелу. Они су стене исекли у камене блокове тешке петнаестак тона, пребацили их на за то одређено место и ту спојили вративши им, колико-толико, првобитни изглед. Код

нас је, пак, невоља била у томе што је Трајанова табла у једном блоку тежила 300 тона.

Камени знакови поред пута

Повест о трајању Трајанове табле траје дуже од два миленијума. И не само ње. Наиме, да би олакшали везу с истоком и омогућили поход на Дакију (данашња Румунија), римски императори су у литицама ђердапског стења, одмах изнад Ћудљиве реке, уклесали пут. Први део, од Голупца до Милановца, изградио је цар Тиберије. Његове радове наставили су Клаудије и Домицијан, а цео посао окончао је цар Трајан и својим легијама омогућио упад у Дакију. Пут је завршен 103. године и у част тога император је наредио да се изнад њега, на крају опасне клисуре Мали казан, постави табла на којој је уклесано:

„Император цезар, божанског Нерве син, Нерва Трајан Август Германик, врховни свештеник, заступник народа по четврти пут, савла-

После скоро двадесет векова, изградњом бране на Ђердапу, чувеној Трајановој табли претило је да заврши у муљу зајажене реке. Једини начин био је да се исече и подигне камени блок тежак око 300 тона. Сличан подухват дотад никад нигде није био изведен

давши планинско и дунавско стење, сагради овај пут.”

Сличне трагове у камену оставили су, пре њега, и цареви Тиберије и Домицијан. И тако су табле, једна за другом, вековима сведочиле о једном несвакидашњем подухвату. Све до пре педесетак година, до почетка изградње хидроцентрале Ђердап, односно система Ђердап I, II и III. Тада је одлучено да се сачува само Трајанова табла и, заједно с делом римског пута, премести на новоизграђени плато изнад површине будућег акумулационог језера. После неколико предлога, одлучено је да је најбоље и најсигурније да се цео тај блок исече у једном комаду и подигне. Остало је само да се реши ко ће то и како да изведе.

Лифтом у историју?!

Задатак је поверен београдском архитекти, професору Милораду Димитријевићу чија је ужа специјалност статика. Данас, после толико лета, овај уважени

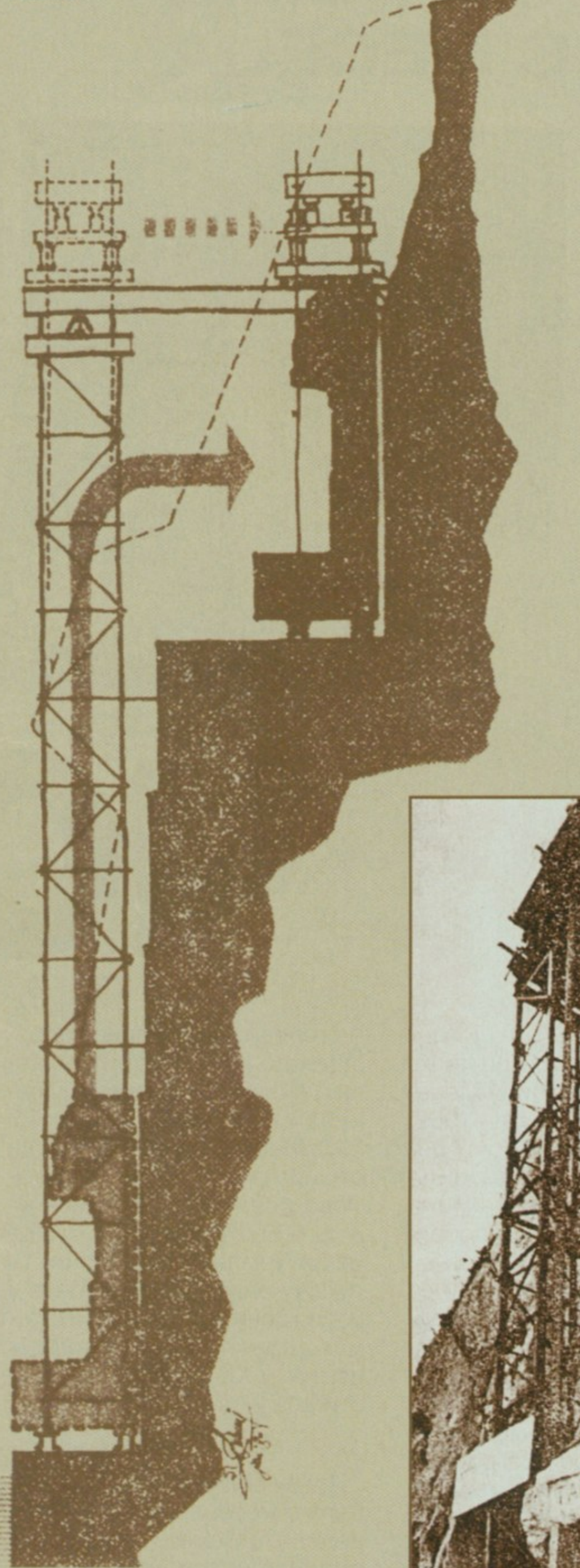
За време владавине Марка Улпија Трајана (98–117) Римско царство је по пространству достигло свој врхунац.

осамдесеттрогодишњак, још живахни саветник готово свих наших завода за заштиту споменика културе, са сетом али и нескривеним поносом прича о том, и за ово време, правом подвигу.

„Било је више идеја и предлога како да се обави тај сложен посао. Неки су, на пример, заговарали замисао да се око табле уради брана од армираног бетона, па да се до ње долази лифтом, оно кад се ниво воде акумулационог језера, односно Дунава подигне. То је било неореално, с обзиром на састав стене у којој је Трајанова табла исклесана, и не само због тога...”

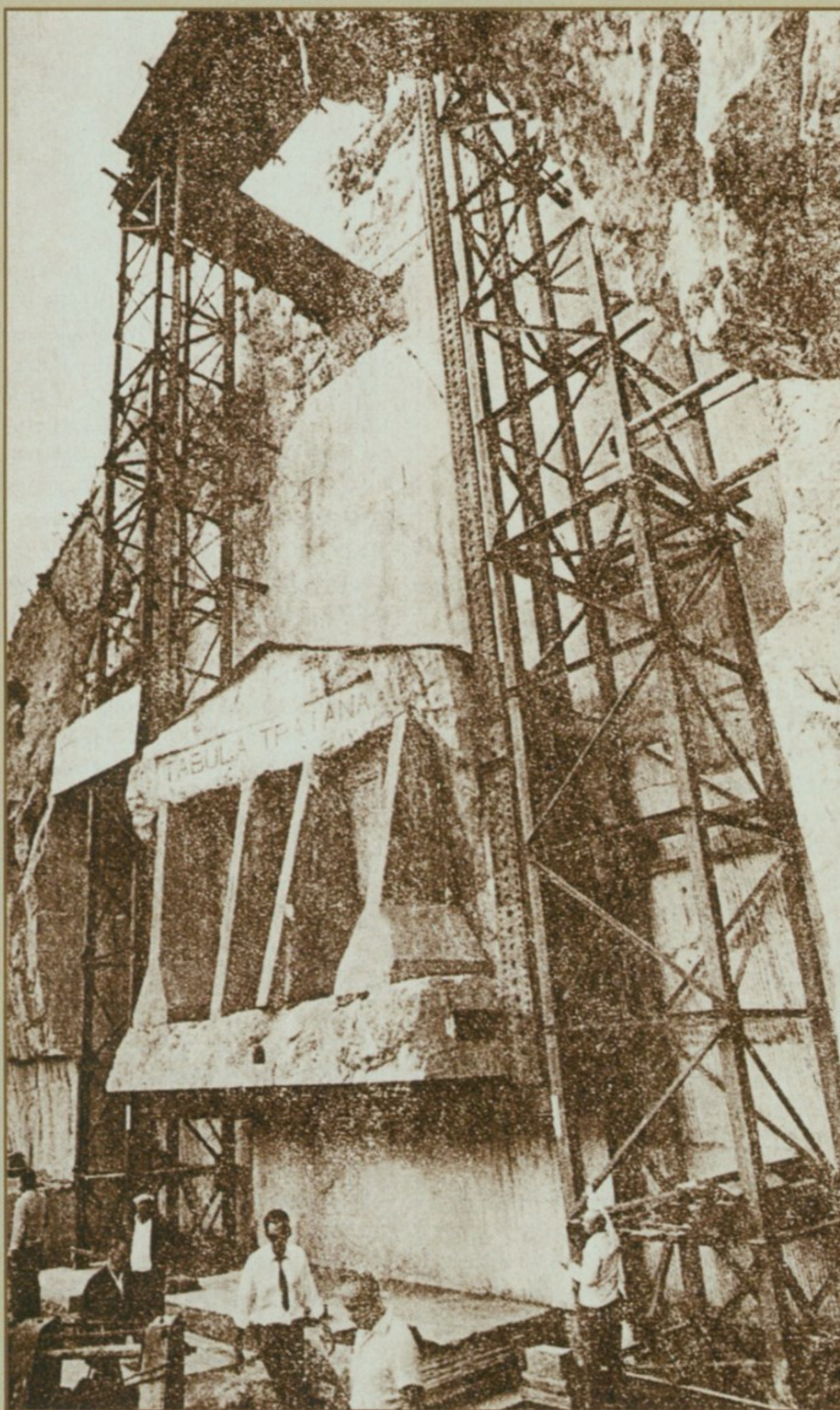
На крају је, после дугог и темељног проучавања свих могућности, одлучено да се цео блок Трајанове табле и одговарајући део римског пута исече у једном комаду и подигне за двадесетак ме-

Технички цртеж
подизања Трајанове
табле

тара, таман колико јој ни нај-
већи водостај Дунава не би
нашкодио. Без обзира на то
што наше службе за зашти-
ту споменика културе нису
имале искуства с оваквим
радовима. Позната је била
само техника премештања

Заштићена
Трајанова табла
у време кад је
кренула уз
литу.

КАД СЕ МИСТРИЈА ПОЗЛАТИ

Архитекта конзерватор и дугогодишњи професор Архитектонског факултета у Београду **Милорад Димитријевић**, иначе рођени Црнотравац и ученик Александра Дурока и Ђурђа Бошковића, на најбољи начин спојио је наслеђе предака, надалеко чувених дунђера, и огромно знање које је стекао. Мало је сложених конзерваторских захвата на архитектонским споменицима чијој заштити није дао свој пун допринос.

Учествовао је, поред осталог, у потпуној обнови бедема Голупца, пројекту рестаурације и заштите Дунавске капије Великог утврђења Фетислам, санацији Старог Бара после земљотреса и Куле Небојше испод Калемегдана, као и оближњег Амама, али и пиргова у Хиландару. Успео је и да заустави нагињање Јеринине куле у Смедеревском граду, исто то учинио је и са спомеником Победнику на Калемегдану, а поред Трајанове табле премештао је и Теразијску чесму...

А „Златна мистрија“, угледна награда за успешно остварен архитектонски подухват у области заштите споменика културе, додељује се из „Фонда Милорада Димитријевића“ ■

камених блокова исечених из стене египатских храмова чија се тежина кретала око 15 тона, дакле 20 пута мање од око 300 тона тешког блока с Трајановом таблом.

Исецање блока с таблом, смештеном на литици преко 20 метара изнад нивоа Дунава, поверено је предузећу „Венчац“ из Аранђеловца, а подизање „Мостоградњи“ из Београда. Да би се прво дошло до блока с натписом, одстрањене су велике количине камена изнад и око табле, више од 600 кубних метара. Стена је исецана механички, а уз помоћ експлозива скинути су само слојеви који су били подаље од табле. Како ништа није смело да се препусти случају, пре почетка радова узети су отисци Трајанове табле. Пошто је постојала оправдана бојазан да нека од стена које се руше оштети таблу, цео блок био је заштићен „платном“ од дрвених облица готово вертикално постављених и међусобно повезаних и сајлама закачених за стену.

Центиметар по центиметар

Професор Димитријевић даље каже да су радници „Венчаца“ користили неколико начина исецања и да су сам блок с таблом исекли посебним

Данас се Трајановој табли једино може прићи с Дунава, чамцем или барком.

„хелико” ужетом. За вертикални рез којим се залеђе одвајало од блока, прво су морале да се лево и десно од табле исеку нише како би се радницима и механизму за исецање омогућио приступ.

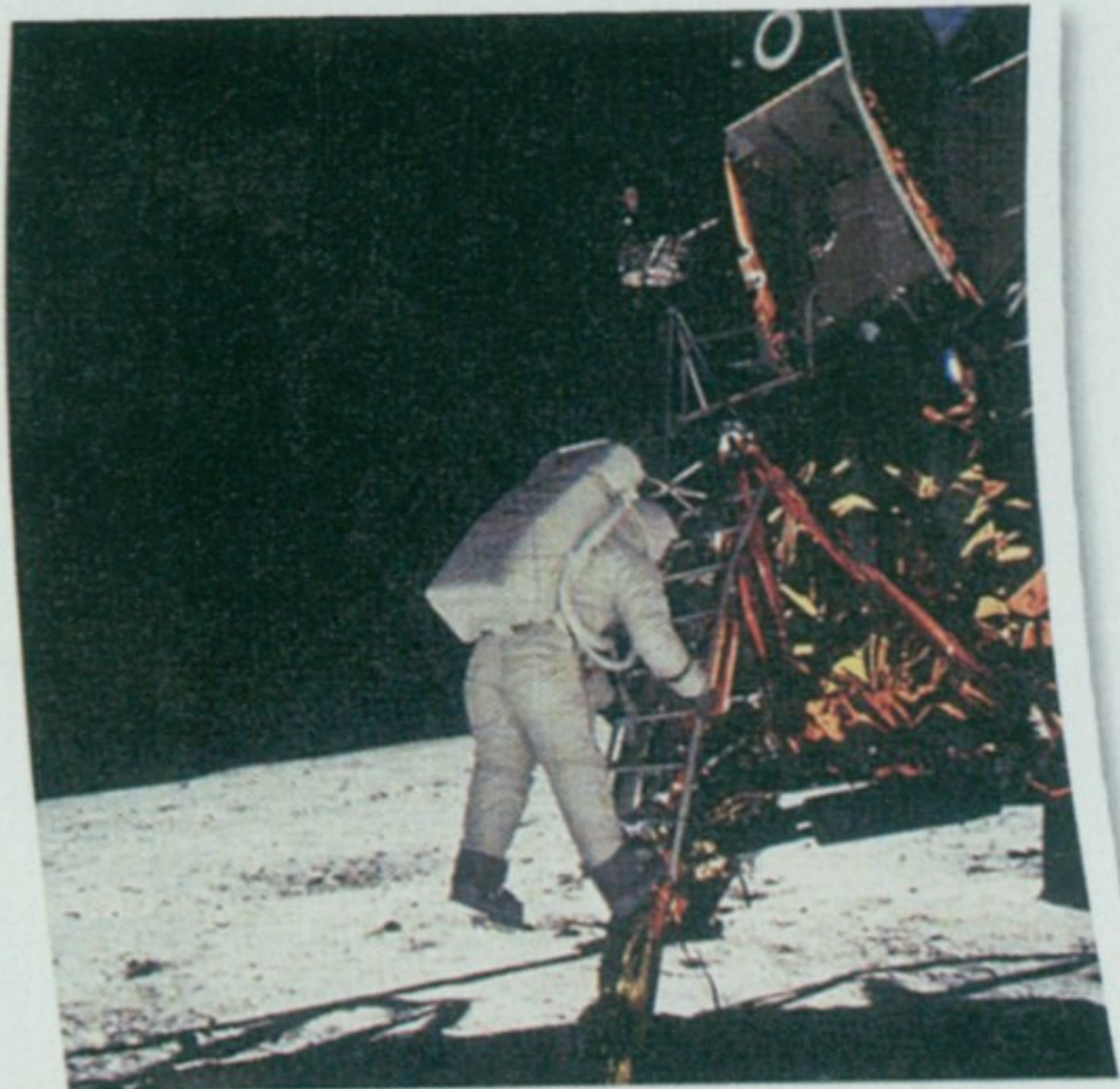
По исецању вертикалног реза и одвајању огромног блока од залеђа, ваљало је одмах детаљно прегледати површину која је због сечења постала глатка, готово полирана, и на којој је запажено више једва видљивих напрслина. Да би се искључила могућност одвајања конзолног дела – „тимпано-на” са аустријским натписом „Tabula Traiana”, дуж неке од пукотина постављена су четири армиранобетонска ребра да подупиру конзолни део блока. Онда је, да би блок остао у комаду и био отпоран на могуће незгоде приликом дизања, цео утегнут челичним шипкама и заливен цементом.

Блок тежак 300 тона подухваћен је постављањем хидрауличне пресе у припремљене засеке испод табле. Затим је пресама подигнут пола метра и испод њега су подвучене дебеле челичне шипке. За одлучујућу акцију подизања направљене су две нарочите челичне дизалице које су касније коришћене на радовима око бране. И, центиметар по центиметар, почело је мукотрпно и дуго подизање блока историје уз двадесетак метара високу литицу. Потом је, уз помоћ санки и ваљака, камена грдосија бочно померена и постављена у ново лежиште.

Тако је завршен подухват који и данас важи за право архитектонско чудо... Нажалост, пројекат није до краја поштован јер још није урађено степе-ниште с оградом које би водило до саме Трајанове табле. Овако, знатижељници могу да је виде једино – с воде ■

Петар Милатовић

ПРИЧА О СЛИКАМА С МЕСЕЦА

ЧО

Након што је летелица дотакла површину Месеца 20. јула 1969. године, очи целог света биле су упрте у астронаута Нила Армстронга. За то се побринуо Стен Лебар, инжењер електротехнике задужен за развој камере која ће снимити по многима најзначајнији тренутак 20. века – спуштање „Апола 11” на Месец. Није било довољно само послати људе на Месец. Требало је омогућити телевизијски пренос тог догађаја, тако да цео свет види шта су Американци постигли, а нарочито да то виде Совјети који су започели утркивање у освајању васионе 1957. године лансирањем „Спутњика”.

Произвести камеру која ће издржати притисак гравитационе силе приликом полетања и потом радити у готово бестежинском стању на Месецу био је само део техничког изазова за Лебара. Емитовање видео-сигнала било је много већа препрека. Наиме, комуникациони канали са Земљом били су већ преоптерећени слањем осталих важних података с Месеца. Амерички формат тадашње црно-бе-

ле телевизијске слике подразумевао је 525 (хоризонталних) линија, 30 фрејмова у секунди и фреквенцију од 4,5 MHz. Лебар је морао све то да смањи на 320 линија, 10 фрејмова у секунди и фреквенцију од 500 kHz. Пријемне станице на Земљи ухватиле би ту лошију слику, пребациле је у уобичајени телевизијски формат и одаслале до командног центра у Хјустону, одакле би отишла у свет.

Лош снимак

Да би осигурала пријем сигнала с Месеца, Наса је распоредила пријемне станице дуж планете на три континента. Две су биле у Аустралији (Ханисакл крик, станица поред Канбере, и Паркс радио-опсерваторија, западно од Сиднеја), једна у пустињи Мохаве у Калифорнији (Голдстоун дип спејс комуникациони комплекс), и једна у шпанској престоници, Мадриду.

Кад је Армстронг отворио поклопац летелице, ступио на тло Месеца и изговорио чувену реченицу о малом кораку за човека, а дивовском за човечанство, пријемне станице које су примале директан сигнал од „Апола” у том тренутку биле су ау-

ВЕЛИКА БРЉОТИНА ЗА ВЕЧАНСТВО

Људи су заиста слетели на Месец... само је Наса изгубила видео-снимке тог догађаја

стралијске. Циновска овална антена промера 60 метара у Парксу трпела је налете снажног ветра који је дувао брзином од 110 километара на час и успешно примила снимак с Месеца. Сигнал је пребачен у уобичајени телевизијски формат и прослеђен Хјустону.

Цео свет са страхопоштовањем је посматрао Армстронгове прве кораке, а чепови из боца са шампањцем излетали су у командном центру у Хјустону. Усред свеопште радости, Лебар је обратио мало више пажње на видео-снимак. Знао је да пребачени сигнал неће бити квалитетан као права телевизијска слика, али ово је изгледало знатно испод очекивања. Армстронг је корачао Морем тишине, а на снимку то је изгледало као сивкаста мрља усред барице мастила. „Знали смо како та слика треба заиста да изгледа, правили смо огледе“, сећа се Лебар. „Погледали смо се у чуду – шта се то дешава са сликом?“

Међутим, понет величином историјског тренутка, Лебар се није сувише упуштао у разјашњавање. „Иако смо знали да та слика треба да

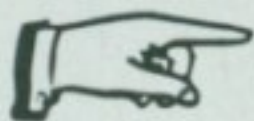

изгледа боље, телевизијски гледаоци нису имали притужби. Сви су били ван себе од среће што је човечанство стигло до Месеца.” Тако Лебар никада није видео сирови, оригинални снимак с Месеца. Свега неколико техничара у аустралијској пријемној станици видело је ту слику. Упоредо с пребацивањем сигнала у телевизијски формат који је послат Хјустону и који је обишао свет, техничари су направили и копије оригиналног снимка на великим магнетоскопским тракама које су тада коришћене и послали их у Насину архиву.

Где су траке?

Пре неког времена Лебар је сазнао зашто је слика коју је Хјустон добио била тако замрљана – пребацивање оригиналног снимка и слање утицало је на

Ветерани
Насе Дик Нафигер и
Стен Лебар траже изгубљене
траке са снимцима спуштања на
Месец у чијем су стварању
учествовали пре 38 година.

На горњој слици је оригинални снимак спуштања на Месец, случајно ухваћен на фотографији монитора снимљеној у тим тренуцима. Замрљана доња слика је исти тај тренутак са снимка који је командни центар у Хјустону одаслао у свет. Ако се траке са оригиналним снимком икада нађу, моћи ће да се погледају само на уређају који се налази у Насиној Лабораторији за испитивање података која је такође пред затварањем.

квалитет слике отприлике као што трећа фотокопија фотокопије упропасти првобитни изглед документа или слике. „Оно што је цео свет видео једна је велика брљотина“, каже данас осамдесет-једногодишњи Лебар. „Величанственост тог тренутка заслужује више од тога.“ Срећом па су техничари у Аустралији ископирали оригинални снимак добијен с Месеца. Сад Лебар треба само да узме тај првобитни снимак и покаже га свету.

Нажалост, ту постоји једна препрека – Наса је изгубила траке.

Сваке године Насини пензионери и ветерани подухвата „Аполо 11“ окупе се поред Канбере, на месту где се некада налазила Ханисакл крик станица која је порушена 1981. године. Присећају се величанствених тренутака и показују једни другима фотографије и оно што су сачували из тог времена. Тако је 2002. године један од пензионера донео ролну магнетоскопске траке из времена „Аполо“ мисија коју је нашао у својој гаражи. Сви су је загледали, присећали се како су незграпне биле те траке, а потом се вратили роштиљу. Следеће године неко од аустралијских пензионера донео је фотографије начињене у станици у тренутку слетања на Месец. На мониторима који су се видели у позадини фотографија јасно

се видео оригинални снимак пристигао с Месеца, а не верзија која је пребачена у телевизијски формат.

„Кад смо их пажљивије погледали, схватили смо да је та слика била знатно боља од оне која је из Хјустона отишла у свет“, каже Колин Мекелар, месни свештеник и – како сам себе назива – свемирски залуђеник. Имао је свега дванаест година кад се „Аполо 11“ спустио на Месец, али је гледање преноса тог догађаја обележило његов живот.

Тајна снимка из гараже

Копајући по старим стварима, још неки ветерани нашли су фотографије на којима се у позадини види боља слика на мониторима. Радо знали Мекелар је предложио да се ролна магнетоскопске траке која је нађена претходне године пошаље Наси. Можда је на њој оригинални снимак слетања на Месец.

Али, тај превазиђени видео-формат више се нигде не користи, па ни у Наси. После мало распитивања, Мекелар је нашао некога ко је био вољан да им помогне. Дик Нафцгер био је последњи од инжењера из подухвата „Аполо“ који је још радио у Наси. Остали су отишли у пензију, или умрли.

Нафцгер је потражио помоћ пријатеља у Лабораторији за испитивање података Свемирског центра „Годар“. Ова лабораторија некада је кори-

шћена за снимање и испитивање података добијених од свемирских летелица током златног доба Насе. У њој се налази и прастари аналогни магнетоскоп висок два метра с великом црном дугмади и тањирима за ролне магнетних трака. Делује као реквизит из неког научнофантастичног филма снимљеног шездесетих година. Међутим, то је једини познати уређај који још може да прочита старе магнетоскопске траке.

Инжењер Дик Нафцгер умотао је ролну траке коју су му ветерани донели и пустио је. Нажалост, снимак на траци био је из времена пре подухвата „Аполо“. Није било видео-записа, само звук и неки технички подаци. Међутим, уређај је могао да прочита траку. Подаци нису нестали с ње упркос томе што је чамила у гаражи све те године. То значи да би и оригинални снимак првих човекових корака на Месецу могао да се репродукује само кад би био нађен у Насиној непрегледној архиви.

Лебар, који је о овом снимку знао више од било кога другог, такође се упустио у потрагу. Откако се пензионисао, 1987. године, уграђивао је опрему за астрономију по парковима близу свог дома у Мериленду. Ипак, целу причу о првобитним снимцима дочекао је сумњичаво. „Не пада ми на памет да преврнем целу Насу због нечи-

јих успомена од пре 35 година“, рекао је ветеранима кад су му се први пут обратили.

А онда су му показали доказе које су сакупили. Кад се слика екрана с фотографије на којој је оригинални снимак стави поред замрљане ТВ слике која је отишла у свет, разлика је очигледна. Лебар није могао да верује сопственим очима. Био је збуњен због квалитета слике као у Хјустону 1969. године. „Јасно се сећам да је у огледима које смо правили слика била овог квалитета. Моја камера ипак је радила како треба.“

Лебар и Нафцгер решили су да нађу те траке. Али, у Наси нико није желео да им помогне. Кад су надлежнима објаснили шта желе, добили су одговор: „Баш је лепо то што радите“, и ништа више. Са озбиљно скресаним буџетом, запослени у Наси имају преча посла од потраге за прастарим тракама.

Пожар у „златном руднику“

Међутим, Лебар и Нафцгер су особе које су својевремено морале да смисле начин како да пренесу сигнал кроз ваздух на удаљеност од 386.000 километара, и то пре проналаска микропроцесора и савремене напредне технологије. Мало државне бирократије није била никаква препрека за њих.

У вашингтонској Националној архиви где се чувају државни подаци још од 1967. године има око четири милиона кутија које су наслагане по сивим полицама високим шест метара. Гомила расте из дана у дан. Архива је 1950. године заузимала површину од 1260 кубних метара, а данас заузима 700.000 кубних метара. Сваке године дода се 1400 кубних метара. Очекивало се да ће увођење дигиталних архива смањити количину хартије, али није. Људи не верују рачунарима, и радије одштампају сваки документ, за сваки случај.

Збрка у архиви

Ту су пореске пријаве, молбе за пасош, подаци о патентима, робним маркама... Наравно, и подаци које је доставила Наса. Ветерани подухвата „Аполо“ знали су да морају да почну своју претрагу одакле. Нафцгер је нашао траг који је указивао на то да су кутије с архивом пребачене из Свемирског центра „Годар“ у Националну архиву у јесен 1969. године, неколико месеци након лета „Апола 11“.

Док су се благодоклони службеници архиве правили да их не виде, Лебар и Нафцгер тумарали су бескрајним ходницима архиве. Убрзо су установили да ту влада потпуна збрка. „Тамо нико нема појма где се шта налази“, каже Нафцгер. Нема бар-кодова или рачунарске архиве. Кад се нека кутија склони, једини траг је цедуља која остане иза ње. Такве цедуље могу годинама да жуте на истом месту, под претпоставком да не слете с полице, што се такође дешава.

Дешавају се и незгоде. У јулу прошле године дошло је до кратког споја у систему за гашење пожара и прскалице с таванице натопиле су водом 16.000 кутија. Оштећена документација послата је на хладно сушење. Иако се води рачуна о температури и влажности у просторијама, време нагриза картонске кутије које се љуште и буђају. Неки људи под таквим условима не би чували ни збирку стрипова, а камоли оригинални снимак човековог спуштања на Месец.

После вишемесечног прекопавања кутија, Лебар је установио да је више од 140.000 трака из времена подухвата „Аполо“ склоњено из Националне архиве у раздобљу између 1979. и 1985. године и враћено у Свемирски центар „Годар“. Нажалост, ту им се губи сваки траг. Свако построје-

ње Насе овлашћено је да самостално процењује шта је вредно за чување, а шта не. Кутије с тракама донете из архиве можда и данас чаме у некој канцеларији или су једноставно уништене или бачене.

Лебар и ветерани покушали су да путем телефона и Интернета ступе у везу с пензионерима „Годара“ који би можда могли да се сете где су кутије завршиле. Један је поменуо да су магнетоскопске траке одношене у једну зграду у кругу „Годар“ центра. Кад су Лебар и ветерани отишли тамо пуни наде, доживели су разочарење. Зграда је годинама затворена, а све што је у њој било углавном је уништено.

Постоји и могућност да су траке обрисане како би се на њима снимало нешто ново. Или су брисане у време хладног рата како значајни технички подаци не би пали у непријатељске руке. Међутим, много је вероватније да је у питању административна аљкавост, превазиђена техника и – смрт. Када је неуробиолог Џо Милер 1999. године истраживао микробиолошки живот на Марсу, тражио је податке с мисија „Викинг“ из седамдесетих година. Није могао да их добије јер су сви Насини техничари који су радили с тим подацима у међувремену умрли.

Потрага и даље траје

И Лабораторија за испитивање података предвиђена је за затварање. Само захваљујући упорности ветерана подухвата „Аполо“ та одлука је одложена док траје потрага за оригиналним снимцима. Јер, једини уређај који може да прочита те траке налази се у овој лабораторији.

Нафцгер и даље трага за тракама. Још се нада да ће оне бити нађене. Тако су у подруму Технолошког универзитета Кертис у Перту, у западној Аустралији, недавно откривене ролне с телеметријским подацима добијеним у огледи-ма на Месечевој површини.

Спуштање на Месец деловало је некада као предигра за остварење свих научно-фантастичних жеља. Освајање Сунчевог система изгледало је надокхват руке. Онда се све срушило скоро преко ноћи. Заменица директора „Годар“ центра Доли Перкинс каже: „Као грађани, можемо бити разочарани ако се те траке не нађу. Али, Наса је била у потпуности на висини задатка у подухвату „Аполо““ ■

Н. В.

Свет У БРОЈКАМА

15.400.000.000.000

рачунских операција у секунди нови је рекорд који је поставио најбржи суперрачунар у Великој Британији, HPCx. Научници га користе за све и свашта – од климатских модела до хемијских симулација ■

52.000.000.000 евра

одвојено је за научна истраживања широм Европе, одлуком Европског парламента. Овај програм трајаће до 2013. године, а само на информационе технологије распоређено је позамашних 10 милијарди евра ■

1.600.000.000

светлосних година од Земље удаљена је тајанствена космичка експлозија коју су опазили астрономи користећи Насин телескоп Свифт. Догађај је назван Прасак гама зрака (ПГЗ). Вероватно је у питању било образовање нове црне рупе, али нико не уме да објасни шта је експлодирало ■

58.000.000 евра

кошта Дракулин замак у Румунији који је однедавно на продају. Трансилванијски дворца Бран повезан је са озлоглашеним владаром Владом Цепешом који је Бремену Стокеру послужио као надахнуће за лик грофа Дракуле ■

50.000.000 људи

добило је неку болест од животиња у раздобљу од 2000. до 2005. године. Истраживачи холандског Центра за биомедицинска истраживања кажу да је 78.000 људи умрло, од чега 30.000 од беснила ■

50.000.000 тона отпада

годишње широм света настаје од одбачених електронских уређаја. У Програму за заштиту природе Уједињених нација тврди се да су богате државе одговорне за похрањивање штетног електронског отпада у сиромашне афричке земље ■

3.000.000 фунти

потребно је да се рестаурира колиба капетана Скота на Антарктику. Након 100 година неопходно је да се у леденој тундри обнови колиба, кажу званичници Фонда за антарктичко наслеђе ■

23.300 гена

сачињава геном морског јежа. Научници Калифорнијског технолошког института открили су много гена за које се раније веровало да су својствени само кичмењацима ■

—једанаест

Неверица је дотрчала непозвана. И, после пажљивог ишчитавања, добро дошла. Чланови жирија овогодишњег „Забавниковог“ конкурса за најбоље литерарно дело за младе објављено у 2006. години једногласно су одлучили да књига Игора Алексића „Делфини високо лете“ обавезно мора да уђе у ужи избор. Не само због вешто и зрело испричане приче него, чини се, и због подналова књиге који је упућивао да је то „романчић о девојци која заиста постоји“.

У поговору насловљеном „Истина о роману“ писац је, готово репортерски, овако известио читаоце:

„...Јелена Димић заиста постоји! ... Има тату пилота, храбру мајку и брата који не воли висину. И баку и деку. И вучјака. Живе у Београду. Била је неизлечиви инвалид, погрешно су је оперисали, па је изгубила сваку наду све док је војни лекар није мукотрпно излечио, како је и описано у роману. Јелена је изненадила свет поставши вицешампион Србије у леђном пливању. Има двадесетак медаља из пливања и виолине...“

Живот, ето, понекад зна да испише најузбудљивији роман.

Игор Алексић, новинар и писац из Зрењанина, оберучке је зграбио причу коју је чуо и преточио је у узбудљиво и питко литерарно штиво. Чак је пре неколико година снимио и документарни телевизијски филм на исту тему. У роману, наравно, није потпуно „преписан“ живот Јелене Димић, ту је и машта добила свој простор, посебно део везан за њену лековиту игру с делфинима, али је прича о овим љупким морским сисарима сасвим тачна.

У роману, сатканом од снова и малчице збиље, писац будућег члана пливачког клуба „Делфин“ готово ритуално припрема за ноћ:

„...Јелена је најзад заспала на умореном морском чаршаву, по којем је тата расуо морске звезде, алге,

песак са жала, и борове иглице. Цео београдски асфалт ће замирисати од мора на којем Јелена спава. Јер, Јеленин живот, ако не у стварности, а онда у срцу, постаје бескрајно море на оркану. Океан чешљан а неочешљан ветровима. Слана, чупава главуца морског дива звана океан. О, како лепо успављује успаванка хора зрикаваца. Вероватно и ти зрикавци на ужареном асфалту имају облик минијатурних делфина. А Јелена више није девојчица већ делфин који јур-

ца Јадранским морем, док зраци подневног сунца стидљиво, расплинато, обасјавају морско дно...”

Делфини не пливају само у Јелениним снахвицама. Она их види и у тањиру супе: „Сутра крећеш на базен”, рече мама приносећи Јелени тањир супе у којој плива домаће тесто изрезано у облику делфинчића. „Поједи морску супу и спрем се да од сутра почнеш да вежбаш као шампион. Нећеш више имати времена да нон-стоп читаш и гледаш ту сморну телевизију.”

И делфини из тањира супе отпливали су у Јелену.

Оно што не пише у роману раније је, у својим дневничким белешкама, исписала Јеленина мајка Саша Ковијанић-Димић. Ову својеврсну личну драму морала је неком да повери, а хартија јој је увек била при руци:

„Јелена стоји на победничком постољу у свом ‘талићном’ плавом костиму. Мокре косе и задихана од напете и тесне трке, маше и шаље пољупце својим клупским другарицама на трибинама. До ње стају још две девојке, грле се насмејане и размењују честит-

ДЕЛФИН

Дијагноза је била сурова и потврђена у свим болницама у које су је носили: до краја живота у инвалидским колицима. А онда је један лекар родитељима пробудио наду речима: „Све је у вашим рукама!”. Много касније Јелена Димић постала је јунакиња једног романа и једног документарног филма. С разлогом

Осмех после
дугих година стрепње.

ке. Пре него што ми је пришла, клекла је уз ивицу базена и умочила медаљу у воду – још један обред за срећу, да се позлати и следећи пут. Посматрам је, поносна на све њене победе, али највише на коначну победу над судбином која је стајала пре тринаест година у једној јединој реченици: 'Ваше дете ће бити инвалид', суво је рекао доктор Влаховић, гасећи светло на табли под рендгенским снимком малих кукова. 'Морате се помирити с том чињеницом, госпођо Димић, да ће бити везана за инвалидска колица', додао је. Стајала сам као укопана, држећи своју десетомесечну девојчицу у наручју..."

**„Пливање је постало мој свет”,
каже данас Јелена Димић.**

„Дуг боравак у болници претворио је Јелену у повучено и несигурно дете, али, за утеху, с куковима је ствар ишла на боље. 'Добро је', говорио је доктор Глигоријевић на свакој следећој контроли, 'за сада.' То је значило да може да се деси неколико ствари због којих би требало урадити још једну операцију. Четири године након првог захвата те ствари су се и десиле. Доктор нам је рекао да постоји само још један начин, мање радикалан, али дуготрајан и напоран: форсирано пливање!

У СУПИ

Даља исповест сведочи о драми породице Димић испреплетане болом, страхом и, ипак, трунчицом наде. Можда ће се десити чудо, можда сурова дијагноза остеохондритиса (мекшање и пуцање зглоба бедрене кости) није посве тачна, можда... И онда дуго, скоро свакодневно, тражење нових лекара и нових болница у новим градовима. И свуда исти одговор. Јелена је већ напунила две године и тако лепо и стабилно ходала да нико са стране није могао ни да помисли да је било потребно право чудо да тако и остане.

Кад смо први пут дошли код доктора Глигоријевића, он је рекао: „Све је решиво и није тако страшно, урадићемо један захват. Направите анализе и доведите дете у понедељак у болницу. Не брините, средићемо то, само будите упорни...”

После операције, у гипсу од пазуха до ножних чланака, Јелена Димић остаје четири месеца у болници где лежи потрбушке везана пеленом за креветац. И, верујући да су је родитељи оставили, престаје да разговара са најближима који су једино могли да је виде кроз стаклена врата. Кад оду, увек их је испраћао њен језиви врисак.

Кратак договор с тренером пре старта.

‘Слушајте, све је у вашим рукама, операција коју смо урадили завршила је само трећину посла, даље мора сама, наравно уз вашу подршку...’

Базен је за Јелену био ново искуство. Није се толико плашила воде колико неуспеха у маси бучне и самоуверене деце. Хтела је да се не разликује од њих, да они не

примете да је пливање за њу, предшколарца, гола борба за нормалан живот који сви поред ње имају. За време ледених зимских дана понекад је желела да остане код куће, али страх је терао да ни тада не одустаје. А после само неколико месеци тренер је њену мајку питао да ли Јелена има неки посебан мотив да тако истрајно вежба и напредује много брже од остале деце.

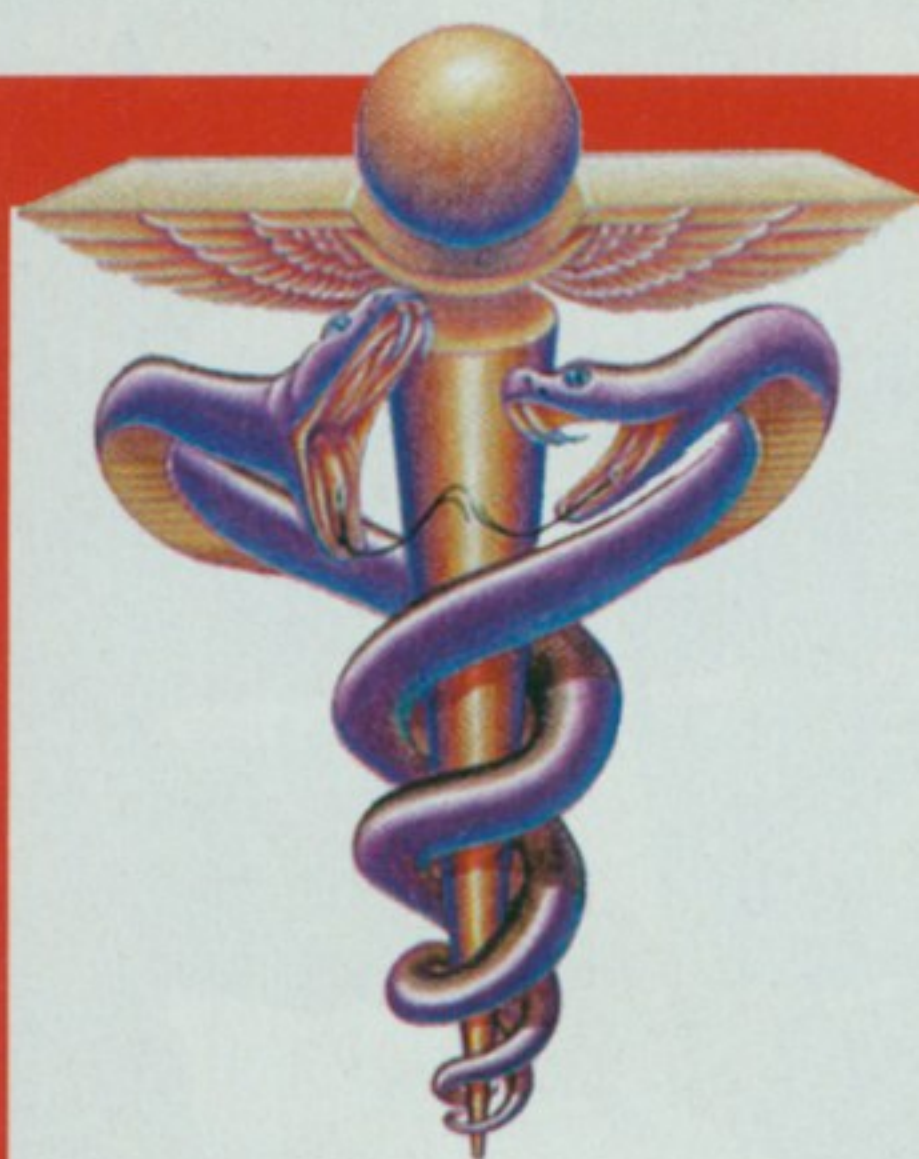
Као најбољу у школи пливања, у клубу „Делфин” при Основној школи „20. октобар”, брзо су је приметили из моћног „Партизана”. Ту се први пут поколебала јер се нашла међу правим такмичарима, а она је још била само дете које покушава да се пливањем избори за нормалан живот. То раздобље мајка Саша је у свом дневнику овако описала:

„По савету психолога, купила сам књигу о олимпијским победницима. Сваке вечери читале смо о онима који су почели да тренирају да би избегли хендикеп. Смешили су се са фотографија онима што су у детињству имали дијагнозе с лошим прогнозама. Препознавала се у причама, временом је почела да налази мотиве у себи. Пливање је постајало њен свет. Кренула је да осваја свет пливајући...”

Данас шеснаестогодишња Јелена, ученица другог разреда средње музичке школе, обожава да иде на тренинг у малом али добром клубу „Свим старс” и побеђује на такмичењима. Прешлог лета је с виолине прешла да свира виолу и то редовно чини и у Симфонијском оркестру младих „Борислав Пашћан”. Радо одлази да подржи дечаке и девојчице које је задесила невоља слична њеној. И да им прича о делфинима, чак и онима који су некад умели да пливају у маминој супи. Посебно о томе како умеју високо да лете ■

П. Милатовић
Снимио **С. Ђорђевић**

— тринаест

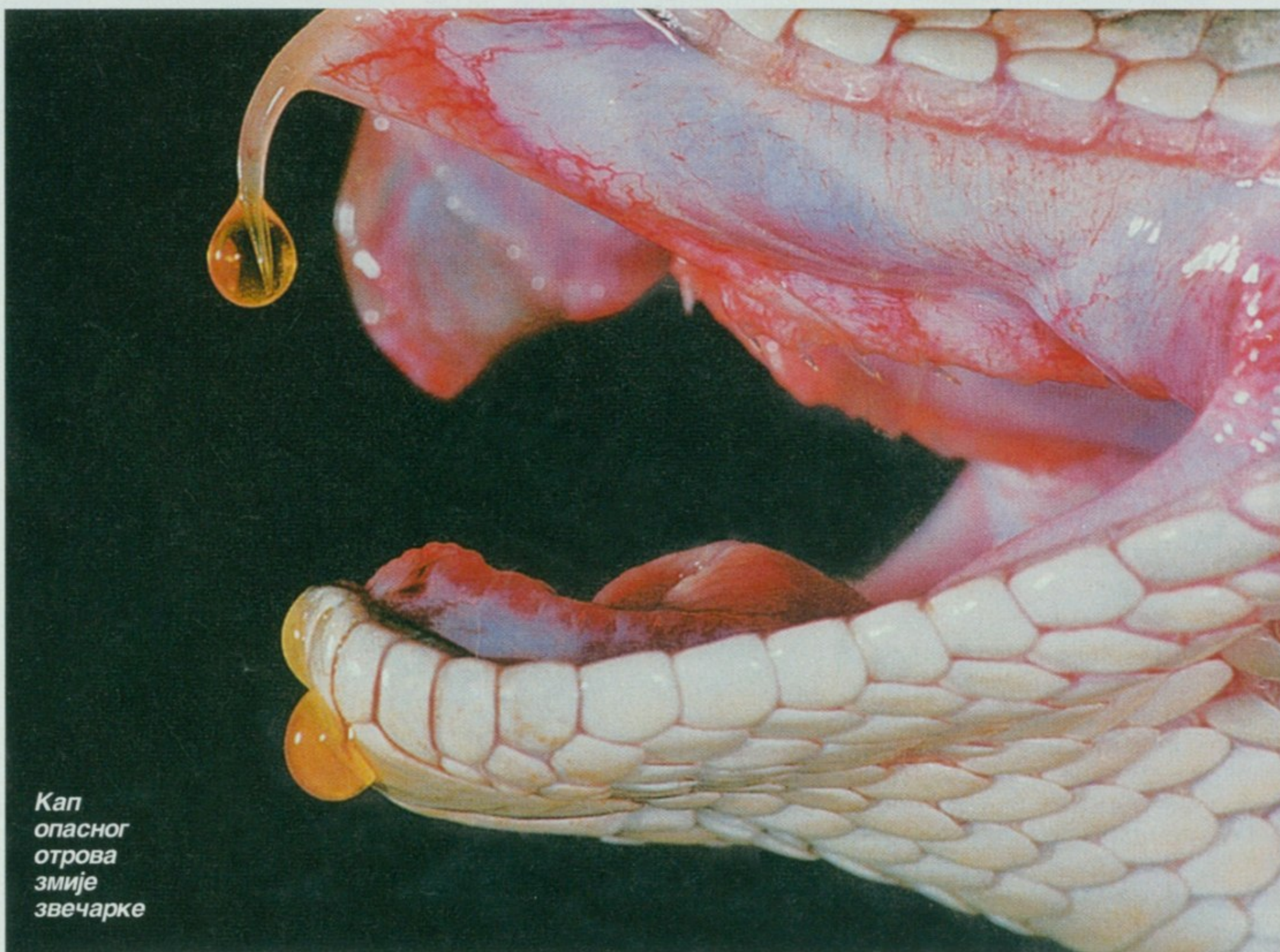

НАЈЈАЧИ ОТРОВИ (I)

МАГЛА КОЈА

Отров је, по правилу, материја која може, брже или спорије, да усмрти, а није битно како. Отрови се разликују и по својој јачини, и по начину продирања у организам и по дејству на њега. Неки делују муњевито, неки постепено, гомилајући се. Заједничко им је што их је човек, одвајкада, проучавао да би их што делотворније користио за лов, за борбу против непријатеља, за тровање својих ближњих, за лечење. Латинска реч *venenum* као и грчка *pharmakon* значе и лек и отров, а на знамену медицине испреплетене су змије.

Најчешћа употреба отрова ипак није била у медицинске сврхе него за вођење ратова. У најдревнијим кинеским записима говори се о „магли која хвата душе“, отрову коришћеном за гушење народних побуна. А грчки историчар Херодот пише о отровној материји, добијаној врењем стрвина отровних животиња, измета и људске крви, у коју су се умакали врхови убојитих стрела.

Кап
опасног
отрова
змије
звечарке

Сви првобитни отрови били су биљног или животињског порекла и нису служили само за рат и лов већ и за извршење смртних казни. Једна од жртава био је и славни грчки филозоф Сократ који је, осуђен на смрт, морао да по-

пије напиток од кукуте, биљке сродне першуну. Та биљка и данас је отров на гласу.

Краљ отпоран на отрове

Познавање отрова било је љубоморно чувана уметност. Један од њених најста-

ријих поштовалаца и зналаца, прави мајстор, био је Митридат VI (131–63. пре н. е), владар Понта у Малој Азији. Он је човечанство задужио справивши чувени митридат, вековима сматран за најделотворнији икада начињен противотров или, како се још каже, антидот. Митридат, потекао из алхемије којом се краљ бавио, имао је око три стотине углавном биљних састојака и спасао је многе жртве уједа змија отровница.

Краљ Митридат остао је познат највише због открића митридатизма, способности човековог организма да поднесе постепено повећавање дозе отрова и на њега постаје отпоран. Сам краљ, који

Мушкарци из племена
Ембера Коко у Колумбији
и данас лове плен
избацивањем отровних
стрела из дубаљки.
Стреле се умачу у отров
добијен од жабе по имену
Phylllobates terribilis.

ЛОВИ ДУШЕ

Од само две десетине грама цијанида умире се за петнаест минута, најјачи отров је ботулин из лименки, а међу тровачима дуго најомиљенији арсеник на онај свет послао је силан народ, нарочито из Енглеске из доба краљице Викторије

је живео у вечном страху да ће га неко отровати, приви-као је своје тело на разне врсте отрова.

У древном Риму, престоници Царства и света, робови су имали ризичну дужност да пре цара пробају јело које му се служи да би

се, у том случају, отровали они, а не њихов светли господар. Упркос тој предострожности, многи римски цареви отишли су на други свет отровани. Император Клаудије, на пример, страдао је од тањира печурки које му је справила и нека-

ко подметнула његова пета жена и чувена тровачица Агрипина да би престо изборила за свог сина, злогласног Нерона.

Римљани се нису задовољили отровима из биљног и животињског света. Захваљујући необјашњивим смртима рудара из Монте Амијата, они су открили токсичност праха арсен-триоксида познатијег као арсеник и мишомор. То је отров минералног порекла – добија се распадањем арсенових минерала – и, ако га неко прима постепено, сигурно ће заувек склопити очи.

После овог открића убиства арсеником у Риму узе-

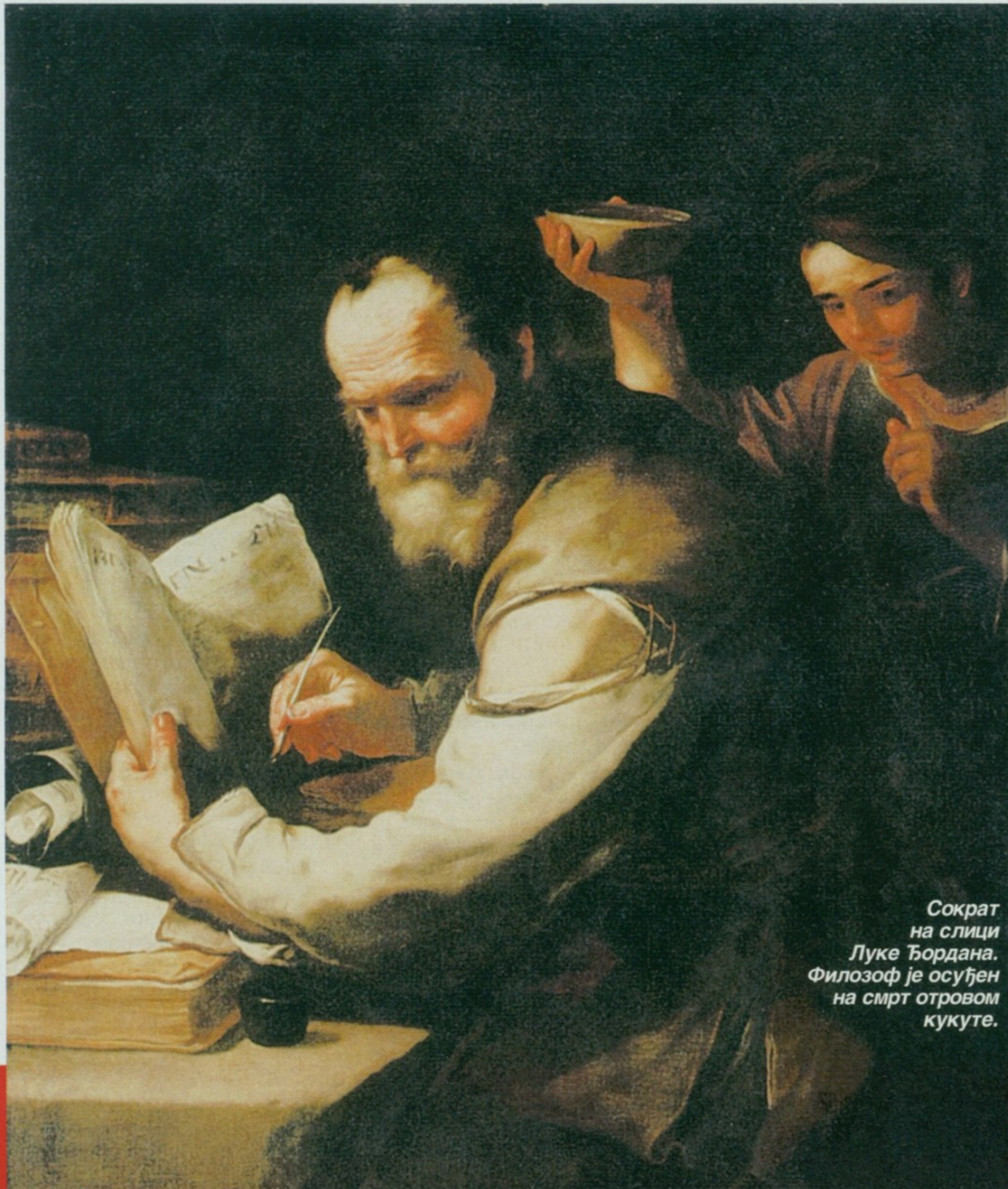
Лукреција Борџија, кћерка шпанског папе Александра VI, остала је, с правом или не, заштитни знак свих тровача.

ла су толиког маха да је морао да се донесе закон назван Lex Cornelia de sicariis et veneficiis, први закон на свету којим се забрањује употреба отрова. Није помогао. Арсеник је и у 20. веку у целом свету коришћен за уклањање блиских непријатеља.

„Кантарела” породице Борџија

За време ренесансе, епохе у сваком погледу узвишене али и богате дворским сплеткама, још није било познато тачно дејство појединачних материја и због тога су и настале и рашириле се бесмислене и одвратне тровачке формуле. Према рецепту за „кантарелу”, отров чувене племићке, тровачке породице Борџија, требало је заклати свињу, посути јој утробу арсеником и, кад маса иструли, оставити је да се суши да би се из ње, на крају, добила материја слична шећеру која убија за мање од 24 сата.

Даровитост тровача долазила је до изражаја и у начинима

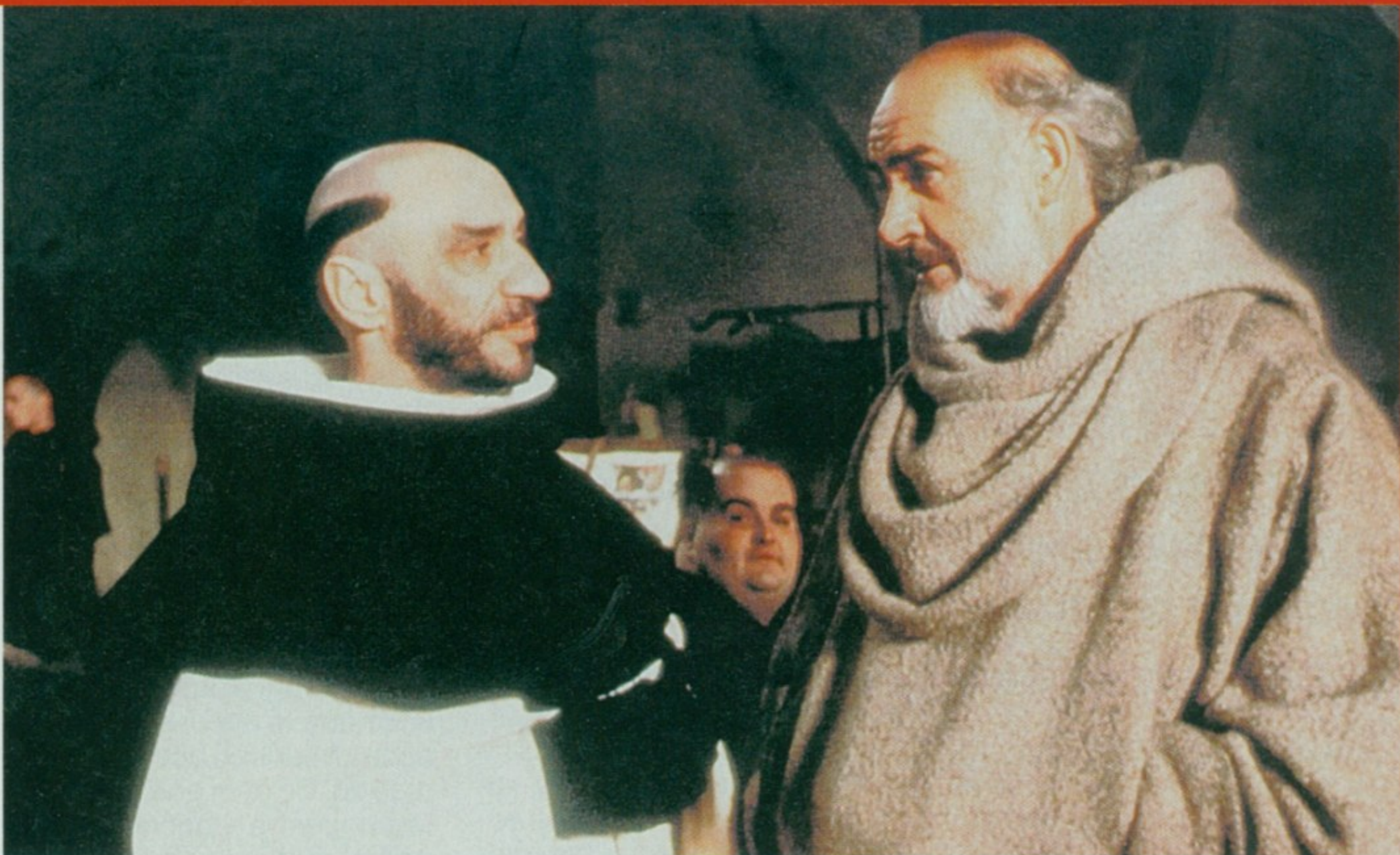

Сократ на слици Луке Ђордана. Филозоф је осуђен на смрт отровом кукуте.

подметања отрова. Тада већ бивша француска краљица Катарина де Медичи покушала је да отрује Анрија IV, краља Француске и Наваре, тако што му је по страницама књиге коју је читао посула арсеникове соли. Један од начина била је и „италијанска кошуља” припремана утрљавањем са унутрашње стране мешавине арсеника и сапуна. Сапун је служио да кожу надражи како би отров лакше продро у тело.

Арсеник и богата наследства

Страх од тровања био је, с правом, толико раширен међу племством да је француски краљ Анри IV лично надгледао кување јаја за

У делу Умберта Ека „Име руже” истражитељ мора да открије узрок тајанствених смрти у једном самостану. На слици је сцена из истоименог филма са Шоном Конеријем и Маријем Абрахамом.

ЈАЧИНА ДЕЈСТВА	
МАТЕРИЈЕ	СМРТОНОСНА ДОЗА за одраслог човека
Ботулински токсин (бактерија)	==
Диоксин (вештачки)	==
Дигитоксин и дигоксин (биљни)	2,5 mg
Тетрадотоксин (животињски: риба-лопта)	==
Аконитин (биљни)	10 mg
Хемиколинијум (вештачки)	15 mg
Органофосфорни пестициди (вештачки)	20–100 mg
Натријум-флуор-ацетат (вештачки)	50 mg
Кантаридин (животињски: шпанска буба)	10–60 mg
Тетраетил-пирофосфат (вештачки)	60 mg
д-тубокурарин (биљни)	==
Жути фосфор (вештачки)	70 mg
Хероин (биљни)	30–100 mg
Стрихнин (биљни)	100 mg
Олово-тетраетил (вештачки)	100 mg
Никотин (биљни)	60–150 mg
Арсеник, соли (вештачки)	100–200 mg
Калијум-цијанид (вештачки)	150–200 mg
Чист морфијум (биљни)	200 mg
Отрови на највишим местима листе најсмртоноснији су мада им је често просечна доза променљива, па је није могуће тачно одредити – зато су остављене цртице. Најјачи отров, ботулин, настаје у лименкама с поквареном храном. Први отров који се прославио је стрихнин, а налази се тек на 14. месту списка ■	

свој доручак, а обичну воду, остала је прича, пио је право из Сене. Почетком 18. века у Француској полицијска истрага уродила је хапшењем 367 тровача који су у злоделима користили и воду за испирање грла и за клистирање.

Невероватан процват тровања арсеником у викторијанској Енглеској дао је огроман допринос рађању модерне токсикологије, науке о отровима, њиховом дејству и лечењу од њих. Злочиначка употреба овог отрова, честог састојка козметике који је дамама давао толико жељено „арсеничко бледило”, довела је у Енглеској у 19. веку до масовних осигурања живота. Био је то одличан посао за осигуравајућа друштва, а учинио је још примамљивијим уклањање богатих супружника или блиских рођака од којих се очекивало наследство, па је арсеник понео и назив „отров наследства”.

Године 1836. пронађен је први од начина за откривање присуства арсеника што још дуго времена није зауставило троваче. А 1851. године британска круна донела је Декрет о арсенику (Arsenic Act) према коме су апотекари овај тражени отров смели да продају само особама које познају

лично. То није било никакво јемство и тровачи, често серијски, наставили су свој посао.

Онеспособити, уништити, отежати!

Двадесети век истакао се производњом отровних гасова и уопште бојних отрова за масовну употребу. У нацистичким лабораторијама направљен је циклон В којим су убијали затворенике по концентрационим логорима, али употреба бојних отрова није почела у доба Трећег рајха. За време Првог светског рата коришћени су сви могући гасови, хемијска једињења, најчешће органска, погодна да својим отровним дејством онеспособе или униште живу силу или да отежају борбена дејства противника. Ти бојни отрови делили су се, између осталог, на пливавце, загушљивце, надражљивце, нервне, праве и радиоактивне отрове.

Арсенал бојних отрова обогаћен је преко сваке мере током 20. века и 1993. године на Међународној конвенцији у Паризу одлучено је да се до 2012. године уништи свеукупно хемијско оружје. Да ли ће све државе поштовати оно што су потписале, не зна се ■

Бојана Дожић

ИЗМЕЋУ ПОСЕЛА И БАЛОВА

АЛЕКСАНДРА ВУЛЕТИЋ • ЈАСНА МИЛАНОВИЋ

К.Б. 34793 **486.-**

ПРИЧЕ С ХОРИЗОНТА

АЛЕКСАНДАР ДУДУКОВИЋ

К.Б. 34791 **540.-**

ТАМО ДАЛЕКО

ЉУБОМИР САРАМАНДИЋ • НЕБОЈША МАКСИМОВИЋ

К.Б. 34795 **561,60**

ДЕДАЛОВИ СНОВИ

• КРАТКА ИСТОРИЈА ВАКУУМНОГ ХОПЛОВСТВА •

ДЕЈАН ЦВЕТКОВИЋ

К.Б. 34793 **560.-**

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ

Обилићев венац 5, Београд, www.zavod.co.yu,
Комерцијална служба, Жарково, ул. Милорада Јовановића 11,
телефони: 011/30-51-900, 30-51-905, телефакс: 011/23-90-072
E-mail: prodaja@zavod.co.yu
Књижаре у Београду, Обилићев венац 5, за основну школу:
тел./факс 011/630-763, за средњу школу: тел./факс 011/638-405
Косовска 45, тел. 011/32-27-008,
Краља Милана 19, тел. 011/32-35-409
Вукасовићева 50, тел. 011/35-94-835
Књижаре у Новом Саду, Сремска 7, тел. 021/624-433
Ђуре Јакшића 15, тел. 021/523-844
Књижара у Нишу, Трг Краља Александра 3, тел. 018/511-428

УЗ СВАКУ КЊИГУ ПОКЛОН ПОСТЕР!

НАРУЏБЕНИЦА

К.Б. _____
_____, _____ ком. по ЦЕНИ од _____ дин.
Име и презиме – назив школе _____

Адреса _____

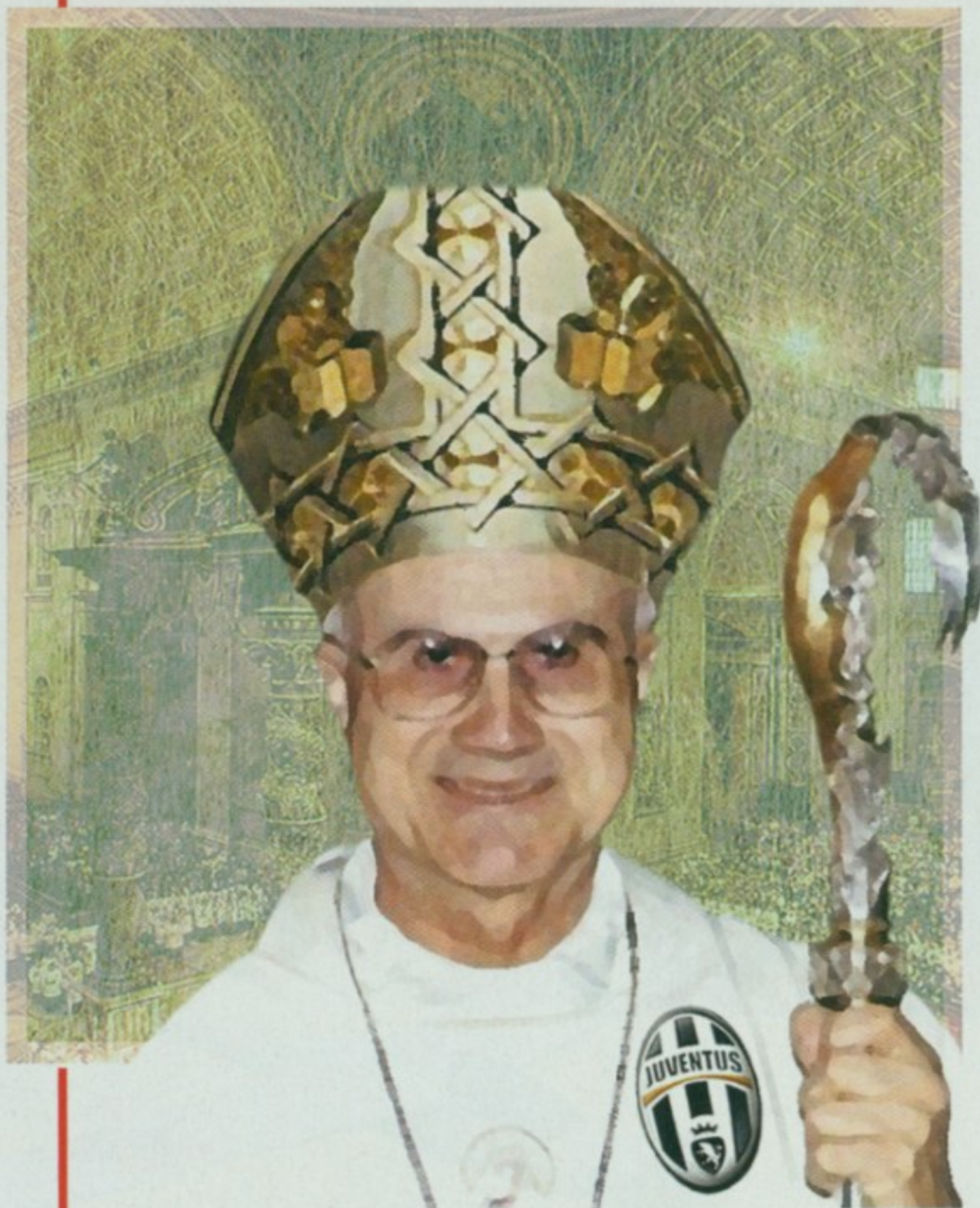
Поштански број, место _____
Телефон _____

Илустровала
Светлана
Кнежевић

КАРДИНАЛ ЗА „ЈУВЕ“

Одговарајући недавно на питања новинара, кардинал Тарчизио Бертоне, ватикански секретар, између осталог рекао је и ово:
– Данас су моје најбоље жеље и молитве упућене једном фудбалском тиму како би што пре напредовао, једном врло важном фудбалском тиму који се ове године нашао у другој лиги...
– Еминенцијо, па ви говорите о „Јувентусу“! – узвикнуо је новинар.
– Врло добро – узвратио је кардинал, иначе одличан познавалац фудбала: – Погодили сте ■

ТАЈНА ДУГОВЕЧНОСТИ

Григориј Нестор, стар 116 година, према званичним подацима један је од најстаријих људи на свету. Рођен у Украјини далеке 1891. године и даље ужива у повластици да му се живот протегао кроз чак три века. Григорија су недавно посетили новинари једног дневног листа и упитали га да ли би хтео да открије тајну своје дуговечности.

– Наравно! – одговорио им је старац. – Никада се не треба женити!

Наиме, он је убеђен да је стекао отпорност на све зато што се никада није женио.

– За разлику од мојих ожењених вршњака, ја сам преживео диктатуру, ратове и сиромаштво. Диктатуру жене свакако не бих – објаснио је Григориј Нестор који се иначе добро осећа ■

ЖУРБА

Недавно је на железничкој станици у Болоњи један грађанин Напуља који је чекао у реду да купи возну карту изненада бацио своју путну торбу у страну и повикао: „Бомба!“ Људи су избезумљено похрлили ка излазу, а он је тада пришао службеници која је продавала карте и затражио једну возну карту. Признао јој је да је уплашио људе само зато што га је мрзело да чека у реду! Полицајци су га ухапсили и осуђен је на шест месеци затвора ■

ПЛАЋАЈ ИЛИ ТРПИ!

Ученици средње школе „Аматучи“ у италијанском граду Авелину били су непријатно изненађени одлуком директора Еуђенија Фортина. Он је, наиме, одлучио да сваки одлазак у тоалет ученике кошта – два евра! Директор тврди да је на овакав потез био принуђен будући да деца уништавају тоалете: разбијају плочице, чупају славине и санитарије. Од прикупљеног новца ове просторије биће поправљене. У знак протеста, ученици су гађали школу јајима, али директор није ни оком трепнуо. Чини се да је његова одлука неопозива ■

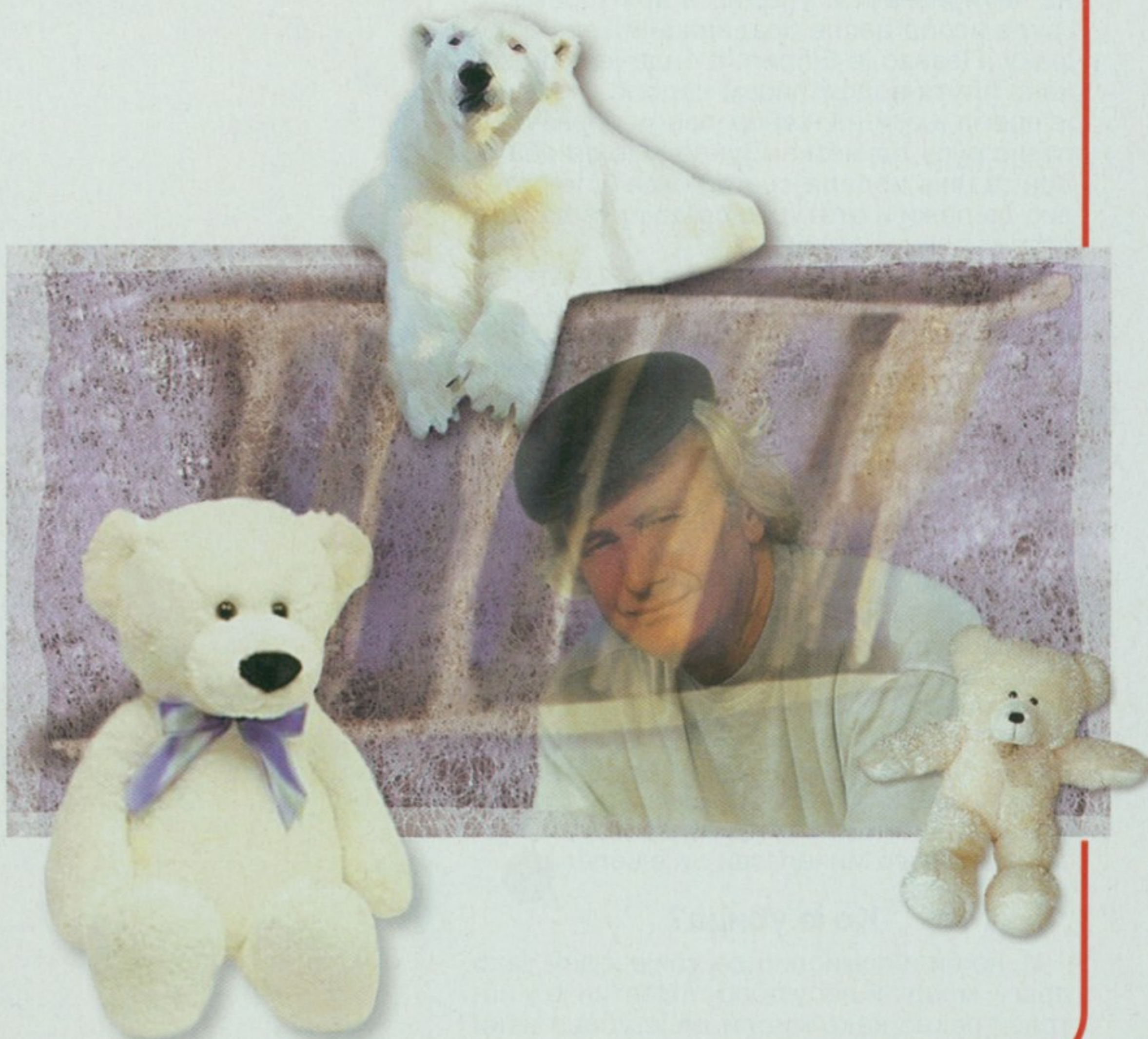

КАЖЊЕНИ „ВОЗАЧ“

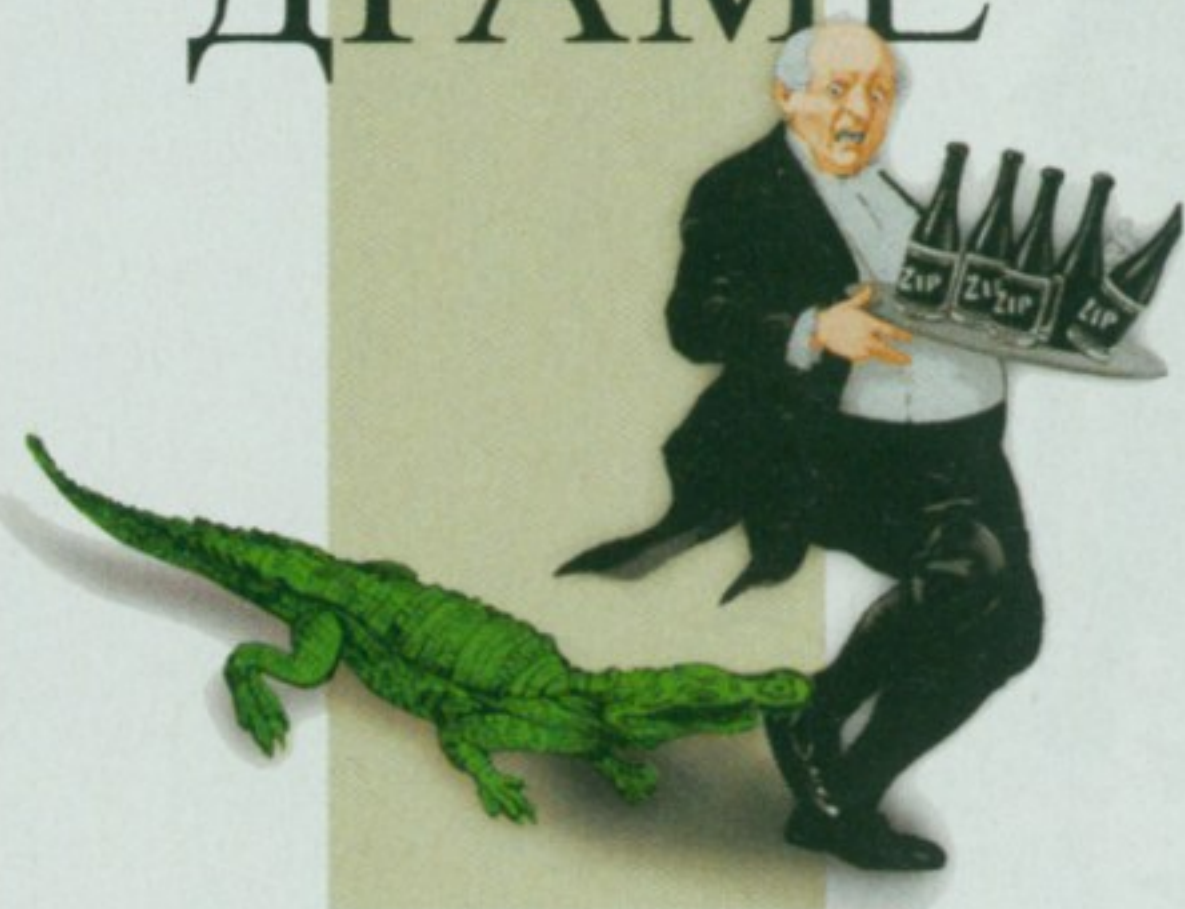
У америчком граду Балтимору полицајци су недавно ухапсили и привели у полицијску станицу седмогодишњег Џерарда Мунга јер је на бициклу јурио по балтиморским тротоарима. Ту су му, за сваки случај, ставили лисице да не би побегао и узели отиске! Пре него што су о свему обавештени дечакови пренеражени и уплашени родитељи, чак су га и фотографисали! Сазнавши шта се догодило, градоначелник Балтимора одмах се извинио и дечаку и његовим родитељима због недопустиво насилничког понашања полиције ■

ЗА И ПРОТИВ КНУТА

Кад је у децембру прошле године бела медведица по имену Тоска у зоолошком врту у главном граду Немачке на свет донела два младунца, био је то догађај који у почетку није привукао велику пажњу јавности. Али, само накратко. Чим се испоставило да мајка не хаје за своје потомке и да је због њене немарности један медведић убрзо угинуо, чувар Томас Дорфлин преселио се у кућицу близу кавеза с белим медведима и преузео бригу о нејаком Кнуту, хранећи га вештачким млеком на флашицу. Кад се то прочуло, почели су да се јављају душебрижници из разних друштава за заштиту животиња прозивајући Томаса Дорфлина и остале из управе Берлинског зоолошког врта да озбиљно крше права животиња. Јер, како су изјавили, животиња не може да се подиже као дете. Ако је већ мајка одбила да се брине о младунчету, требало га је пустити да се само избори за живот. Срећом, много је више оних који не деле ово мишљење. Задовољни су што их Томас Дорфлин није послушао, већ је наставио да се брине о Кнуту. А медведић полако напредује и већ је довољно ојачао па је могао и да позира пред камерама. Чим се време пролепша и ветеринари из врта то одобре, посетиоцима ће бити дозвољено да га и изблиза виде ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

За љубавне парове који би да се осаме, обала Државног парка реке Гване у Флориди савршено је место за касне ноћне састанке. Скривена густим дрвећем палми трака њеног песка пружа се пустим путем обасјаним месечином. Улаз је после заласка Сунца забрањен, али љубавници ово правило не поштују и кроз жбуње се провлаче до обале.

То су 17. августа 2002. учинили и тридесетогодишњи Џастин Барбер и његова двадесетседмогодишња супруга Ејприл. Џастин се сећао да су те вечери у отменом италијанском ресторану славили, са извесним закашњењем, трогодишњицу брака. Око пола је данаест пожелели су да на романтичном месту воде љубав и ушли су у Парк и на обалу.

Док су полако шетали обалом изнад саме реке, Ејприл је мужу изненада стиснула шаку. Висок човек у мајици ишао им је у сусрет машући пиштољем и вичући нешто о парама и кључевима аутомобила. Џастин је стао испред Ејприл пре него што је пиштољ опалио. Почели су да се рву и Џастин је изгубио свест.

Сви су је волели

Када је дошао себи, видео је да је рањен на четири места: у једно и друго раме, у груди испод десне брадавице и кроз леву шаку. Позвао је Ејприл, а онда је угледао како плута водом лицем надоле. Потрчао је према њој и на њеном левом образу запазио рупу од метка. Вукао ју је до обале док га није издала снага. Тада ју је оставио да лежи и отетурао се до пута да застави неки аутомобил.

Како се нико није заустављао, Џастин је отишао до свог аутомобила паркираног нешто даље, укључио трепћуће светло сва четири мигавца и кренуо. На око шеснаест километара ниже, јужно од Џексонвила, човек на мотоциклу дао му је знак да стане и позвао је хитну помоћ. Док су Џастина возили у болницу, полиција је на обали трагала за Ејприл. „Лежала је главом према северу и била је мртва”, рекао је полицајац Бен Тенер који ју је нашао.

Ејприлина слика стоји на њеном надгробном споменику и показује младу жену блиставог осмеха, косе боје злата и савршених јагодица. Она је као девојка у породици имала трагедију и била је навикла да помаже другима, од својих млађих сестре и брата до тешко болесних од рака радећи као терапеут радиологије. И, како је рекла њена пријатељица Ембер Мичел, сви су је волели.

Ко је убица?

И, ко би и помислио да убије једну тако драгу, младу и лепу особу? Џастин је у истрази рекао како мисли да је убица неки **двадесет**

махнити пљачкаш коме су се случајно нашли на путу. Али, они који су били блиски младој жени мислили су другачије. Сумњали су да је убица неко ко је Ејприл дуго и добро познавао.

Ејприл је одрасла у малом граду Хенесију у држави Оклахоми. Била је одличан ученик и спортиста и другови су је волели. У последњем разреду мајка јој је умрла од рака плућа. Отац, радник на нафтним пољима, није се од те смрти никада опоравио и није могао да води рачуна о деци. Рођаци су их узели к себи, али је Ејприл доста млађим сестри и брату била замена за мајку. Медицину је учила на Државном универзитету у Оклахоми.

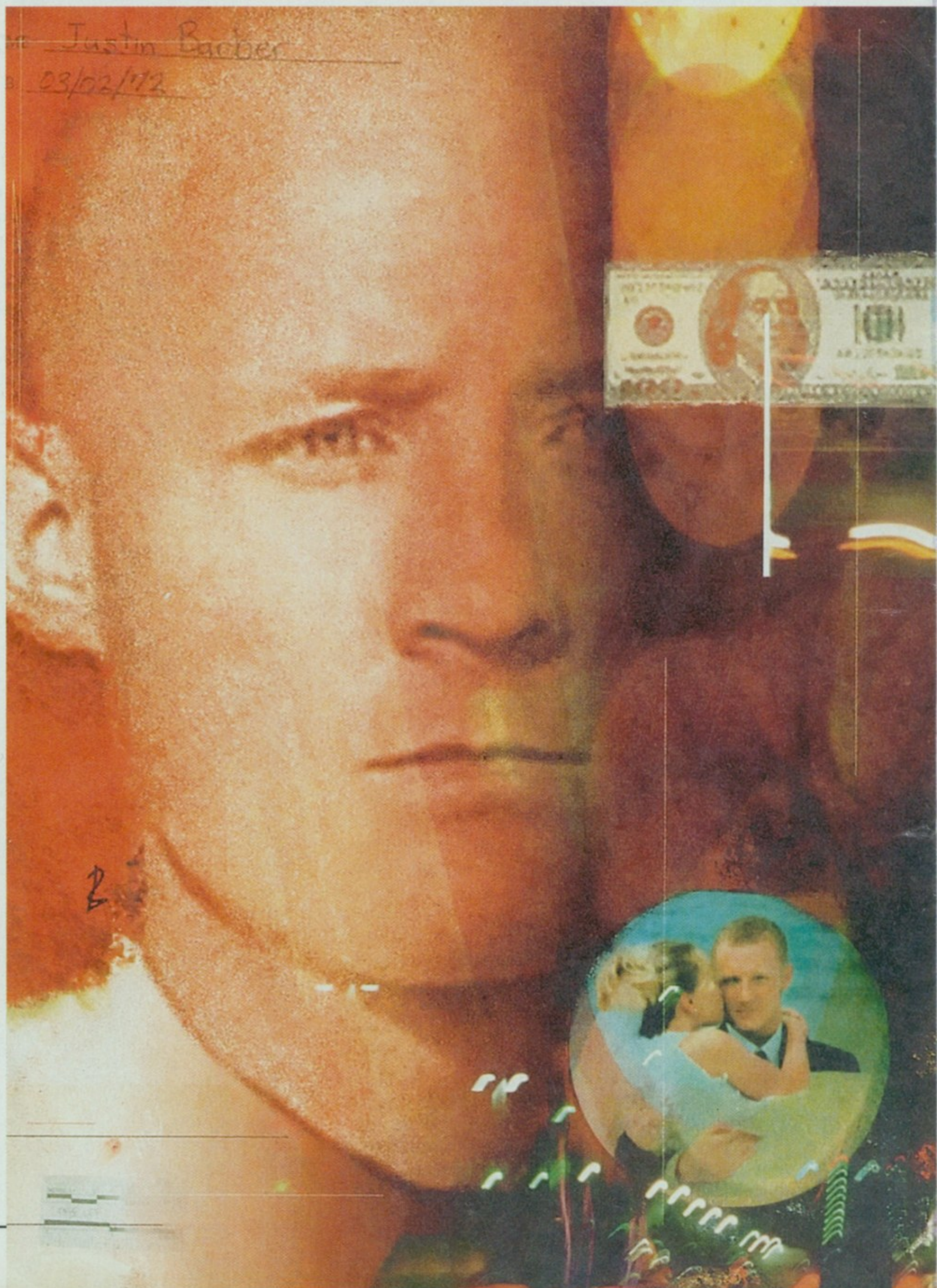
Октобра 1998. године пријатељица Ембер Мичел упознала ју је са својим другом из пословне школе, zgodним, плавокосим Џастином. Одмах су се допали једно другом. Џастин је одрастао у граду још мањем

од Хенесија често чувајући стоку са својим старијим братом на великом родитељском имању. И он је у школи био одличан ђак и спортска звезда. Када је упознао Ејприл, био је тек разведен и пун планова.

Размирице и исмевања

Њих двоје убрзо су се верили, а он се преселио у Далас где се запослио као финансијски аналитичар великог предузећа дрвне индустрије. Романса на даљину трајала је до 4. августа 1999. године када су се Џастин и Ејприл венчали на Бахам-

ДВА РАЗЛОГА

ским острвима. Џастина је предузеће послало у државу Џорџију, а тамо је и Ејприл нашла посао у једној болници.

Некако у то време Ејприлини рођаци приметили су да се Џастин понаша прилично чудно.

„Почео је претерано да се бави својим изгледом”, каже Ејприлина тетка Пати Периш, судија. „Свакога месеца пробао би фармерке које је носио у гимназији и гладовао док није успео да се у њих удене. Пред другима исмевао је своју мајку због њене дебљине и стално критиковао Ејприлин звонки глас,

гог. И питала је тетку не чини ли јој се необичним што Џастин захтева да сума буде толико велика. Тетка је одговорила како не верује да ће успети да добију толико осигурање.

Џастин је ипак нашао осигуравајуће друштво које је пристало да покрива полису од два милиона долара. Ускоро потом Ејприл је посумњала да је муж вара и поверила је Ембер да је у његовој спаваћој соби, када га је посетила једног викенда, нашла женску минђушу. А јула 2002. године открила је да њен муж редовно

Ејприлин брак био складан. Коул је одлично знао да има посла с лажовом што није било довољно да га осумњичи за убиство и ухапси.

Јер, оружје којим је злочин извршен није нађено, није било сведока, а чак ни мотив, односно разлог, није морао да буде одржив. Џастин је у послу стално напредовао и имао је добра и све већа примања. Ејприл такође. Пошто су живели одвојено, могао је да објасни зашто је био у вези с другом женом. Али, да ли би је убио, и себе ранио, само да би постао богатији, није било извесно и у том часу није могло да се докаже.

Детектив Коул и његов тим путовали су и у Џорџију и у Оклахоми да би разговарали с људима који су добро познавали и Џастина и Ејприл. Испитали су њихово финансијско стање и Џастинов рачунар. Извршено је и испитивање мрља крви, путања метка и повреде на Ејприлином телу.

МИЛИОНА ЗА УБИСТВО

Детектив Хауард Коул и његови сарадници путовали су и у Џорџију и у Оклахоми да би разговарали с људима који су добро познавали и Џастина и Ејприл. Испитали су њихово финансијско стање и Џастинов рачунар. Извршено је испитивање мрља крви, путања метка и повреде на Ејприлином телу

укус у одевању, тежину. Када би се она због његових примедби расплакала, опонашао је њено јецање!” Ејприл је све ово трпела.

Јануара 2001. године Џастин је премештен у Џексонвил и Ејприл је одлучила да му се не придружи. Својој пријатељици Ембер рекла је: „Ако бисмо наставили да живимо заједно, поубијали бисмо се!” Џастин је купио скуп стан и виђали су се викендом.

Неодговарајући говор тела

Џастин, који је брзо изишао из болнице јер су му ране биле незнатне, давао је све од себе да помогне полицији да се нађе убица његове жене, али је детективу Хауарду Коулу нешто у вези с њим било сумњиво. Његов опис напада, на пример, деловао му је сувише пословно. „Говор његовог тела и понашање никако нису одговарали трагичном догађају”, каже Коул који је постављен на чело истраге.

Џастинова прича била је неодређена, а појединости је често мењао. Случај је наметао и низ питања. Како се то он, мада је стао испред Ејприл, извукао с мањим повредама док је она убијена само једним хицем? Због чега је тврдио да је за вечером пила вино, а у њеној крви уопште није нађен алкохол? Зашто он баш те вечери није понео свој мобилни телефон, а није после злочина употребио ни Ејприлин који се налазио у њеној ташни на поду аутомобила?

Ејприлини рођаци и пријатељи покушавали су да нађу одговоре. Тетка Пети сетила се да јој је у лето 2001. године Ејприл у поверењу рекла како Џастин наваљује да узму животна осигурања у вредности од два милиона долара, суме коју би добило једно од њих у случају смрти оног дру-

игра тенис са извесном Шенон Кенеди за посленом у предузећу за изнајмљивање аутомобила.

Своме шефу Ремешу Најиру Ејприл је рекла да ће о томе разговарати са Џастином. Када се вратила од њега, казала је Најиру да је мужу запретила разводом, али да је он све порицао. У петак 16. августа поново се одвезла код Џастина у Џексонвил. Следеће ноћи, 17. августа, била је мртва.

Ејприлино тело пребачено је у мртвачницу у Хенесију. Џастин је деловао повучено, али не нарочито утучено. Када су га питали како да приреде сахрану, само је слегнуо раменима. Од Ејприлине тетке тражио је да плати погребне трошкове. Она га је тада питала шта се догодило с два милиона долара животног осигурања. Џастин се прилично непријатно изненадио када је чуо да она за то зна и одговорио је да је та полиса сигурно увелико истекла. Пети Париш се касније распитала и сазнала да полиса није истекла и да тај новац припада супругу убијеном.

Људи, њих око три стотине, који су се окупили на гробљу да испрате Ејприл, приметили су да Џастин не плаче, али да се безуспешно труди да пусти неку сузу. А већ су традан Пети Париш позвала је детектива Коула, испричала му све што је знала и повезала га са Ејприлином пријатељицом Ембер Мичел.

Ни доказа ни сведока

Приликом претреса Џастиновог стана Коул је у орману нашао полису животног осигурања. Џастин је на испитивању побијао своју везу са Шенон Кенеди све док му нису рекли да се она налази у суседној просторији и да ће их суочити. Онда је признао, али је и даље тврдио како је његов и

До јула 2004. године прикупљено је довољно доказа да се Џастин ухапси. Али, требало је да прођу још две године и да дође до напретка у технологији судске медицине да би га извели пред суд. Суђење је почело 12. јуна 2006. године. Многе ствари које су детективи открили суд је одбацио, на пример да је Џастин дан пре злочина на обали себи купио прслук непробојан за метке. Остало се само на голим чињеницама. Доказано је да је за три године брака имао везе с најмање пет жена од којих је најозбиљнија била са Шенон Кенеди, али, и њу је варао.

Тужилац Мет Фоксман тврдио је да је Џастин провео годину дана припремајући како да убије своју жену. Докази за то потицали су и из његовог лаптопа. Почетком фебруара 2002. године он је на „Гуглу” укуцао питање: „медицинска повреда, десна страна груди”, а неколико дана касније покушао је са: „рана од метка, десна страна груди”. Само шест месеци касније ранио је себе из пиштоља баш у десну страну груди!

Желео је све

Државни тужилац изнео је своју теорију догађаја. Према њој, Џастин је намеравао да убије своју жену, стави њен леш у кола и одвезе се да потражи „помоћ”. Тај план изјаловио му се када је Ејприл покушала да побегне. Тада ју је ухватио, одвукао у реку и држао под водом све док није престала да се отима, а онда извукао на обалу где је пуцао у њу, па у себе, да би заварао траг. Услед бола од својих рана није успео да је донесе до аутомобила.

„Он је по сваку цену желео да се домогне два милиона долара, желео је саосећање што је рањен, желео је да у очима света испадне јунак који је ризиковао живот да би спасао своју жену, **желео је све!**”, рекао је тужилац. Никакви покушаји Џастиновог адвоката нису успели да измене ни чињенице ни став пороте која га је, након 33 сата расправљања, једногласно прогласила кривим за убиство и препоручила смртну казну. Осуђен је на доживотни затвор без могућности помиловања. Његов адвокат најавио је жалбу ■

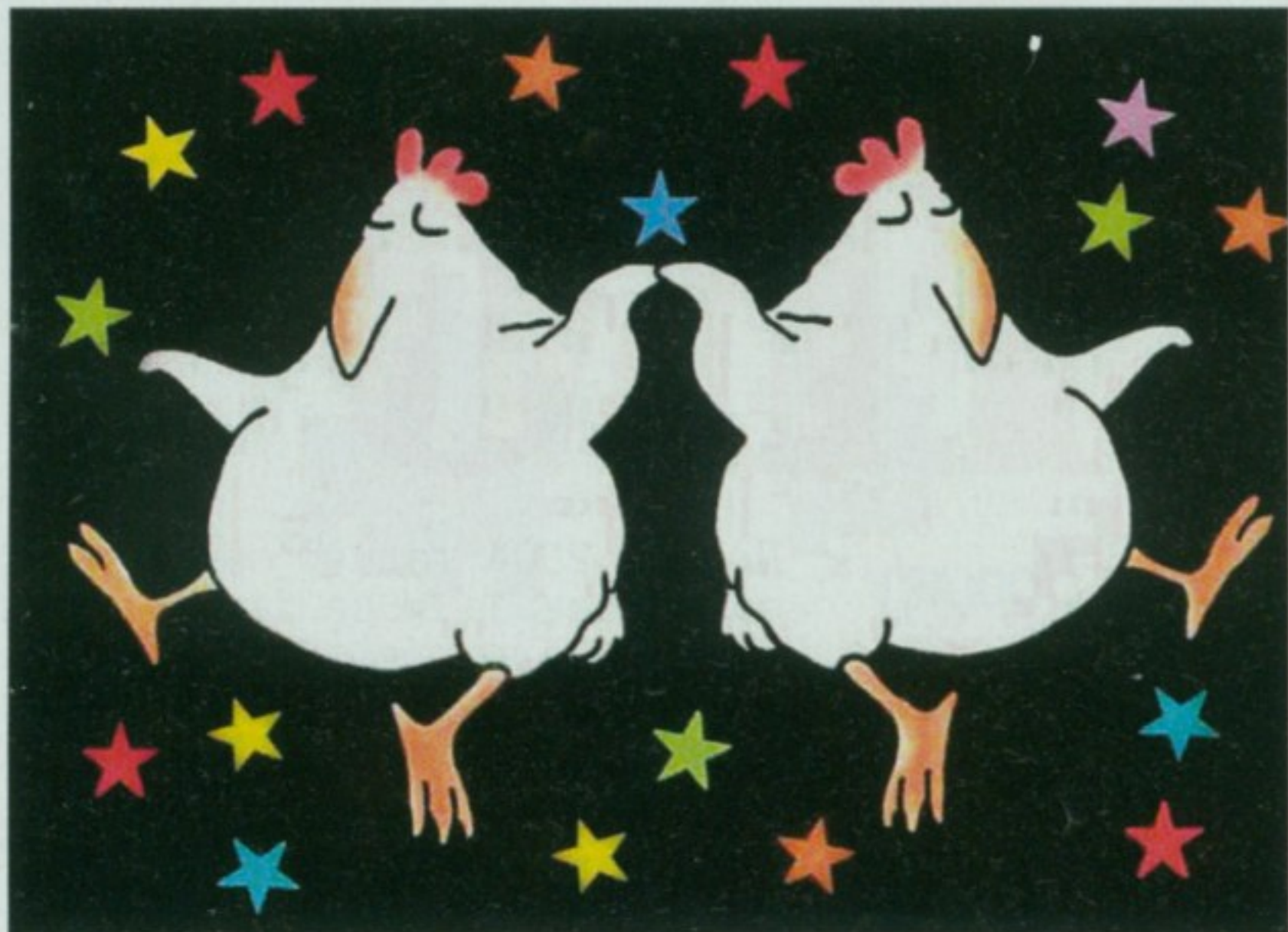
Б. Д.

—двадесет један

ЗАГОНЕТНИ СЕЉАК

1

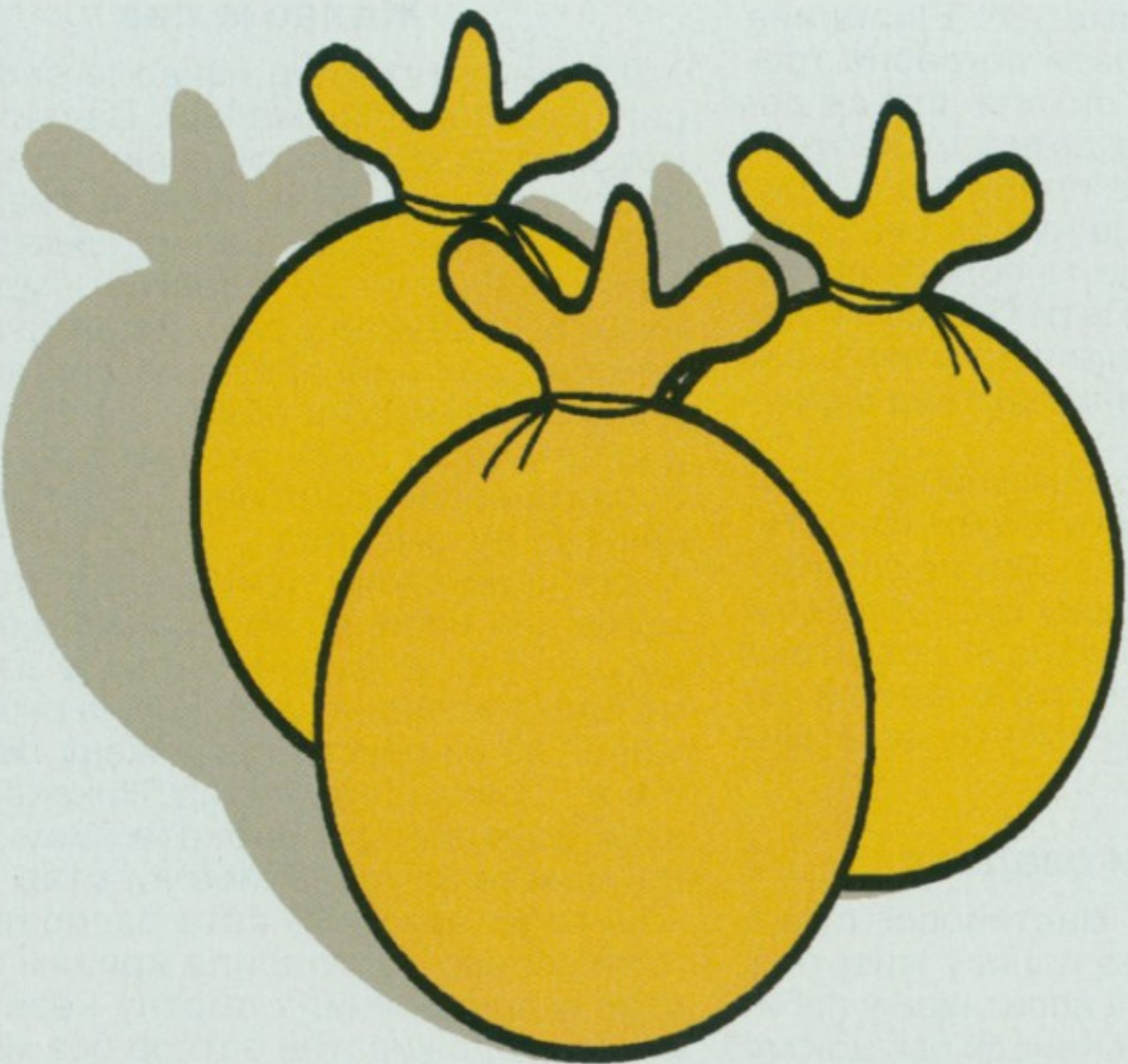
Питали сељака колико у дворишту има живине. Он је одговорио: „Све су гуске осим две, све су кокошке осим две и све су патке осим две.“ Можете ли на основу оваквог одговора сељака да утврдите колико он има живине у дворишту? ■

ЧАРОБНИ МОСТ

2

Ђаво рече сељаку: „Сваки пут кад пређеш преко овог чаробног моста твој новац ће се удвостручити, али ћеш зато сваки пут кад пређеш мост дати мени 24 рубље.“ Сељак је прихватио предлог. Међутим, после трећег преласка преко моста, кад је ђаволу дао 24 рубље, сељак је остао без новца. Колико је рубаља сељак имао на почетку? ■

НА ПИЈАЦИ

3

У старо време пошао сељак на пијаци и понео 200 златника. Прошетао је по пијаци и видео да крава кошта четири пута више него свиња, а четири пута мање него коњ. Размислио је мало, па одлучио да 200 златника потроши тако што ће купити једну свињу, две краве и једног коња. Колика је била цена сваке од животиња које је сељак купио? ■

КОЛИЧИНА

4

Количина и трећина те количине дају 12. О којој количини се ради? ■

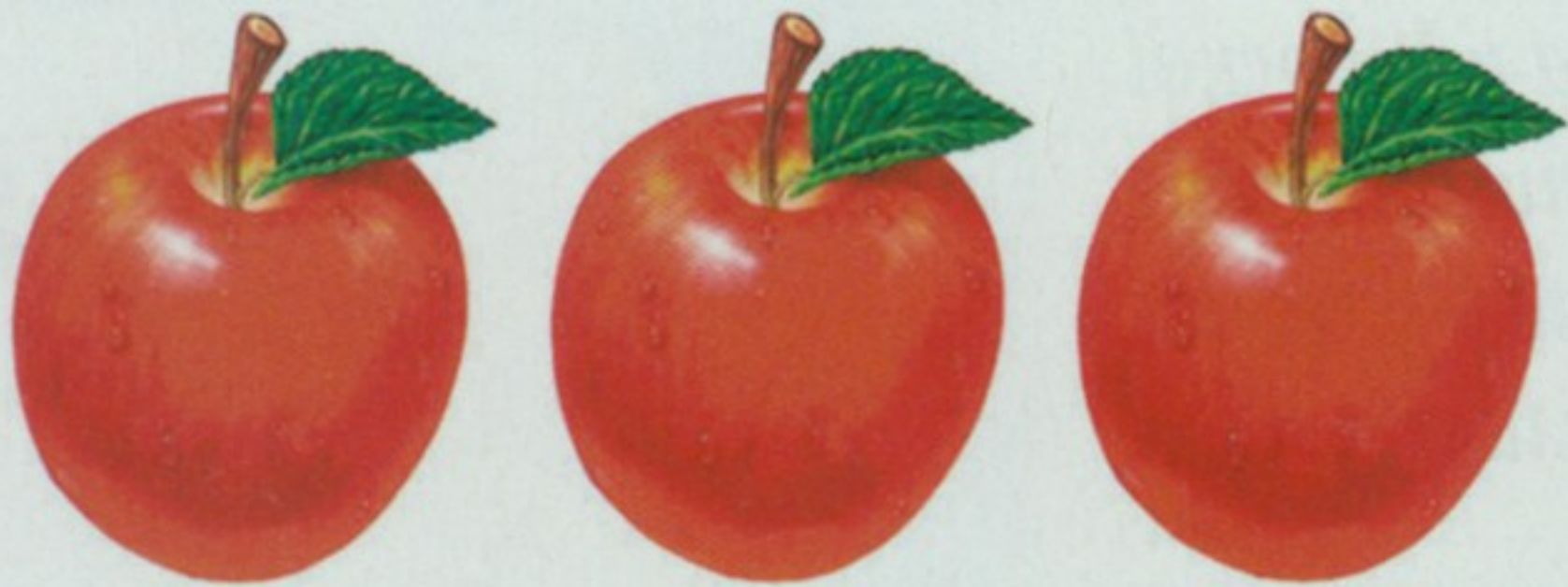

ИЧКЕ загонетке

ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋЕ?

5

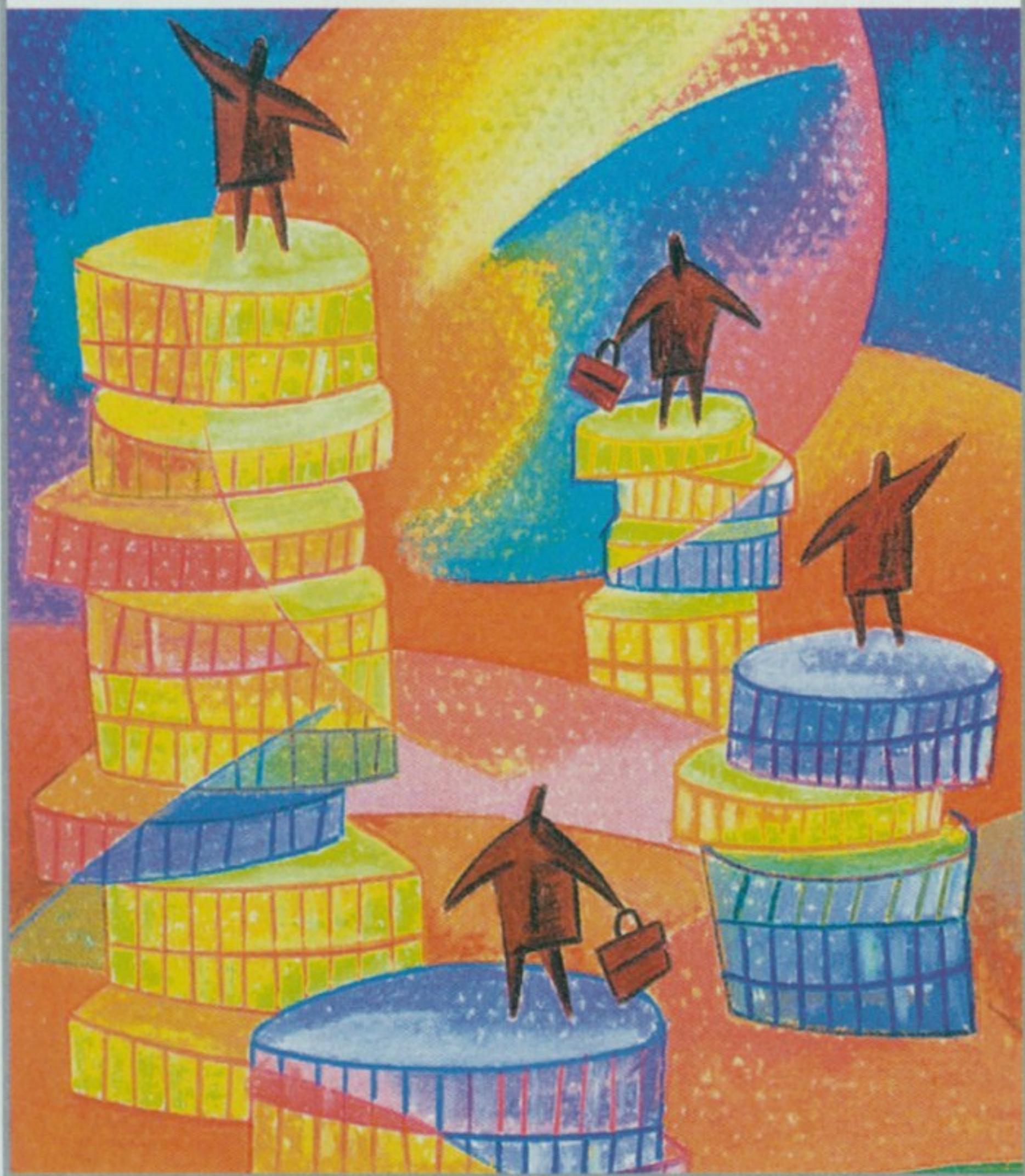
Три јабуке треба да поделе два оца и два сина, али тако да сваки добије по једну целу јабуку. Да ли је то могуће? ■

ВИШЕ КУПАЦА

6

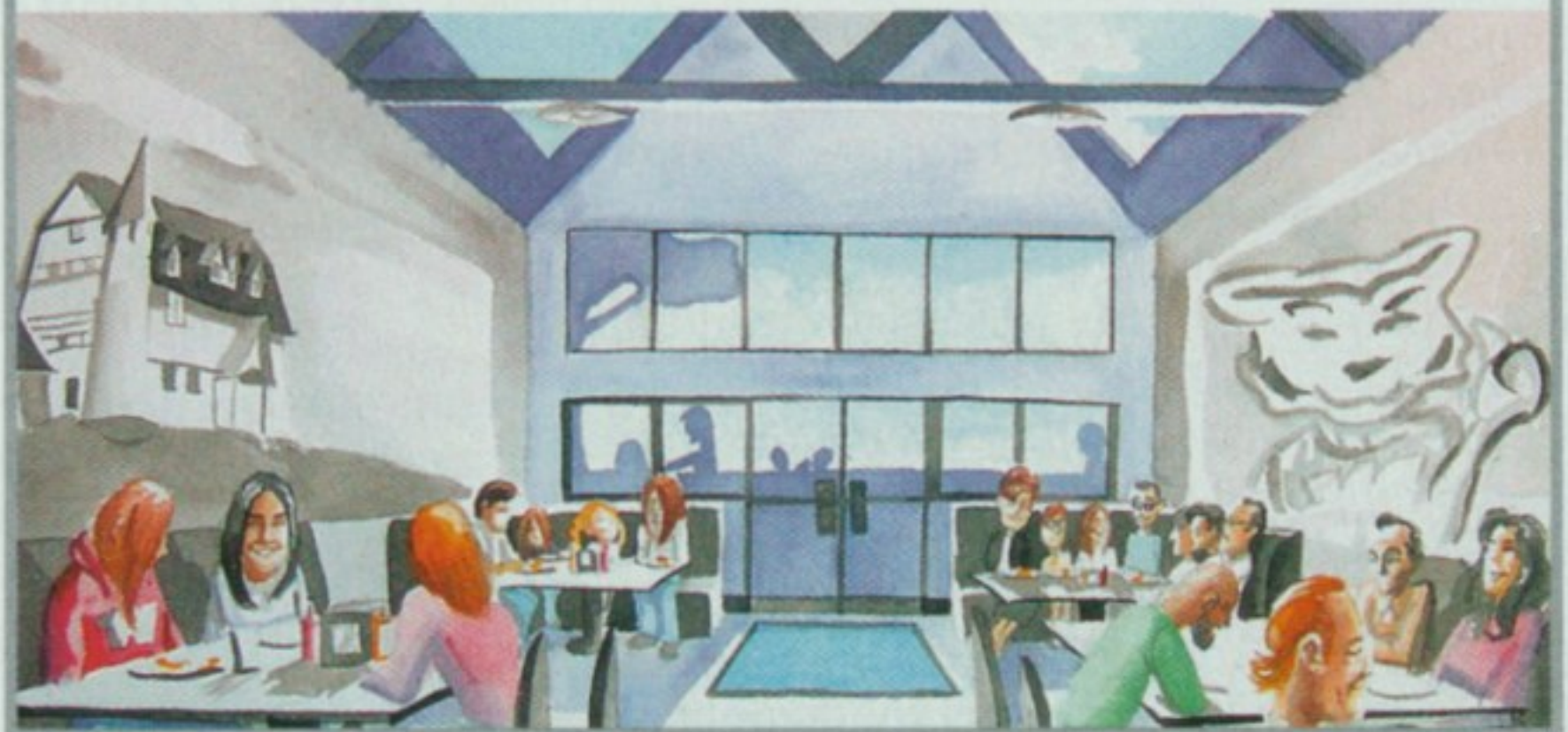
Неколико купаца хоће заједно да купе робу. Ако сваки за ту куповину да по 8 новчића, онда ће три новчића бити сувишна. Ако сваки да по 7 новчића, недостајаће им 4 новчића. Колико је било купаца, а колика је била цена робе? ■

РУЧАК

7

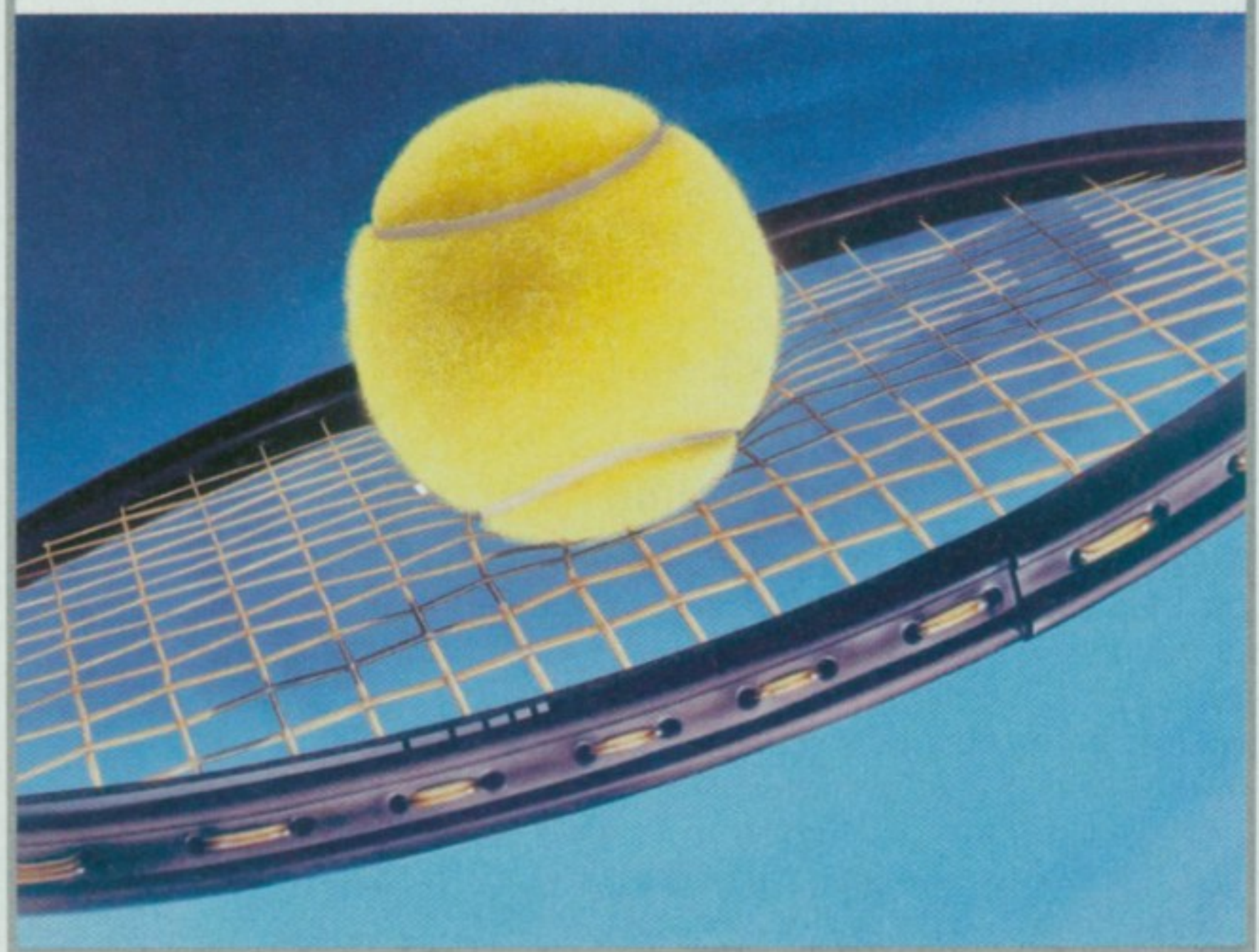
Неколико људи ручало је заједно и требало је да сваки од њих плати по 50 евра. Испоставило се да двојица нису имала новац, па су остали морали да дају по 10 евра више него што је по рачуну требало да дају. Колико је било људи на ручку? ■

ТЕНИСКИ ТУРНИР

8

Антић, Брадић, Цакић, Дакић и Ерић ученици су осмог разреда и сви су чланови тениске секције, баш као и њихове сестре. Да би се добро припремили за наредно такмичење, договорили су се да за време летњег распуста одрже турнир. Турнир ће се одржати по систему мешовитих парова са следећим посебним правилима: сваки дечак играће против свих осталих парова у пару са сваком девојчицом осим са властитом сестром, али тако да ни у једној партији брат неће играти против своје сестре. Осим тога, договорили су се да дневно играју три меча. Колико ће дана трајати турнир? ■

Припрема
Радивоје Грбовић

РЕШЕЊА НА СТРАНИ **73**

БЕХУ ЈЕДНОМ ГРОФОВИ ЦЕЉСКИ

„Најпре је најправљен и посред Божјеј храма цељској самостјана постојављен драгоцени олтар... Онда је поређано дванаест сиромаша, лепо одевених у црнину, који су стајали у кругу око одра, унутар дебелих свећа, и сваки од њих држао је у руци заглављену воштаницу... И кад су запевали даровну песму, и кад је племенити кнежиња госпођа Катјарина положила свој дар на олтар и за њому многи витезови и слуге припремили пет стјепова... а петти је био само црни, жалобни стје. Покрај сваког стјега налазио се штити и позлаћени шлем. И након што је обављено даривање стјепова, штитова, шлемова и коња, оклопник се бацио на тло. Тада је неко у савлас завикао: Данас грофови Цељски и никад више. Те је тако завикао трипут и сломио стје. Тада је у цељском самостјану завладала неописива жалост и плакали су и жене и мушкарци, тако да то нико не може описати...”

Овако је „Цељска хроника” описала сахрану последњег Цељског грофа Улриха II 1456. године у завршном чину повести породице која се у само неколико генерација од мало познатих штајерских племића издигла до огромног богатства и почести.

Господари Савињске долине у Штајерској и замка Жовнек (немачки: *von Sanegg*), по коме су дуго носили име, појављују се у штурим записима половином 12. века. Мушки чланови династије звали су се *Геххард*, *Леолд*, *Улрих*, а жене су носиле имена попут *Ана*, *Барбара*, *Елизабета*... Господари Жовнека били су снажне грађе, округлих, јаких глава, широких плећа, кратких од сталног јахања кривих ногу. Испод оклопа струјала је врела крв и незајажљива страст и похлепа. Жене су им биле витке, светле пути, може се рећи чак и лепе, али не мање дрске, одлучне, похлепне.

У почетку се господари Жовнека уздижу постепено, а касније брже, нешто преваром и отимачином, а више мудрим брачним и наследним уговорима и политичким везама. Судбином мажени, наслеђују, једне за другим, поседе изумрлих породица, попут грофова од Вовбурга. Године 1333. наследили су цељски замак, по коме ће бити упамћени. Године 1341. цар Лудовик Баварски уздиже господара од Жовнека у грофовски сталеж. Недуго затим постају „државни грофови”. Први члан породице који се прозвао „гроф од Цеља” (гроф *von Cilli*), био је Фридрих I (умро 1360).

Херман II – врхунац моћи

Историја породице Цељских грофова током генерација бивала је повезана и са јужнословенским крајевима. Као да је рука судбине гурала те германизоване потомке штајерских племића према југу. Након Штајерске, Крањске и Корушке, своје поседе шире по Далмацији, Славонији и даље ка Балкану. Склапају бракове и савезе с јужнословенским владарима – с босанским Котроманићима, са моћним хрватским великашима Франкопанима, са српским деспотима Бранковићима. Највиши узлет, као и коначни крај Цељских, одиграће се у две битке на Балкану: код Никопоља 1396. и у Београду 1456. године. Прво ће, у дотада највећем поразу хришћанске војске против Турака код

двадесет четири

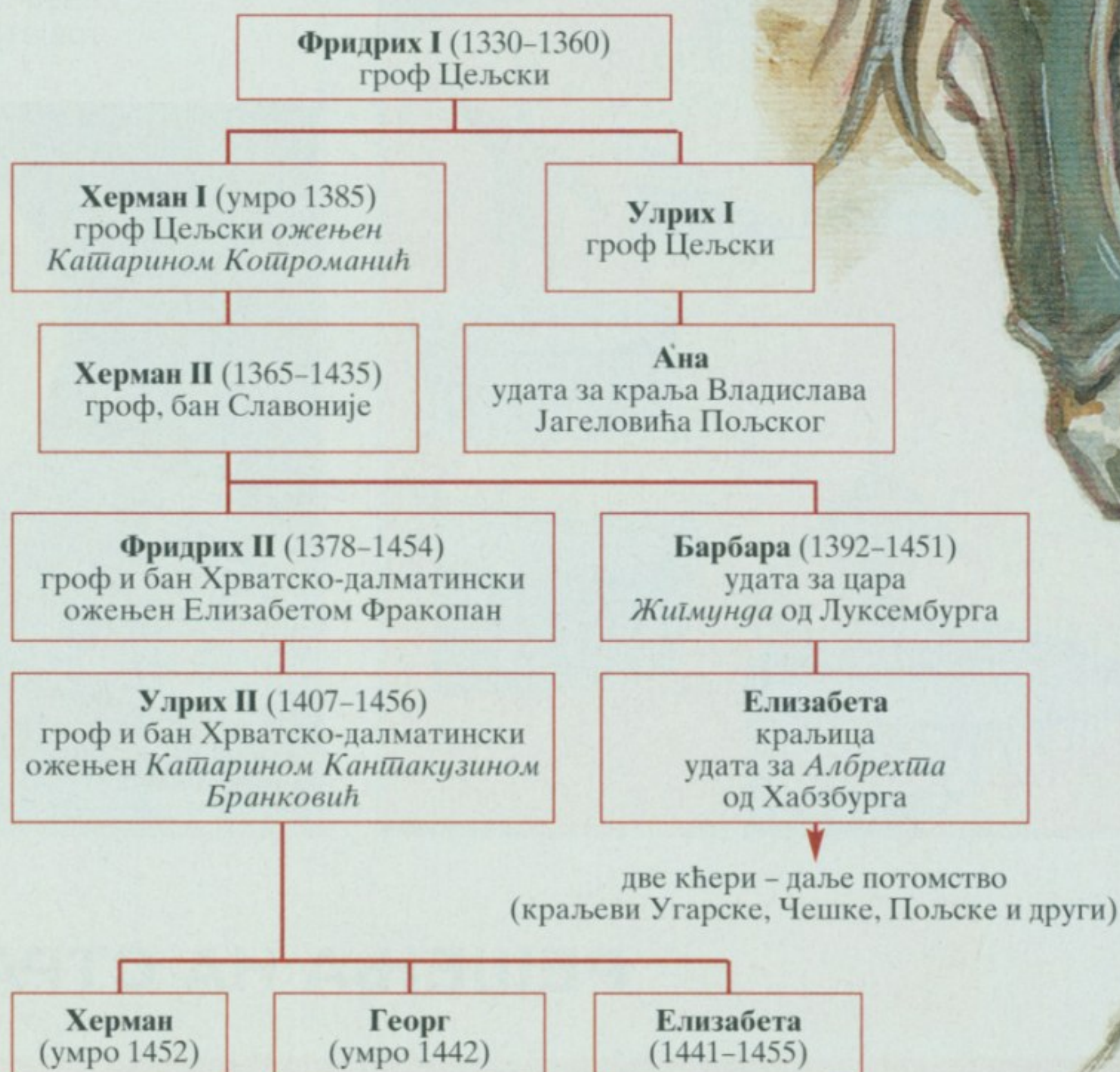
СМРТ НА

Ниједна племићка породица
с јужнословенских простора
није се тако високо појела
на лесвици племића
Немачкој царства и Угарској
краљевства, и ниједна није
тако брзо нестала – у самом
зенићу славе и моћи

Никопоља, гроф Цељски имати свој срећан дан. Али, пола века касније, велика хришћанска победа код Београда биће сцена страдања последњег од Цељских грофова.

Код Никопоља, на Дунаву (Бугарска), крсташка војска западних витезова, предвођена угарским краљем Жигмундом (Сигисмунд) од Луксембурга, спрема се да заустави турску најезду. Дана 25. септембра 1396. године сусреле су се две огромне војске, свака од по 80.000 ратника. У турској резерви чекали су српски коњаници, предвођени султановим вазалом, деспотом Стефаном Лазаревићем. Беше то дан велике борбе и погибје. Јохан Шилтбергер из Минхена, тада шеснаестогодишњи штитноша, описао је како је српска коњица у одлучном тренутку донела победу султану Базиту. „Када је турски владар видео кра-

РОДОСЛОВ ГРОФОВА ЦЕЉСКИХ (значајнији представници)

КАЛЕМЕГДАНУ

лев напад, спремио се да бежи, али онда је десјотџ јурнуо у помоћ Турцима с петина-
ест хиљада изабраних ратника; и десјотџ
се бадио са својим људима према краљевим
трупљама и застави и оборио је; и када је
краљ видео заставу оборену, схватио је да
не може да настави отпор, и кренуо је у
беџ. У тешком тренутку Херман II, гроф
Цељски, спасава краља склонивши га на
један брод којим су отпловили ка Цари-
граду. Већи део крсташке војске није ус-
пео да се спасе.

Након Никопоља захвални краљ
Жигмунд обасипа човека који му је
сачувао живот многим почастима:
даје му хрватско Загорје у наслед-
ни феуд, као и многе поседе у
Славонији, проглашава га на-
следним баном Хрватске, Далма-
ције и Славоније (1406). Краљ се
вери с Хермановом најмлађом
кћерком, осмогодишњом Барба-
ром/Варваром (Жигмунд је тада
имао више од 30 година), с којом

ће се и венчати неколико година касније
(1405. године). Кад су Жигмунд и његова су-
пруга Барбара основали знаменити вите-
шки „Ред Змаја“, на врху списка од 22 чла-
на, одмах након деспота Стефана Лазаре-
вића, наћи ће се гроф Херман II Цељски и
његов наследник Фридрих II. Жигмунд по-
држава Херманове амбиције према суседној
Босни. Тако је Цељски гроф склопио 1427.
године оставински уговор с босанским кра-
љем Твртком II, према коме ће, уколико
краљ не буде имао мушких наследника, кру-
на припасти Херману или његовим потом-
цима. Наиме, мајка Хермана II била је Ка-
тарина, кћи бана Стјепана II Котроманића
(преко ње, Цељски су били и потомци Не-
мањића). Ипак, овај уговор никада није при-
мењен.

Царица Барбара Цељска – „Црна краљица”

Чини се да није било граница успону гро-
фова Цељских. Ородили су се са Жигмун-
дом, који је био немачки цар, краљ Угарске
и Чешке, владар делова Аустрије, Бранден-
бурга и многих других земаља, а који поред
тога није имао мушког наследника нити
ближих рођака, па је тиме био склонији да
се окрене жениној родбини. Након Херма-
нове смрти, нови Цељски гроф Фридрих II
добити највише звање у Немачком царству
– звање „државног кнеза” (*Reichsfurst*) – као
и право да кује новац, да суди, да има рудни-
ке, да носи титулу „високородног” (*hochge-
boren*), другим речима да не буде вазал и да
изнад себе има само цара. Овакав успон не
иде без последица. Хабзбурзи су љутити.
Цељски морају мачем да потврде свој поло-
жај. У том средњовековном друштву на пра-
гу ренесансе, где је главни закон оштрица
мача, ни они који су на врху друштва нема-
ју друге вере осим вере у голу силу. Цељски
ратују с кршким господаром, пале се градо-
ви, пустоше земље, склапају и исто тако бр-
зо раскидају војни савези. Најзад, 1440. годи-
не Цељски постижу примирје и поравнање
с Хабзбурзима, у коме једна од одредби
предвиђа међусобно наслеђивање две поро-
дице уколико једна од њих остане без му-
шких наследника. То је била игра на све или
ништа – рулет у коме су моћни Хабзбурзи
вековима извлачили добитнички број.

Али, што су се више пењали лествицама
славе и што су више били обасипани почас-
тима, Цељски су постали предмет оговара-
ња, зависти и мржње. Њихове приватне тај-
не, некада помно скриване иза дебелих зи-
дина бројних замкова, постају јавна тема,
предмет скандала. Уз сјај моћи шире се при-
че из таме спаваћих соба – често само лажи
и легенде – о мрачним насилницима, о врац-
бинама, о мутним радњама у које је укључен
и сам нечастиви. Уз име Цељских њи-
хови савременици, попут папе Пија II, допи-
сују придеве „насилник, неверан, неизреци-
во похлепан”. Личност и дела грофа Херма-
на и његове деце пружала су сасвим довољно
материјала њиховим непријатељима. Та-
ко ће Фридрих II, Херманов син, остати
упамћен по тешком злочину. Отерао је сво-
ју супругу Елизабету из рода Франкопана и
довео Веронику Дешнићку, жену ниског ро-
да. Увређени кнежеви Франкопани
спремају се на рат, а Фридрихов

двадесет пет

Отац, коме ове љубавне лудорије ремете политичке везе, грди и прети. Под притиском, Фридрих накратко враћа супругу да би се тада сав бес и жести на крви једног Цељског обрушили на несрећну жену – Елизабету налазе у замку, у кревету, с ножем у срцу. Разбеснели гроф Хенрих баца сина у тамницу у којој ће провести неколико година. Љубавница Вероника, можда сасвим невинна у целој причи, бива сурово кажњена. Прво је оптужена да је вештица, али је црквени суд ослобађа. Гроф губи стрпљење и наређује да је, везану у рибарску мрежу, баце у језеро. Ова повест о романтичној и крвавој љубави биће тема више литерарних дела у 19. веку. Али, та мрачна романса била је само кап у мору према скандалима из брака краља и цара Жигмунда и Барбаре Цељске.

Не беше се баш усрећно тај дуговечни владар (владао је 50 година) женидбом с много млађом женом, за коју су савременици писали да је „зловна и грамзива интриганткиња”, а коју ће народ упамтити као „Црну краљицу”. Време средњег века није било наклоњено амбициозним женама, посебно племицама широких интереса и лепршавог морала каква је била Барбара. Лепа и образована, она је говорила многе језике. Након

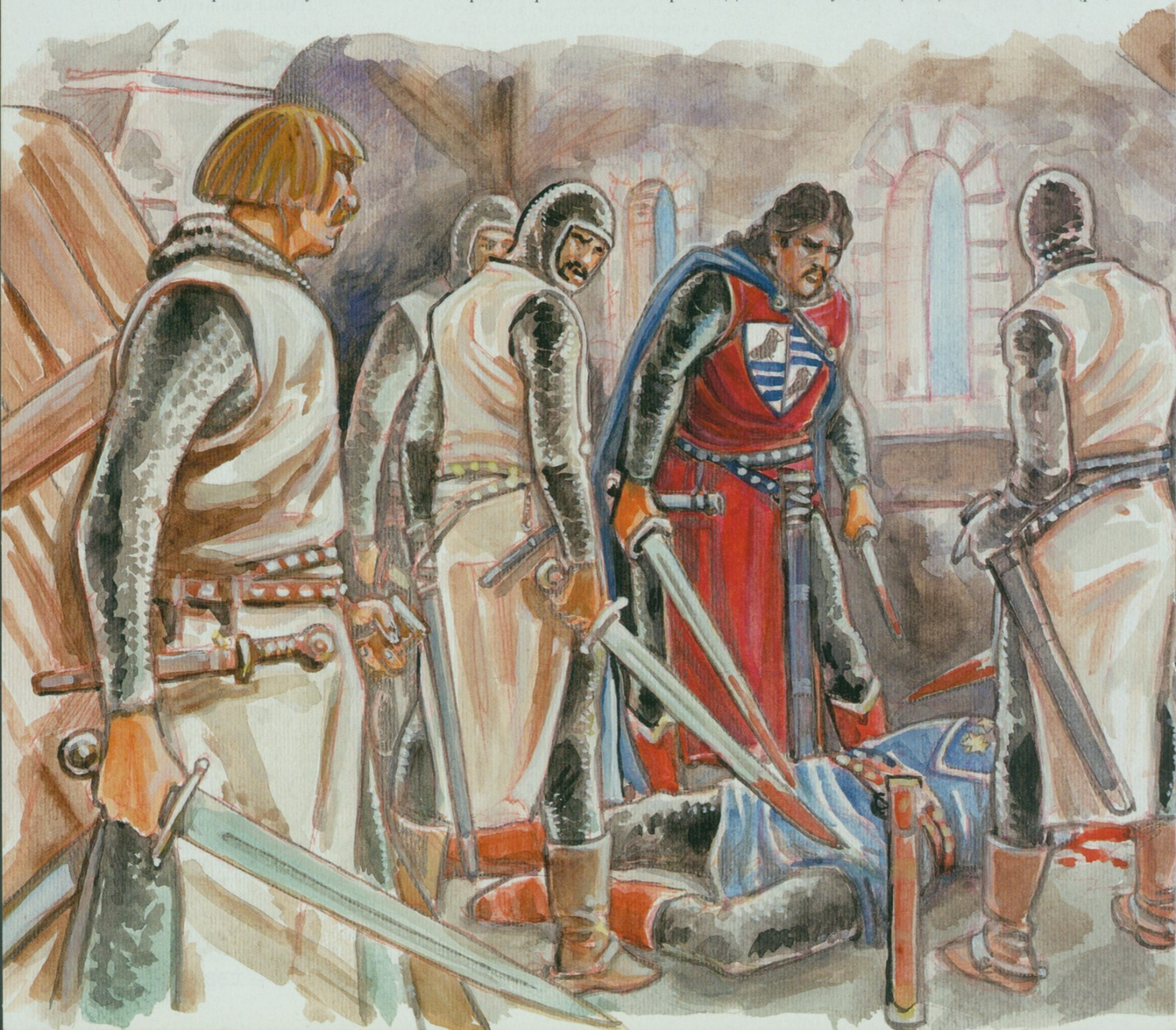
неколико првих година брака, кад је царски пар добио кћерку и једину наследницу (Елизабету), брак Жигмунда и Барбаре претворио се у низ наизменичних свађа и мирева. Ни званично крунисање за чешку краљицу и за немачку царицу, нису задовољили Барбарине претеране амбиције.

Купање у крви

Цар никада није успео да укроти своју супругу која је користила сваку прилику да прошири личне поседе (приграбила је укупно 28 замкова) и да смисли нову сплетку. Разне (не сасвим доказане) љубавне пустоловине доносе јој погрдни надимак „немачка Месалина” (према распусној римској царици). Чак и на самртној постељи, 1437. године, Жигмунд је био присиљен да нареди да Барбару притворе како би је спречио да отме наслеђе њиховој јединој кћерки Елизабети и зету Албрехту Хабзбуршком. У повести о царском пару Жигмунду и Барбари појављују се и лажне приче, попут оне о Барбарином купању у крви младих жена и младића (наводно, да се сачува лепота).

Након Жигмунда и Барбаре, у последњем чину саге о Цељским, на позорницу ступа Барбарин нећак, син грофа Фридриха II и несрећне Франкопанке – Улрих II. Досто-

јан наследник својих предака, Улрих II игра кључну улогу у борбама за власт на широким просторима од Немачког царства преко Чешког и Угарског краљевства, све до Балкана. Држи огромне поседе: 38 градова у Штајерској, 31 посед у Крањској, 3 поседа у Корушкој и 15 двораца и градова у Хрватској; наследни је бан Славоније, Хрватске и Далмације; ујак је и „старатељ” младог угарског краља Ладислава Посмрчета (Жигмундовог и Барбариног јединог мушког унука) и, у ствари, регент краљевства. Улрих II постаје априла 1343. године српски зет. Жени се Катарином (Кантакузином), кћерком деспота Ђурђа Бранковића, једног од најбогатијих великаша кога невоље с Турцима стално терају да тражи нове савезе. Папа Пије II забележио је да је Катарина била „лепа и крејосна”, али да јој је муж био насилник, неморалан, лажов и женскареш. У „Цељској хроници” записано је да је Катарина у браку задржала православну веру и да је имала посебног свештеника (слично њеној сестри Мари која је задржала православну веру у султановом харему). Из брака Улриха и Катарине рођено је троје деце која нису поживела: Георг (Ђорђе) умро је у колевци 1445. године, а Херман у дванаестој години (1451). Кћи Јелисавета (рођена

1442) са девет година, посредством деспота, верена је за Матију Хуњадија (будућег краља Угарске), у покушају да се успостави примирје између две завађене породице – Цељских и Хуњадија. Нажалост, Јелисавета је умрла пре венчања, 1455. године.

Несрећна удовица

Катарина Бранковић, удата Цељска, делила је трагедију целе породице српских деспота. После смрти синова, погинуо је њен муж – последњи гроф Цељски. Десило се то у Београду 1456. године, након велике победе бранилаца града над турском војском. Ладислав Хуњади, смртни непријатељ Цељског, намамио је грофа и његовог нећака (краља) у Београдску тврђаву. Кад су краљ и гроф ушли у тврђаву, Хуњади је наредио да се подигне понтонски мост, па је бројна грофова пратња остала одсечена, испред зидина. Сутрадан, после мисе, Хуњади је позвао грофа Цељског на разговор. Гроф је навукао панцир (сумњао је да је посреди клопка) и дошао код Хуњадија. Разговор је постајао све жучнији и претворио се у међусобно вређање, након чега је потегнуто оружје. У једној угарској хроници описана је последња борба Улриха II: „...И на дворска вратња била је намакнућа реза и нико

ПУТ ЈЕДНЕ МИТОХОНДРИЈЕ: ГЕНЕТСКА ВЕЗА ЦАРИЦЕ БАРБАРЕ ЦЕЉСКЕ И ЦАРА НИКОЛАЈА II РОМАНОВА

Последњих деценија у науци о генетици посебно је омиљено проучавање порекла индивидуа праћењем такозване *митохондријске ДНК* (мтДНК). *Митохондријска ДНК* се код сисара, па тако и код људи, преноси искључиво преко мајке, што значи да нема веће промене ДНК у следећим генерацијама (за разлику од нормалне хромозомске поделе у ћелијама, где се „обични“ хромозоми стварају комбинацијом гена од оца и од мајке). *МтДНК* је стога врло погодна за проучавање дугорочних генетских циклуса. Другим речима, имајући у виду да се такозване хаблогрупе мтДНК наслеђују искључиво од мајке, њиховим изучавањем могуће је тачно пратити матрилинеарно (по женској линији) генетско порекло појединих индивидуа или људских група (слично је могуће и за мушке везе, проучавањем такозваног хромозома Y, који преносе искључиво очеви). Студијама о мтДНК се, на пример, проучава генетско порекло човечанства, потрагом за „првом Евом“, односно женским претком од ког су потекле све данашње варијанте – „хаблогрупе“ мтДНК у људима. Постоји теорија да је *митохондријска Ева* (која је, дакле, била заједнички предак свих данашњих људи) живела пре око 140.000 година у Африци.

У познатом научно-популарном делу „*Седам Евиних кћери*“ истраживач Брајан Сајкс изнео је хипотезу о седам матрилинеарних линија модерних Европљана који су сви потекли од седам женских предака, названих по седам варијанти – хаблогрупе мтДНК. То су варијанте „хаблогрупе“: „U, X, H, V, T, K, J“.

На бази „хаблогрупе мтДНК/варијанта Т“ идентификовани су, на пример, по смртним остаци последњеј руској цара Николаја II Романова. Имајући у виду да је цар ове гене наследио од мајке и да је познато матрилинеарно порекло цара Николаја у 18 генерација, нема сумње да је цар **Николај наследио своју хаблогрупу мтДНК/варијанта Т** од свог далеког женског матрилинеарног претка – **царице Барбаре Цељске**. Истој хаблогрупи „мтДНК–Т“ припадали су, на пример, британски краљеви Чарлс I Стјуарт, Џорџ I од Хановера и Џорџ V од Виндзора, шведски краљ Карло X, грчки краљ Ђорђе I и други ■

није могао ни ући ни изићи. Немац (тј. Цељски) је постојано и из све снаге тонуо тог Утрина од ула до ула палатне. А био је усред палатне један кил израђен од дрвета, који већ општрчаше њих двојица, сваки у своју одбрану, и био је тај кил израђављен бодезом... Кад су то чули, угарски војници одмах притрче вратима. Међутим, нису могли ући, нешто брзо донесу треду тје је уз тешки најор упурају у вратња. И очас ухватише Немца за шију, одрубисе му главу одострај. И његова крв текла је по поплочаном поду палатне.” Одмах након мучког убиства Улриха Цељског који није оставио мушког наследника, започела је жестока борба и отимачина око његових огромних поседа између најмање 24 могућа наследника. Несрећна удовица Катарина, која је остала странкиња међу странцима, није се могла супротставити распарчавању имовине, посебно што је главни „наследник“ био сам немачки цар – Фридрих III од Хабзбурга. Једно по једно, продаје или препушта своја бројна имања, која већином преузима сам цар. Тако ће Хабзбурзи у следећим вековима преузети ону улогу у историји јужнословенских земаља коју су покушали да одиграју грофови Цељски. А тужна судбина Катарине Бранковић се наставила. Изгледа да ју је цео живот пратила удвостручена зла коб њене две породице: Бранковића и Цељских. Неколико месеци после убиства мужа, умире њен отац, деспот Ђурађ, након пола године и мајка (Јерина), затим кћерка Елизабета, па брат деспот Лазар, да би 1459. године пало Смедерево и коначно пропала њена српска домовина. Катарина ће још неко време живети на својим веома

Пет векова једне митохондрије (хаблогрупа мтДНК/Т): 18 генерација (искључиво женских предака) – од цара Николаја II Романова до царице Барбаре Цељске

Генерација бр (матрилинеарни цареви преци):

18. **Николај II Александрович Романов, цар и самодржац Русије (убијен 1918. г)**
17. (царева мајка) – руска царица Марија Фјодоровна (данска принцеза Дагмар од Данске, 1847–1928)
16. (царева баба, тј. мајчина мајка) – принцеза Луиза фон Хесен–Касел (1817–1898)
15. (царева прабаба, тј. мајка мајчине мајке) – принцеза Шарлота од Данске (1789–1864)
14. (царева чукумбаба) – војвоткиња Софија од Макленбург–Шверина (1758–1794)
13. војвоткиња Саксоније, Шарлота од Сакс–Сафелд–Шверина (1731–1810)
12. принцеза Ана Софија од Шварцбург–Ридолштата (1700–1780)
11. војвоткиња Саксоније Ана Софија од Сакс–Готе–Алтенбурга (1670–1728)
10. војвоткиња Магдалена Сибиле од Сакс–Вајсенфелса (1648–1681)
9. војвоткиња Ана Марија од Макленбург Шверина (1627–1669)
8. грофица Ана Марија од Ојстрисланда (1601–1634)
7. принцеза Ана од Холштајн–Готорпа (1575–1610)
6. ландгрофица Кристина од Хесена (1543–1604)
5. војвоткиња Кристина Саксонска (1505–1549)
4. Барбара од Пољске (1478–1534)
3. Елизабета од Аустрије (1437–1505)
2. Елизабета од Луксембурга (1409–1442)
1. **Барбара Цељска (1395–1451)**

умањеним имањима, да би на крају, осиромашивши и оставши готово без ичега, на позив сестре султаније Маре (око 1469. године), прешла код ње у Жежево, у Турску. Али, узнемиравана од Турака, ни тамо није сасвим мирно живела. Умрла је око 1492. године. Сахрањена је на некадашњој земљи Немањића, у Цркви светог Стефана у Кончи, између Штипа и Струмице ■

Душко Лојангић

—двадесет седам

Илустровао
Владимир Алексић

ПОДАТЦИ
ЗАБАВНИК

20. 4. 2007.

СВАКА СЛИКА ИМА ПРИЧУ

ОДА РАДОСТИ

„Чинило нам се да је цео свет наш. Ништа себи нисмо ускраћивали. Живо је био једна велика светковина.” Овако је Огист Реноар описивао дане које је лето проводио у Ла Гренујеру, излетнички на Сени наомак Париза. „Доручак веслача”, илацино које је у кафани уз само илвалиише радио скоро јодину дана, најбољи је пример стила који ја је прославио: наизглед сионшана сцена која се одликује свежином и вайромеиом боја, уистину је илог озбиљној и брижљивој проучавања. Ово је последње њеово дело урађено импресионистичким иосиуиком. Поиом се окренуо иехници која је више иодсећала на сшаре мајиоре

4

ОКУПАНИ СВЕТЛОМ

На овом платну Реноар је употребио равномерно светло, што није било уобичајено на његовим осталим сликама. Он је иначе био одушевљен како Сунчеви зраци бацају неједнаку светлост на људе и предмете које слика.

У рестиорану су окуиљени Реноарови пријатељи и ипознаници. Захваљујући фотиографији на чијој су иолеђини исписана сва имена, уилавном се за сваку особу ишачно зна ко је.

1

ФУРНЕСОВ РЕСТОРАН

Господин Фурнес (у сламнатом шеширу) био је власник кафане чувене по опуштеној атмосфери и добром залагају, у којој су се радо окупљали Парижани жељни провада. Реноар није случајно одабрао да своје друштво овековечи у Фурнесовом ресторану у коме је био чест гост.

У СЛАВУ ИМПРЕСИОНИСТА

Ово платно најбољи је пример стила који је Реноар прихватио и дуго му био веран. Као прави импресиониста, он користи палету дугиних боја, четкицом наноси кратке и одсечне потезе, а када нешто треба да засенчи, уместо црне боје користи плаву.

2

СУПРУГА И МОДЕЛ

Девојка која мази пса је Алин Шариго, Реноарова будућа супруга. С њом се венчао годину дана пошто је слика настала и живео у веома срећном браку у коме су добили три сина. Жан Реноар, један од синова, постао је познати филмски редитељ.

3

ТРПЕЗА ЗА ВЕЧНОСТ

Реноар се одликовао изузетном вештином којом је сликао мртву природу – читаву атмосферу обогатио је остацима хране и пића на трпези после доручка. Зна се да је на овој слици дуго радио и више пута је преправљао, а ово је још један доказ колико је брижљиво водио рачуна о свакој појединости.

„Имам иособну наклоност ирема сликама које, када се окаче на зид, изазивају осећање истинске радосиш.”

Пјер Огист Реноар
Доручак веслача
1881. година
129,5 x 173 cm
уље на платну
Збирка Филипс,
Вашингтон

Пјер Огист Реноар

двадесет осам

5

ПАРАЛЕЛНА СТВАРНОСТ

Од срца главног града Француске до излетишта на реци где су Парижани уживали викендом, било је потребно само двадесет минута возом.

У даљини се види неколико чамаца, ту су негде и пливачи... Као прави хроничар, Реноар је сцену у кафани зачинио свим неопходним појединостима које осликавају време у коме је живео и стварао.

ПЈЕР ОГИСТ РЕНОАР (1841–1919)

Реноар, кога су често називали „сликарем радости“, родио се у Лиможу, а одрастао у Паризу. Са тринаест година радио је у фабрици порцелана, а са деветнаест почео да изучава сликарски занат. Као један од најистакнутијих импресиониста, учествовао је на свим изложбама уметника који су прихватили овај сликарски правац. Дружио се с Клодом Монеом, Алфредом Сислеом и Фредериком Базијем. Путовао је у Африку и Италију. У Палерму, на Сицилији, јануара 1882. године упознао је познатог немачког композитора Рихарда Вагнера чији је портрет урадио за само тридесет пет минута. Последњих година био је веома болестан тако да је четкицу морао да везује за шаку изобличену од артритиса. „Купачице“ су биле последње платно које је урадио ■

4

7

6

8

Слика одише безбрижношћу и „лакоћом постојања“ и тошово је немоћу замислити да је рађена руком уметника који у тој тренутку живи скромно. У изнајмљеном апартаману од намештаја има само лежај на поду, сто, столицу и ње. Свом пријатељу Фредерику Базију жали се како често нема шта да једе. Да би јео у кафани, морао је да издвоји око један и по франак, што је за Реноара често била недостижна сума.

6

БЛИЗАК ПРИЈАТЕЉ

Барон Раул Барбије, некадашњи коњички официр, Реноаров блиски пријатељ, помогао му је да што боље распореди све учеснике које је сликар желео да овековечи. Барон седи леђима окренут оку посматрача и разговара са Алфонсином, кћерком власника кафане која се опуштено ослонила на ограду.

7

НЕОБАВЕЗНО УДВАРАЊЕ

Реноаров пријатељ Лестрингез (с полуцилиндром) једна је од три особе у горњем десном углу платна. Лестрингез је био познат као особа коју су занимале хипноза и окултне науке. Пол Лот препознаје се по наочарима – „ухваћен“ је у тренутку док се удвара глумици Жани Самари, чиме сликар наглашава глас женскароша који га је пратио.

8

ТРОЈКА

Троје људи у доњем десном углу слике чини се као да је зането важним разговором. Човек са сланатим шеширом, у мајици кратких рукава је Гистав Кајбот, сликар и мецена. Глумицу Елен Андре, која је сликару често позирала, Реноар је урадио као и већину жена које је иначе уживао да портретише – остаће упамћен као уметник који је славио љупкост и лепоту жена. Новинар Мађоло стоји иза Елен Андре.

Припремила В. Софреновић

ЛИКОВНИ КОНКУРС

Енергија и природа – моји пријатељи

април 2007.

Здраво другари,

Почео је ликовни конкурс ЕПС-а. Ако нисте учествовали на претходна два, време је да се укључите у овај. Трећа, срећа. Назвали смо га „Енергија и природа – моји пријатељи“. Да вас подсетимо – ми смо Електропривреда Србије, која за све нас који живимо у Србији прави електричну енергију. Дакле, ми радимо да би радили ваши шпорети, фрижидери, бојлери, да бисте имали чисту гардеробу када изађете на журке, да бисте гледали телевизију, играли се и учили на компјутерима, да бисте слушали музику са музичких линија, МРЗ уређаја...

Електричну енергију, коју сви од миља зовемо «струја», правимо од онога што нам је поклонила природа – од угља и вода. Док правимо струју, нажалост, прљамо животну средину и трошимо угаљ који је природа стварала милионима година. Да би дошли до угља, морамо да уклонимо ливаде и шуме, променимо токове река, а понекад и преместимо читава села и градове на неко друго место. Из димњака термоелектрана излазе штетни гасови који утичу на чистоћу ваздуха, околног земљишта, воду... Електропривреда Србије у те димњаке уграђује веома скупе електро-филтере и многе друге уређаје, како би што мање штетних гасова излазило из термоелектрана.

Зато сви морамо да учимо како да племениту енергију, «струју», паметно трошимо јер тако штедимо угаљ, а тиме и мање загађујемо природу. Електричне апарате и уређаје треба да укључујемо само када су нам потребни.

Таквим односом према енергији, штедимо и угаљ и чувамо природу.

Дакле, могуће је и да имамо довољно струје и да имамо чисту природу. Дружећи се са вама, ЕПС ће вас то научити.

Прво дружење заказујемо на ликовном конкурс који је почео 1. и трајаће до 30. априла 2007. године.

Можете да нацртате свој завичај, чисту и лепу природу, али и ону природу коју је неко испрљао...

Да сликом покажете како могу да се сачувају угаљ, вода, природа, како ви замишљате „фабрику струје“ у будућности, машине из маште које ће користити «чисту» енергију...

Нека са ваша машта поигра са енергијом и природом. Насликајте своје ликовно дело, предајте га учитељу или наставнику ликовне културе и... очекујте награде!

А награде су:

спортска опрема, поклон пакетићи са пуно занимљивих „ситница“, седмодневни боравак у Еко кампу на Тари...

Ваша ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ

ЕПС

**ШТЕДИМ ЕНЕРГИЈУ
ЧУВАМ СРБИЈУ 2007**

100442

Посетите нас на
www.eps.co.yu/epsideca

Пре три године цео свет био је изненађен размерама несреће у Индонезији. Тада смо сазнали колика је разорна снага цунами таласа. Слична несрећа, срећом с много мањим последицама, догодила се недавно на Соломонским острвима у Тихом океану. Док путују брзином од неколико стотина километара на час, ови таласи са собом носе огромну снагу – потајно, у потпуној тишини.

Иако њихову природу знамо, увек успевају да нас изненаде. Због своје дужине овакви таласи протичу и цео сат испод неког брода на

догађаји, како у науци тако и у друштву. Под окриљем цркве у 12. веку настали су први универзитети. Али, њихови ученици убрзо су почели да постављају не само верска питања већ и о природи ствари. Нарастала је потреба за писаним делима. Наредна три века разни изумитељи покушавали су да

таласу који пролази. Али сада, када је тај талас дошао до обала, сведоци његовог обрушавања управо су наше генерације. У протеклих 40 година одштампано је више десетина милиона књига, о тиражима часописа и новина да и не говоримо. Захваљујући томе, и живот се у великој мери променио.

свако дете има мобилни телефон. Комуникациони сателити и оптички каблови омогућавају несметан разговор са сваким делом на Земљиној кугли... Заправо, око 1880. године догодила су се два тектонска поремећаја. Поред проналаска телефона, биле су ту и прве, додуше примитивне, рачунске машине из којих су се постепено развили савремени рачунари. Ове две технологије, комуникациона и компјутерска, ујединиће се век касније – око 1980. године. Сада се њихов огромни талас разбија о наше обале. У почетку, већина људи ужасавала се промена које ове технологије доносе.

ЦУНАМИ

Негде на пучини, на дну океана, једна тектонска плоча делимично је склизнула испод друге. Дојодио се снажан подводни земљотрес који је покренуо цунами...

Илустрвала
Неда
Докић

пучини океана. За то време морска површина подигне се за само неколико десетина центиметара. Зато морнари на броду неће осетити, а ни приметити да талас промиче испод њих. Међутим, кад стигне до обале или залива и наиђе на плиће дно, ова до тада притајена неман показује своје право лице: претвара се у зид воде који може да нарасте неколико десетина метара, а скривена енергија ослобађа се уз грмљавину за само неколико тренутака.

Занимљиво је да са овом природном појавом сличност имају многи револуционарни

превазиђу тешкоће масовне производње књига. Уместо преписивања књига, развијене су технологије копирања, сређивања и повезивања текстова. Почела је производња хартије, мастила и штампе појединачних листова. Онда се у 15. веку појавио Гутенберг који је измислио покретна слова изливена у метал и усаверио штампарску машину. Гутенберг је све дотадашње проналаске склопио у једну целину и направио прву штампану књигу. Ипак, генерације људи које су живеале у то време нису могле да знају, као ни поморци на океану, да се налазе на великом

Сличан цунами талас покренуо се око 1880. године када се појавио телефонски апарат. Био је то први стварни медиј за „интерактивну комуникацију”, односно електронски уређај који је људима омогућавао разговор и размену података у стварном времену. Пре више деценија наши преци нису били свесни у коликој мери ће тај проналазак утицати да се промени не само начин саобраћања међу људима, већ и сам живот. Јер, од некада гломазних кутија које висе на зиду и користе се у ретким приликама, дошло се до тога да данас готово

Али, талас је био довољно снажан и сломио је њихов отпор.

Насличан начин можемо да посматрамо и револуције у друштву, попут Француске и Октобарске, можда и пад комунизма у Источној Европи.

Међутим, попут помораца на пучини океана, ни ми нисмо потпуно свесни да постоји талас који се прикривено ваља и пролази у садашњем тренутку. Његову стварну природу и моћ спознаће тек будуће генерације ■

Г. В.

ЦЕО СВЕТ НА ЈЕДНОМ МЕСТУ

Најновија збирка АТЛАСИ СВЕТА у 6 томова

720 страна • 254 физичке карте • 219 тематских карата • више од 400 фотографија

Приказ по регионима, појединачне карте држава света,
њихове географске карактеристике и историјски развој

ЈУЖНА АМЕРИКА - СЕВЕРНИ ДЕО
ФИЗИЧКА КАРТА

Северни део јужноамеричког континента чине Колумбија, Венесуела, три Гвајане, острвска државица Тринидад и Тобаго и неколико малих архипелага у Карипском мору који су у поседу Холандије. Већи део регије оасијен је од остата јужне Америке пространом, тешко прокопаком и слабо насељеном прашумом Амазоније, па је јаче повезан са земљама Средње Америке. Истичу се три велике природне целине: Гвајанско побрђе на западу, низија реке Ориноко у средишњем делу и Анда на истоку.

У већем делу регије клима је тропска, али мање влажна него у Амазонији. На многим местима екваторске прашуме прелазе у травна подручја (пампаси). У Андима се клима и вегетација мењају с надморском висином - од прашума у низијама до травних површина изнад горње границе шума.

Шпанци, који су у ово подручје продрли још од почетка 16. века, мешали су се са староседеоцима Индијанцима. Због тога је широким састав становништва, у коме половину чине местици (у Венецуели чак 7/8 популације). Белаши, углавном креоле који су потомци

ПОЉОПРИВРЕДА И РИБОЛОВ

ЈУЖНА АМЕРИКА - РЕГИЈЕ

56

РУДАРСТВО

57

АТЛАС
АМЕРИКЕ, АУСТРАЛИЈЕ
И ОКЕАНИЈЕ

АТЛАС АЗИЈЕ
АТЛАС ЕВРОПЕ
АТЛАС СВЕТА
АТЛАС СРЕДЊЕ
АТЛАС АФРИКЕ

АТЛАС АМЕРИКЕ, АУСТРАЛИЈЕ И ОКЕАНИЈЕ

МОНДЕ НЕСП

Од понедељка,
16. априла, на свим
продајним местима
новица уз лист
ПОЛИТИКА
други том
АТЛАС АМЕРИКЕ,
АУСТРАЛИЈЕ И
ОКЕАНИЈЕ

399
динара

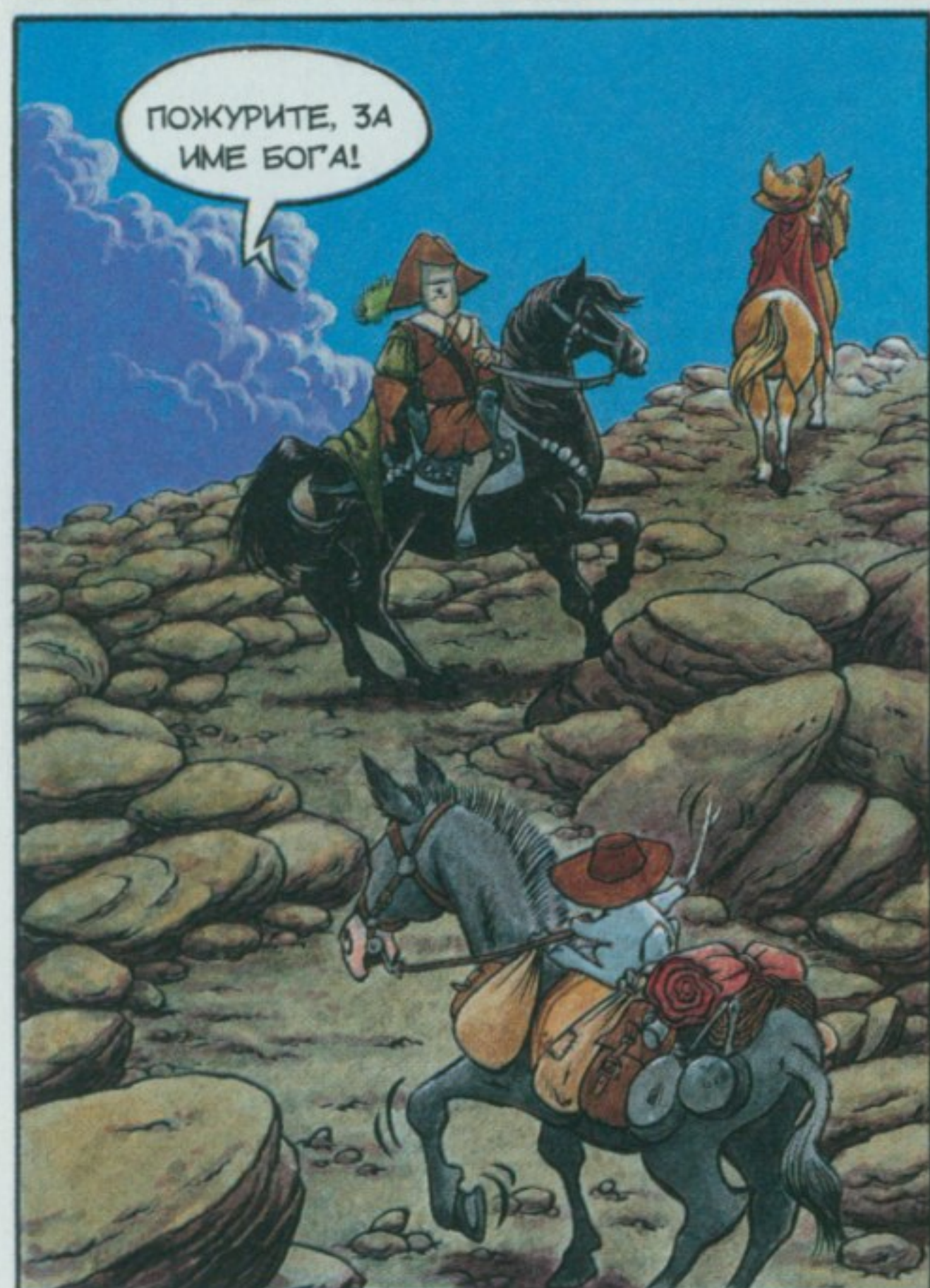
ТРЕЋИ ТОМ
у продаји од 30. априла!

СА ПОЛИТИКОМ СВЕТ ЈЕ ЗАИСТА БЛИЖЕ

LUNA INCOGNITA

...ВЕК
РУКАВИЦА!

ЗАХВАЛИТЕ
НЕБУ ШТО СТЕ
ЖЕНА!

ЖЕНА, ДА,
ЖЕНА КОЈОЈ БЕТЕ,
АКО ЈЕ У ВАМА
ОСТАЛО ИМАЛО ЧАСТИ,
ЈЕДНОГ ДАНА
МОРАТИ ДА ДАТЕ
ЗАДОВОЉЕЊЕ!

МИСЛИТЕ О ТОМЕ
ДО НАШЕГ СЛЕДЕКЕГ
СУСРЕТА...

...ГОСПОДИНЕ
„ПЛЕМИКУ“!

РФФФРР...

ХЕЈ,
ТИ!

ДА, ТИ, КОЊУШАРУ!
ИДИ ДА ПОМОГНЕШ
МОЈИМ ЛУДИМА ДА
ПРОМЕНЕ КОЊЕ!

АХ, АХ! МА... СВЕМИРА
МУ! ИЗГЛЕДАШ
ВЕОМА ЧУДНО...

ОДАКЛЕ
СИ?

СА ЗЕМЉЕ САМ, ГОСПОЂО!
ЗОВЕМ СЕ ЕУЗЕБИЈЕ И ПРАТИМ
ГОСПОДУ ДЕ МОПЕРТИ И
ВИЛАЛОБОС - КОД КОЈИХ ИМАМ
РАЗНА ЗАДУЖЕЊА - НА ЈЕДНОМ
ТАЈНОМ ПОДУХВАТУ ОД
НАЈВЕКЕ ВАЖНОСТИ!

ГЛЕ,
ГЛЕ!

ПРИЂИ, МАЛИ
ЗЕМЉАНИНЕ...

НЕ БОЈ СЕ!
НЕКУ ТЕ
ПОЈЕСТИ!

КАКО ТО,
ВИШЕ НЕМА
ОДМОРНИХ
КОЊА?

ПА, ОВАЈ...
РАДИ СЕ О
ТОМЕ ДА...

СВЕ ИХ
ЈЕ УЗЕЛА!

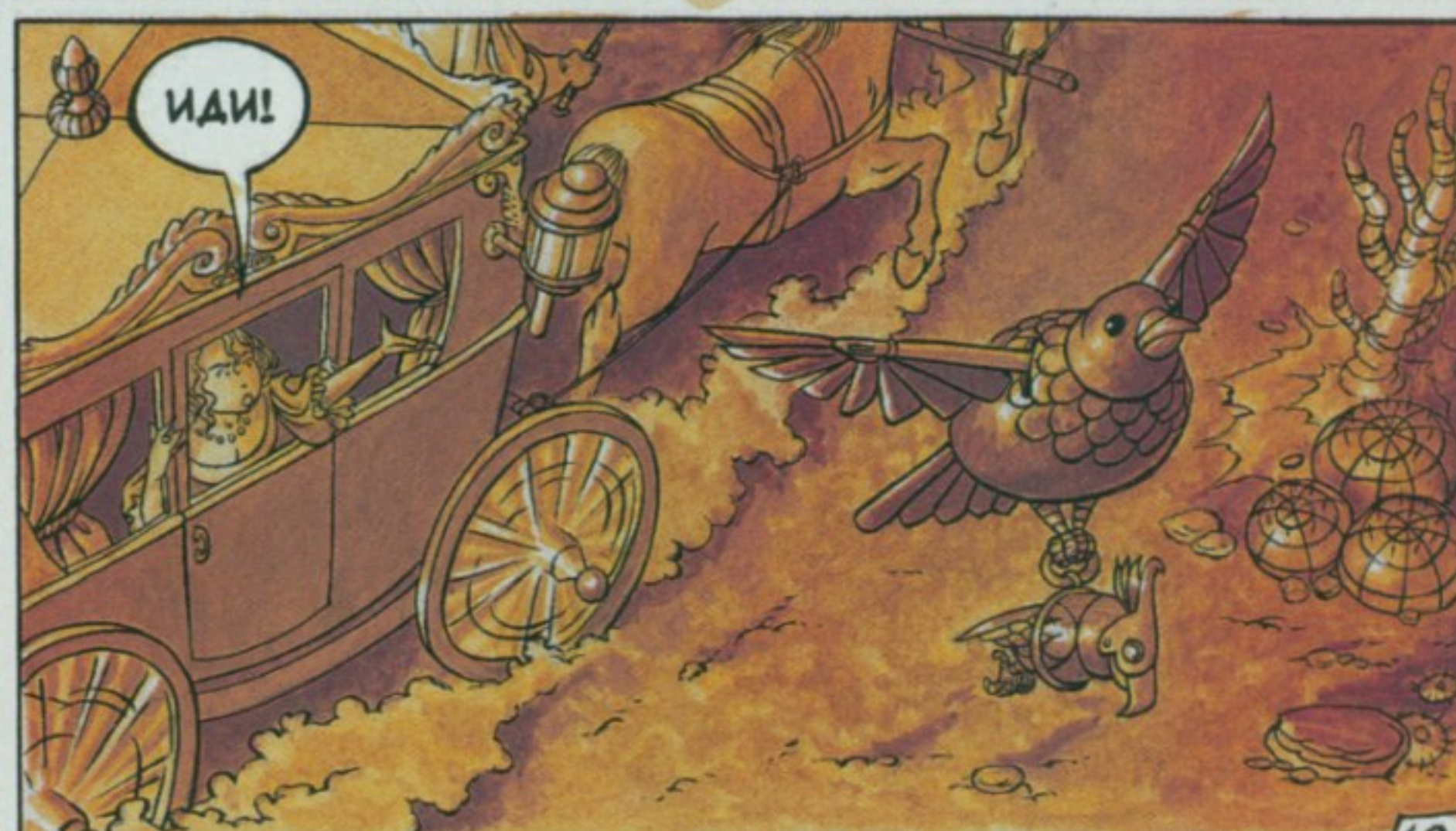
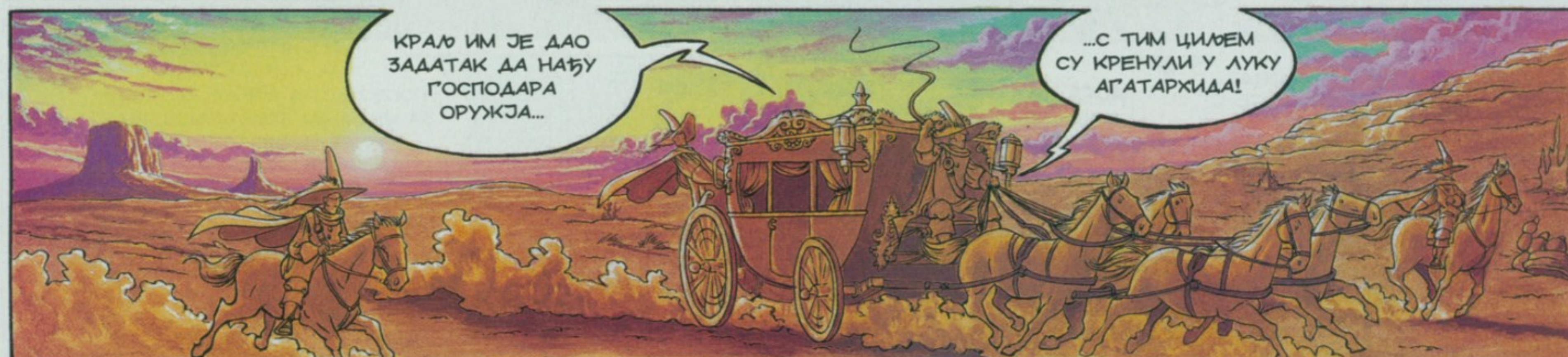

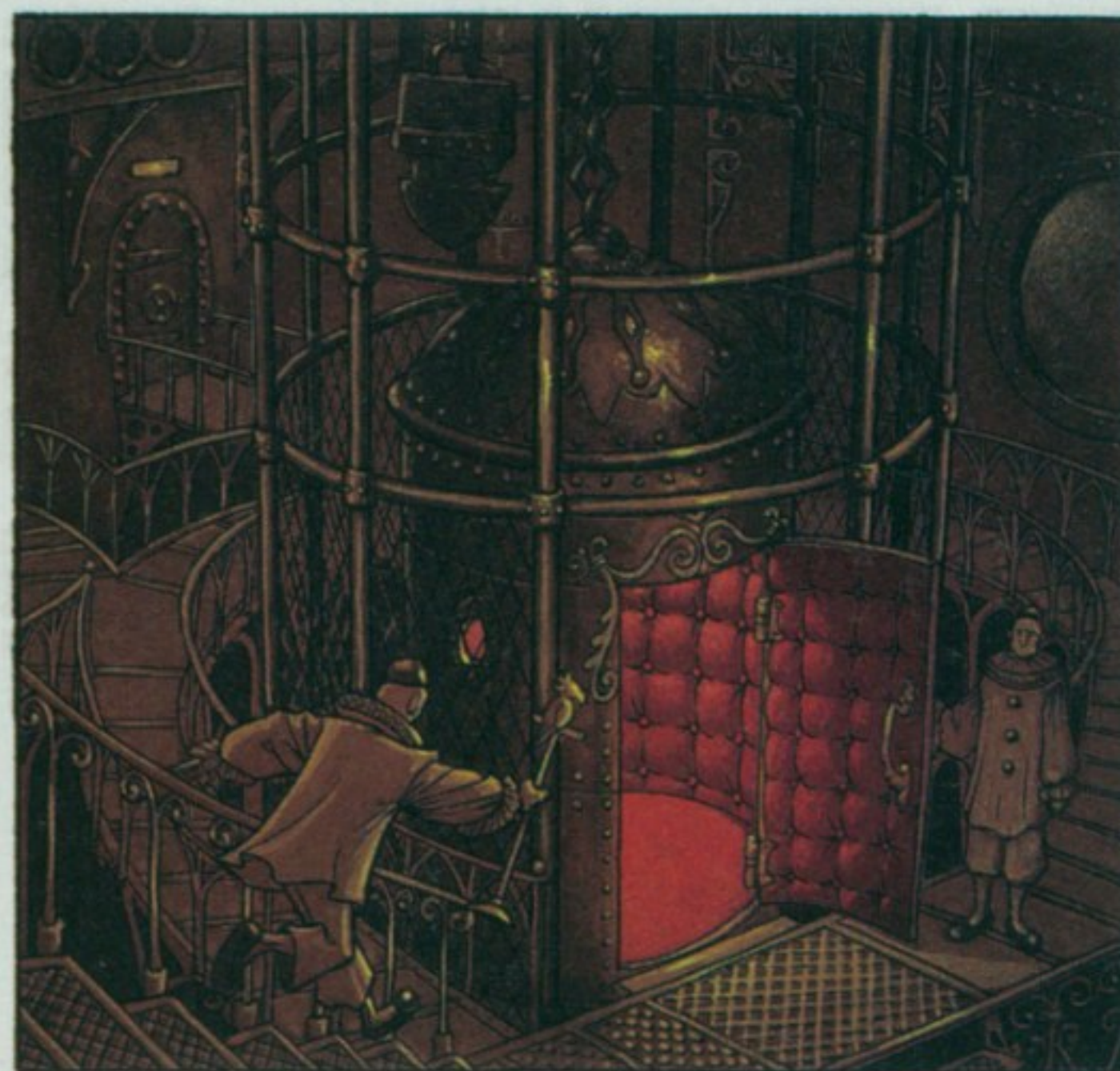
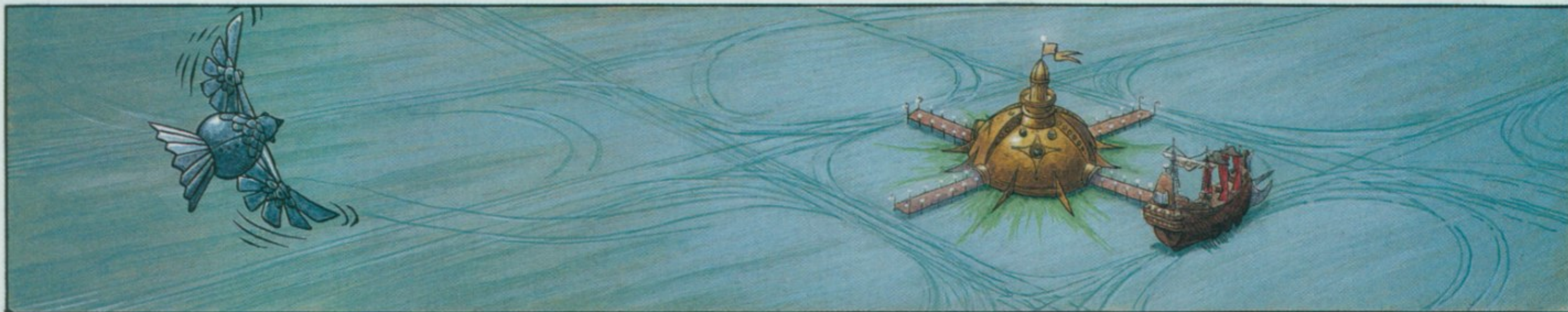
АХ! ТА
БЕДНИЦА!

КЛОПЕТЕ!
КЛОПЕТЕ!

АЛИ, АКО БИ ВАША
ГОСПОДСТВА ХТЕЛА ДА КРЕНУ
ЗА МНОМ ДО КОЊУШНИЦЕ, ИМАО
БИХ ДА ИМ ПОНУДИМ НЕКЕ
ДРУГЕ ЖИВОТИЊЕ...

ГОСПОДИНЕ
АПОЛОНЕ!

ВАША
ВИСОСТИ?

НЕКА
МИ ДОНЕСУ
НЕУПОТРЕ-
БЛЕНУ
ПТИЦУ!

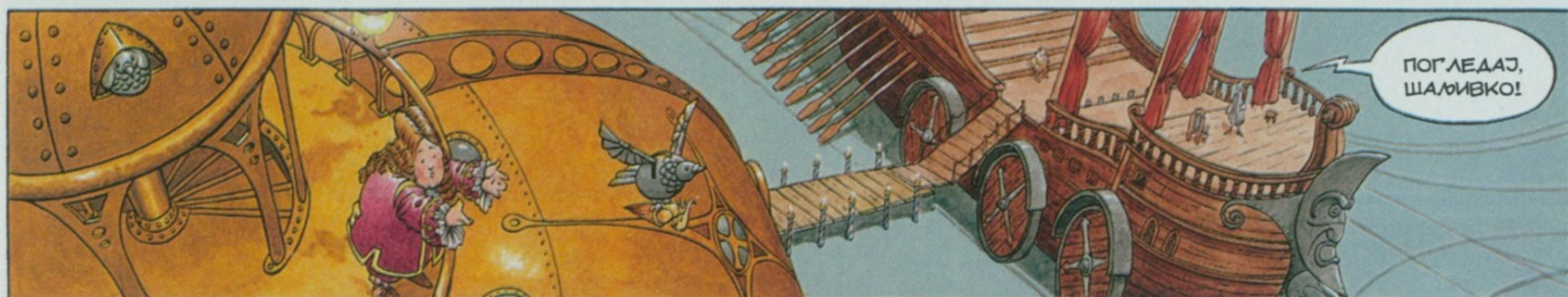
ПОВЕРИЌЕМО СЛУЧАЈ ГОСПОДАРА ОРУЖЈА
И КРАЉЕВИХ ИЗАСЛАНИКА СПЕЦИЈАЛИСТИ
ЗА ЛУКАВСТВА, СПЛЕТКЕ, ПОДЛОСТИ И...
ХИХ! ХИХ! ХИХ!

...СУРОВОСТ!

ПОЗВАО
САМ...

МАРКИЗА ОД
ТРИ КРАТЕРА!

ПОГЛЕДАЈ,
ШАЈИВКО!

ЈОШ ЈЕДНА ОД
ОНИХ МЕХАНИЧКИХ
ПТИЦА!

НЕ ДАЈТЕ
СЕ
ОМЕСТИ!

НАСТАВИТЕ!

ЧЕМУ? НЕЌЕМО
НАС ДВОЈЦИА ИГРАТИ
КОМАД ПРЕДВИЂЕН
ЗА ДВАНАЕСТ
ГЛУМАЦА!

МОРАЌЕМО!
МИСЛИТЕ О ТОМЕ
ШТА НАС ЧЕКА АКО
НЕ УСПЕМО ДА
ЗАБАВИМО ДВОР!

ИЗ ПОЧЕТКА!
И ПОКУШАЈТЕ
ДА ИЗДРЖИТЕ
ОВОГ ПУТА!

ПА НЕ МОРАТЕ
ДА ВЕСЛАТЕ,
ЗАБОГА!

КОГ ЈЕ
ЂАВОЛА...

НЕ,
АНДРЕО,
НЕ!

С У-БЕ-ЂЕ-ЊЕМ!
УНЕСИТЕ СЕ
МАЛО, ДО
ЂАВОЛА!

КОГ ЈЕ
ЂАВОЛА...

СНАЖНО!

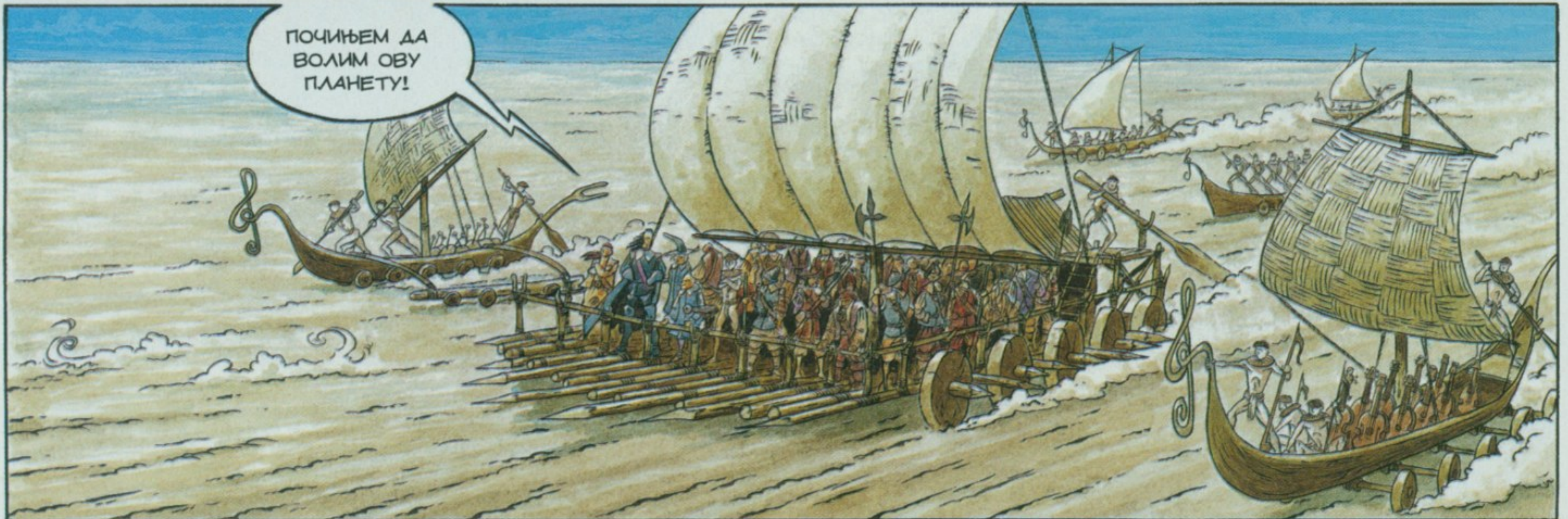
ВАТРЕНО!

КОГ ЈЕ
ЂАВОЛА!

КОГ ЈЕ ЂАВОЛА
ТРАЖИО НА ТОЈ
ГАЛИЈИ!

ЕТО!

ne čini čuda, samo osvežava

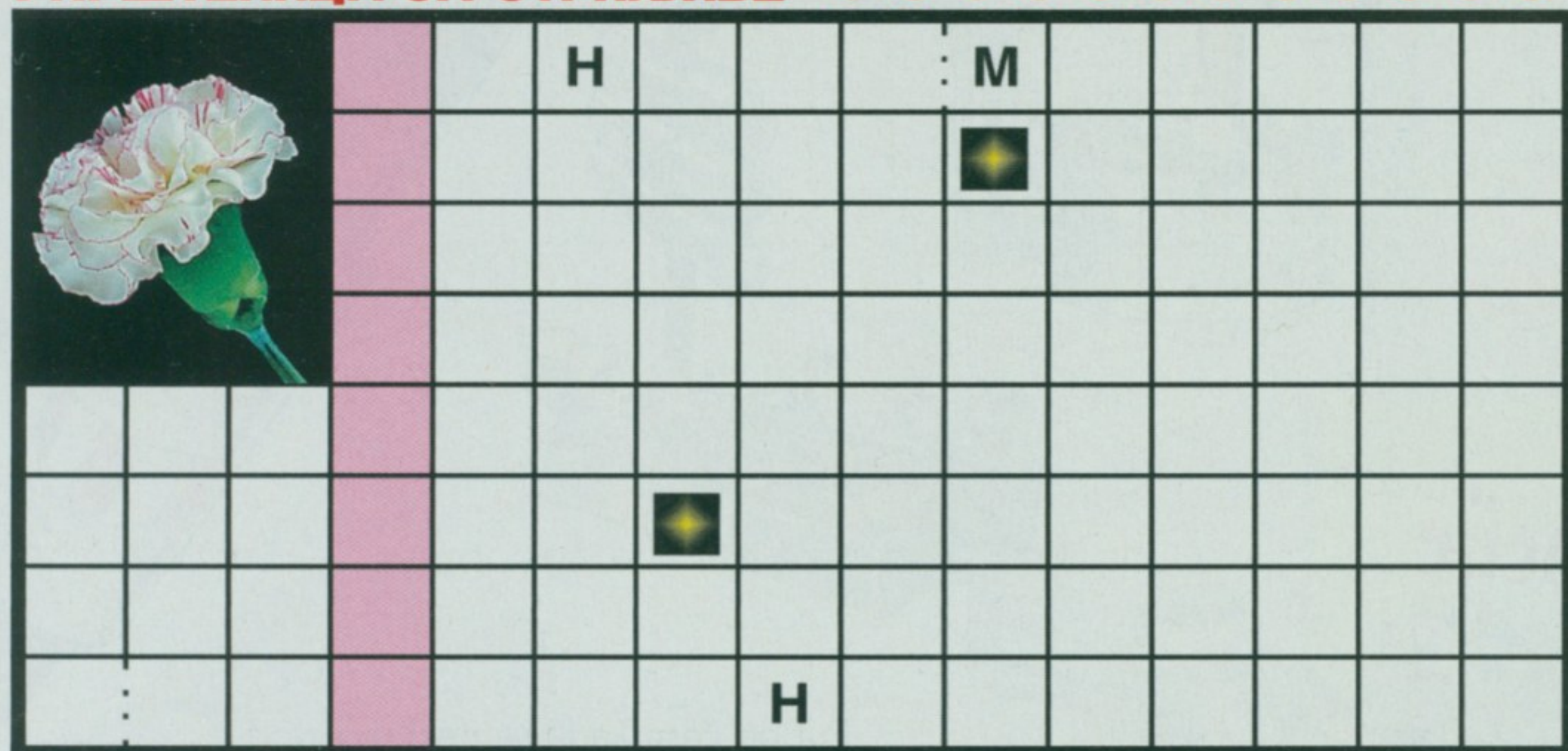

MINAQUA
fructo

prirodni izvor joda

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%. Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

У означена поља упишите назив цвета са слике, а укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа и уцртавајући црна поља која недостају.

АВ, АВА, АВЕЛИНО, АЗ, АЛАМАНИ, АЛЕКС, АНТ, АТ, ВАСИОНА, ЗР, ИГОР, ИЗНОС, ИКОНЕ, ИЛИН, ИРАН, ИСКРЕ, КАНТРИ МУЗИКА, КОНТРОЛА, КРОФНА, МРКОВ, ОГ, ОНА, О'НИЛ, ОРТ, РАЛ, РАНАРИ, РЕЧЕНИЦА, РОЛЕРИ, СИТНИЧАР, СКВО, СТАР, СТО, ТОСИ, ТРЕМА, ТУТКАЛО, УМА, ЦИРКУС, ЧАЧАНИ ■

ОСМОСМЕРКА

П	И	Н	Г	В	И	Н	В	К	А
Е	Р	А	Ј	А	С	Т	Р	Е	Б
Л	К	Е	Љ	С	В	Р	А	К	А
И	Л	А	П	П	Б	Р	Б	Н	Т
К	Р	О	Њ	Е	О	П	А	А	О
А	К	Б	Р	Е	Л	Р	Ц	Н	К
Н	Р	Т	И	И	В	И	Д	А	Љ
Н	Е	А	С	Л	В	Р	Ц	К	У
Т	Ј	К	У	А	О	И	Д	А	Н
А	А	Р	Т	З	Л	К	В	К	П
Р	Ц	С	Д	Р	А	У	А	А	А
К	А	Т	Г	И	Л	К	П	Д	К
Л	Р	О	Д	А	Т	А	В	У	С
И	У	К	Р	У	Г	В	Р	А	У
К	Њ	Љ	Г	А	Н	И	Ћ	Д	Г
Т	Г	У	Ј	А	О	Ц	У	Ц	Ж
А	Г	Н	Ж	У	Н	А	К	У	Т
Ш	Е	В	А	К	Р	Е	С	И	Б

У осмосмерци нађите називе птица из пописа. Неискоришћена слова, читана редом, дају назив птице са слике.

БАТОКЉУН, БИСЕРКА, ВИВАК, ВРАБАЦ, ВРАНА, ГАВКА, ГАВРАН, ГЊУРАЦ, ГРЛИЦА, ГУГУТКА, ГУСКА, ДРВЕЊАК, ДРОЗД, ДРОПЉА, ЖДРАЛ, ЖУНА, ЈАСТРЕБ, КАЗУАР, КАКАДУ, КЛИКТАШ, КОЛИБРИ, КРЕЈА, КРСТОКЉУН, КУКАВИЦА, ЛАСТАВИЦА, ЛОРИ, ОРАО, ПАПАГАЈ, ПЕЛИКАН, ПИНГВИН, ПЛИСКА, ПРЕПЕЛИЦА, РОДА, СВРАКА, ТЕТРЕБ, ТУКАН, ЋУК, ШЕВА ■

АНАГРАМЧИЋ

Ову птицу што спава по дану Уловио САВО горе на тавану ■

ПАЛИНДРОМ

В, В, И, И, И, И, И, И, К, К, С, С, Ћ, Ћ, У, У, У.

Слова распоредите тако да добијете палиндром (реченицу која се исто чита с обе стране) ■

Решења на страни 73

Čudesne transformacije

Kako
se prave stvari
koje nas
okružuju

Bil Slavin

pored kratkog osvrt na predmet, otkrivamo i zanimljivosti, kakve su recimo one da je u davna vremena so bila vredna koliko i zlato ili da je čips nastao tako što se jednom gost požalio konobaru na predebeo pomfrit...

Edukativno,
bogato ilustrovano,
duhovito!

Put od časa kada se neki proizvod rodi u mašti pronalazača, pa do trenutka kada on dobije svoj finalni oblik – prepun je čuda i transformacija. Upravo o tim „Čudesnim transformacijama“ slikovito i duhovito nam priča (i ilustruje!) Bil Slavin u knjizi pod istim naslovom.

Objavljena, sasvim namerno kao prva, u biblioteci „Velika knjiga“ izdavačke kuće Beli Put, ova knjiga nam otkriva neke od tajni predmeta kojima smo svakodnevno okruženi – od gume za žvakanje, preko lopte, do paste za zube i sladoleda. Kako su stvoreni i kako su postali baš takvi kakvi su? Autor je rečju i slikom predstavio načine na koje se danas pravi šezdeset devet poznatih predmeta. Korak po korak, predmet po predmet. Svakom tekstu predhodi jezgrovit uvod, u kojem,

ЛИЦЕМ У ЛИЦЕ
С ОРАНГУТАНИМА

Да ли вас
овај
поглед
мајке
подсећа
на жену
која држи
бебу?

ДОБРОЋУДНИ ШУМСКИ ЛЉУДИ

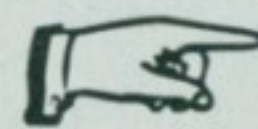
На зиду моје собе окачена је слика мужјака орангутана. Као да се претворио у Сунце, из њега извиру зраци јаркоцрвених, наранџастих и жутих пламтећих тонова. Пре двадесет година, кад је требало да одлучим да ли ћу за уштеђени новац да поправим кров који је прокишњавао или да купим ту слику, нисам се двоумила ни тренутка. Јер, слика одражава исконску снагу и величанственост ових по много чему јединствених мајмуна. Да ли ће људи дозволити да орангутани, и то још за нашег живота, нестану с лица планете? Пред очима ми је ужасан приказ: заробљени на малом острву, они беспомоћно гледају како им свакодневно нестају огромни делови шуме која им живот значи. А немају куда да оду.

Орангутани су, заједно са шимпанзама и горилама, човекови најближи сродници. Од своје дружељубиве афричке савраће разликују се по томе што воде изразито усамљенички живот и имају препознатљиво крзно риђе боје. Реч орангутан малајског је порекла и у преводу значи „човек из шуме”. Тај назив сасвим им одговара јер не могу да опстану без дарова које налазе у крошњама дрвећа – ту се рађају, проводе читав живот и умиру.

Бирите Мари Галдикас скоро четири деценије посветила је проучавању мајмуна пламеноцрвеног крзна којима, нажалост, прети уништење. Да би се схватило колико су нам ти далеки рођаци важни, треба саслушати њено сведочење

Углавном окренути вегетаријанској исхрани, орангутани једу плодове са око двеста различитих врста дрвећа. Осим мужјака, који понекад прелазе велике раздаљине крећући се по земљи, остали примерци ових мајмуна деведесет девет одсто живота проведу високо у крошњама.

Због чега се о овим „шумским људима” и даље не зна баш много? Настањују само два далека острва, изван су људског домаћаја и готово их је немогуће спазити у густом грању. Савремена наука почела је озбиљније да их проучава тек шездесетих година прошлог века. Ја сам у њихов свет закорачила пре тридесет шест година. Постала сам једна од

Првих пет година мајка младунче носи на леђима.

четрдесет девет

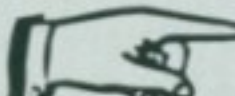

Изузетно мишићави удови омогућавају мајмунима да се, качећи се за лијане, вешто пребацују с дрвета на дрво.

КОРИСНЕ АДРЕСЕ:

Међународна организација за заштиту орангутана:
www.orangutan.org
 Фондација за очување орангутана на Борнеу:
www.savetheorangutan.org.uk
 Пројекат за очување великих мајмуна:
www.unep.org/grasp

 три жене приматолога које су живот посветиле и подредиле мајмунима. Да се подсетимо: Британка Џејн Годал (рођена 1934) прочула се по истраживањима о шимпанзама, Американка Дајан Фоси (1932–1985) о горилама, а ја, рођена Канађанка, и данас имам блиске сусрете с орангутанима.

На Калимантан, део Борнеа који припада Индонезији, стигла сам 1971. године. Ту сам основала резерват који сам назвала „Камп Лики“, по Луису Ликију (1903–1972) који је и Џејн Годал и Дајану Фоси и мене „заразио“ идејом да човеколике мајмуне, који с људима деле чак деведесет седам одсто генетског записа, треба проучавати изблиза.

Орангутани су ме одмах освојили, посебно кад сам схватила да се у многоме разликују од нас, људи. Врло су сталожени, нису зли, обично су опуштени и живот проводе без велике журбе. Највеће им је задовољство да седе на грани, сунчају се и уживају у неком сласном плоду.

Увек ћу памтити једну орангутанку коју сам звала Џорџина. На глави је имала раздвајање, тако да јој је пламтећа риђа длака у таласима падала преко лица. Очи, неодређене смеђе боје, биле су дубоко усађене испод дугачких трепавица. Знала сам да одрасли орангутани обично не показују велико занимање за двоношце. Ако нам се путеви и укрсте, од нас

ЛИЧНА КАРТА:

Орангутани с Борнеа: *Pongo pygmaeus*

Орангутани са Суматре: *Pongo abelii*

ВИСИНА: 140 cm (мужјак), 115 cm (женка)

ТЕЖИНА: Мужјаци су тешки између 60 и 90 kg, могу да достигну тежину до 100 kg, ретко 130 kg; женке – од 40 до 50 kg.

ИСХРАНА: Углавном воће, али и кора дрвећа, младице, поједини инсекти и, с времена на време, птичија јаја.

ПОТОМСТВО: По један потомак сваких 6 до 10 година; трајање трудноће од 235 до 270 дана; младунче постаје потпуно самостално кад напуни 7 до 10 година.

СТАНИШТЕ: Тропске шуме

ЖИВОТНИ ВЕК: Претпоставља се да у дивљини живе седамдесет година.

УГРОЖЕНОСТ: Изузетно критична

РАСПРОСТРАЊЕНОСТ: Орангутани живе само на два острва – Борнеу и Суматри. На Борнеу настањују индонежанску провинцију Калимантан ■

10 СТВАРИ КОЈЕ НИСТЕ ЗНАЛИ О ОРАНГУТАНИМА

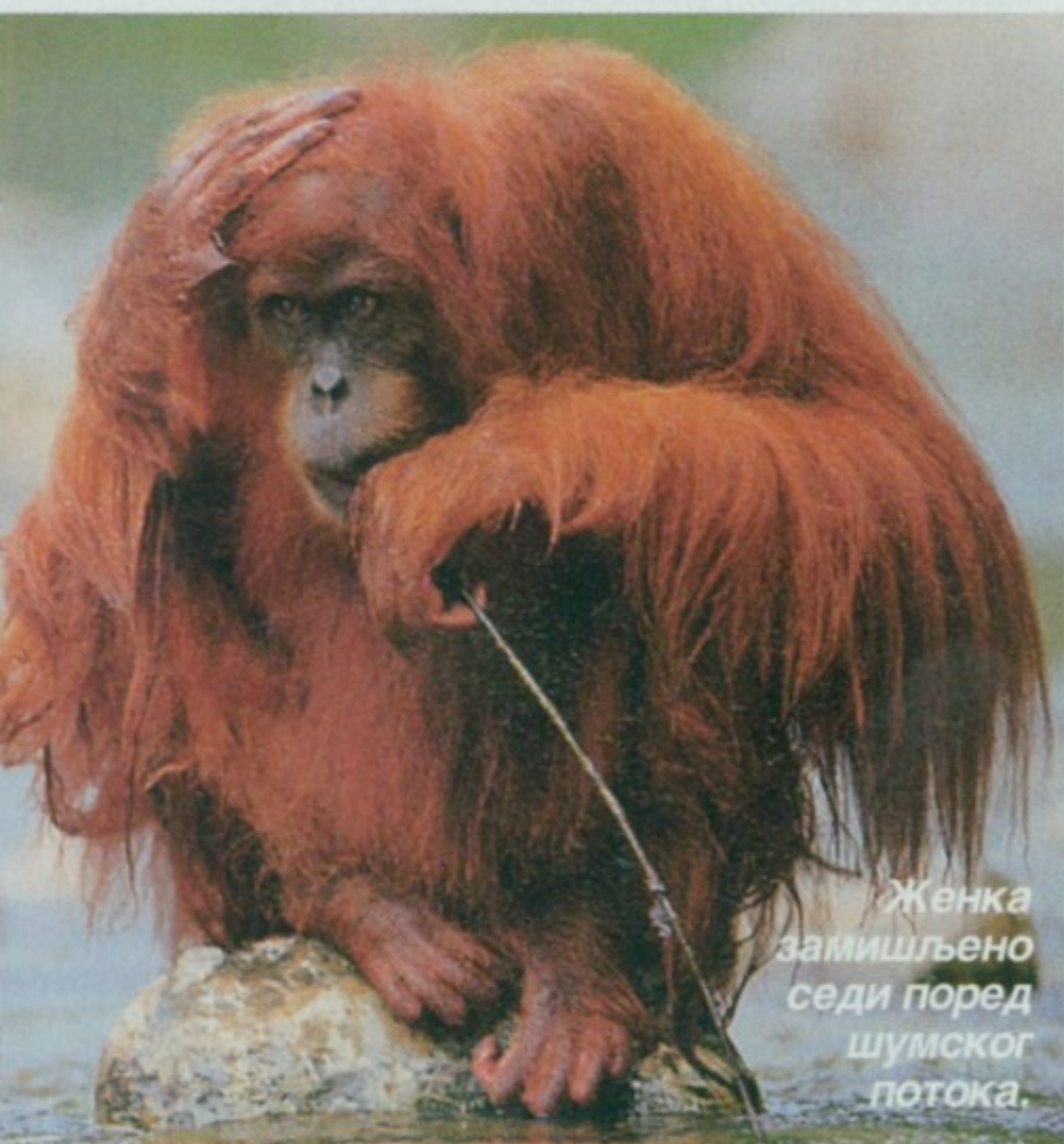

Од лишћа и грања орангутани праве неку врсту гнезда.

желе што пре да побегну. На моје велико одушевљење, Џорџина је била сасвим другачија.

Једнога дана, угледавши је на дрвету у близини чистине у шуми, застала сам и помно је посматрала размишљајући шта ће да учини. Нисам могла да поверујем кад сам видела да се Џорџина полако спушта с гране на грану и обазриво ми прилази. Пошто се то догодило тек што сам почела да проучавам ове мајмуне, уплашила сам се и укопала у месту, не знајући шта ће мајмуница да учини. Она ми се сасвим приближила и нетремице ме је посматрала. Као да се питала ко сам. Чинило ми се да погледом продире равно у моју душу. Тај Џорџинин поглед памтићу целог живота.

Неком другом приликом трудила сам се да у стопу пратим једног великог мужјака. После извесног времена, кад је схватио да упорно идем за њим, орангутан се окренуо и стао. Са земље је једном руком дограбио повећу грану и, витлајући њом, нервозно почео да поскакује око мене. То је трајало неколико минута, довољно да ми срце сиђе у пету. Како је изненада започео тај „ратнички плес“, тако га је и окончао и наставио да трчи даље. Кад је нестао с видика, покушала сам да дигнем грану коју је одбацио. Нисам успела ни да је померим. Тада сам схватила да је то био начин да

Женка замишљено седи поред шумског потока.

1. „Шумски људи“ воде усамљенички живот. Чим достигну зрелост, избегавају друштво. Изузетак су мајке које се не одвајају од својих младунаца. Највећи „степски вуци“ међу орангутанима су мужјаци који се одликују препознатљивом израслином око лица и на глави – они деведесет одсто времена проводе потпуно сами.

2. Орангутани настањују само два острва – Борнео и северни део Суматре. Крајем плеистоцена (леденог доба које је владало Земљом пре 12.000 година), ови мајмуни били су распрострањени на већем простору: на југу Кине, Индокине, на Јави и јужном делу Суматре, где су временом нестали.

3. Орангутани су највеће животиње које живе у крошњама дрвећа. Једино одрасли мужјаци, који могу да достигну тежину до 140 килограма, већину времена проводе на земљи – 90 одсто. Остали примерци ових мајмуна риђег крзна не напуштају дрвеће и готово никад не кроче на чврсто тло.

Пошто се углавном хране биљкама, улога орангутана изузетно је важна у распршивању семења.

ме научи памети: ако ти не дираш мене, нећу ни ја тебе. А само да је хтео, без икакве тешкоће могао је да ме пошаље на онај свет.

Младунци орангутана посебна су прича. Огромних очију, ретке и наkostenе длане, изгледају као да их је неко укључио у струју. Колико су очајни без мајке, по ко зна који пут уверила сам се прошле године.

Јавили су ми да на једној фарми мештани већ пет година у кавезу држе малог орангутана као кућног љубимца. Кад ми дојаве за такав случај, уз новчану надокнаду, ја власника обично убедим да ми препусти животињу којој су у мом резервату обезбеђени знатно бољи услови живота. Чим су мајмунче ослободили из кавеза, скочило ми је у крило и није хтело да се одвоји од мене ни по коју цену. Тек кад смо ципом стигли у резерват, успела сам да га „одлепим“ од себе. Мој супруг Пак Бохап и данас ми понекад прогледа кроз прсте и дозволи ми да у постељу пустим неко незаштићено мајмунче. Међутим, ова несрећна мала орангутанка, коју сам назвала Свит Сузен, имала је већ дванаест килограма и никако није могла да се угнезди између нас двоје.

Кад сам први пут стигла на Борнео, орангутани су били заштићени законом који се, нажалост, ретко примењивао. Једно је закон, а сасвим друго стварни

Младунци брзо науче да се чврсто ухвате за мајку да не би слетели у провалију.

4. Одрасли орангутани имају препознатљиву израслину око лица и на челу што им главу чини знатно већом. У заточеништву мужјаци ту израслину добијају већ са тринаест година, док им у дивљини она не израсте све док не напуне тридесет. Оног часа кад мужјак добије ту израслину, више неће дозволити да му се приближи неки супарник – бориће се да свака женка буде његова. Та израслина, заједно с кесом испод браде, нека је врста резонантне кутије која појачава љубавни зов којим мужјак дозива слободне женке.

5. Орангутани су међу полно најдиморфнијим приматима, стручан назив за појаву да је одрасли мужјак готово три пута тежи од одрасле женке. Са израслином на глави и великом кесом испод браде мужјак се чини још већим. Природа му је подарила величину да би се са осталим супарницима лакше изборио за слободну женку.

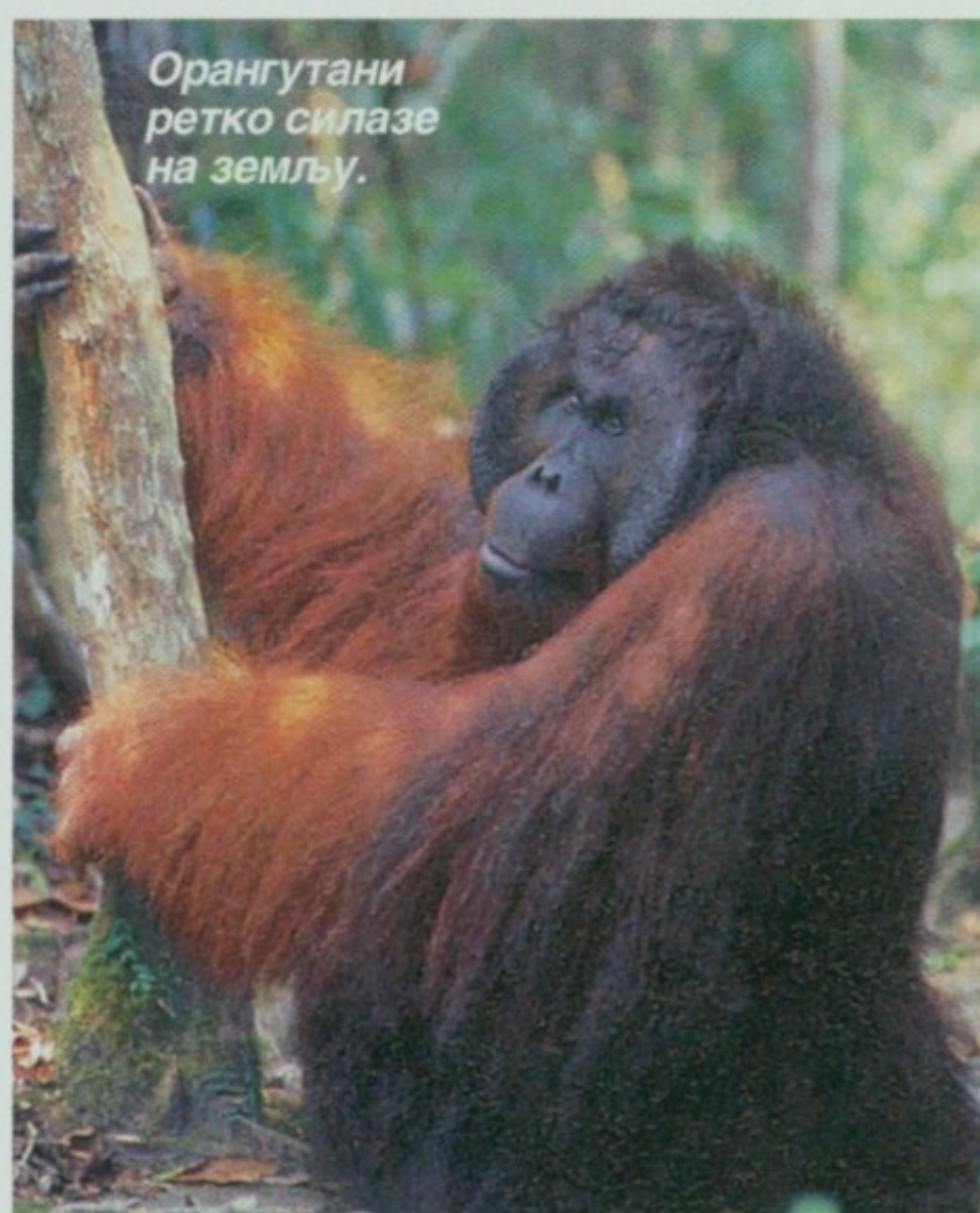
Зов мужјака може да се чује с раздаљине од километар и по.

живот. Убрзо сам схватила да мештани орангутане држе као кућне љубимце и то у веома суровим условима, лове их и једу њихово месо или немилице уништавају станиште у коме они живе. Оснивањем резервата током година спасли смо многе орангутане иако нам власти све до 1982. године нису званично признале тај „сабирни центар“. Кад се то догодило, заиста сам поверовала

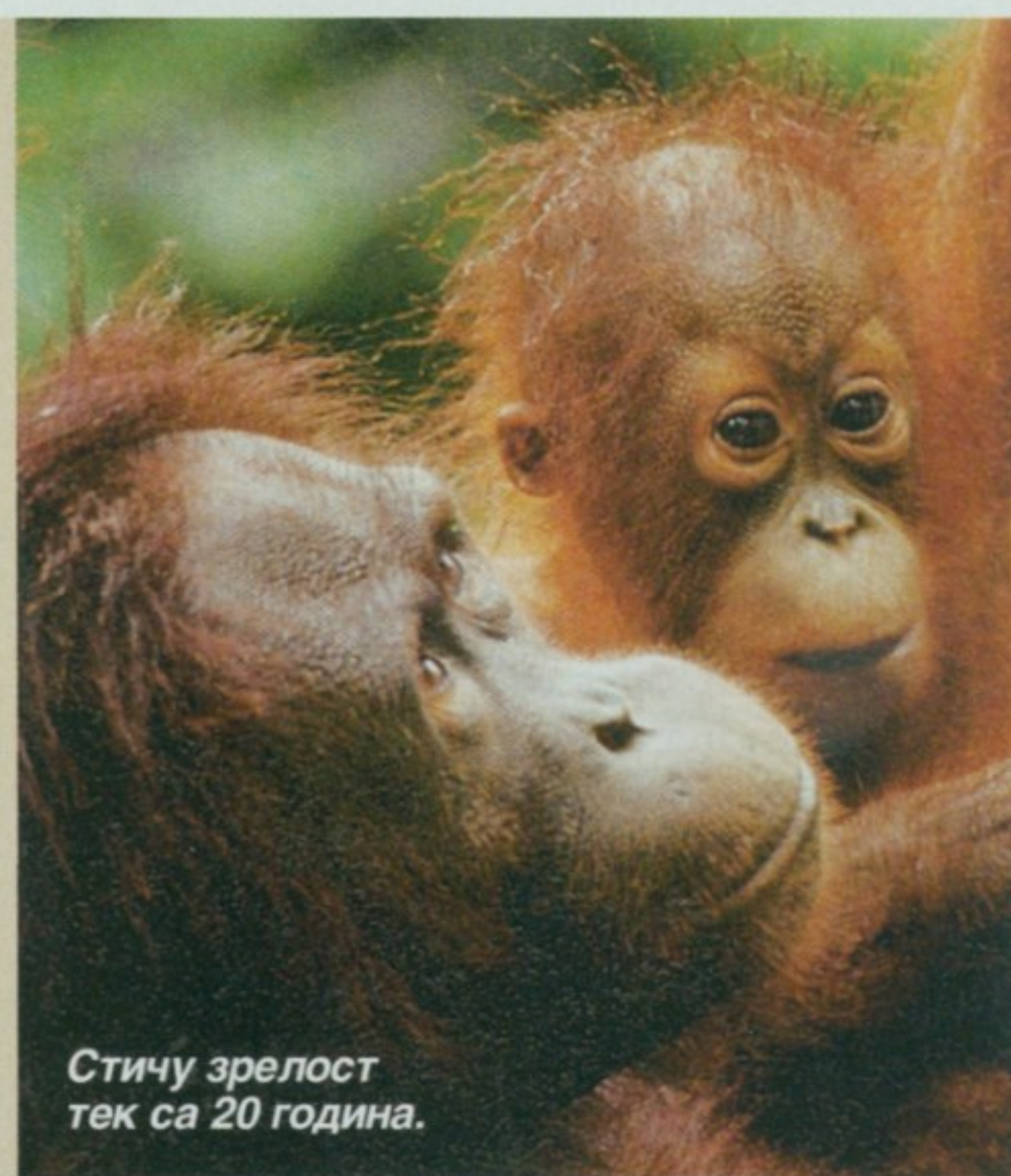
— педесет један

Орангутани ретко силазе на земљу.

6. Најдубља веза мајке и младунца у животињском свету бележи се међу орангутанима. Првих пет година мајка на леђима носи свог потомка и од њега се не одваја до његове осме године. Док на свет не донесе ново младунче, она чак с орангутанчетом спава у истом леглу на грани.

7. Од свих сисара женке орангутана имају најдужу паузу између два порођа. На Борнеу на свет доносе младе сваких осам година, док полно зреле орангутанке на Суматри праве још већу паузу – десет година. Иначе, женке нису полно зреле све до седамнаесте године.

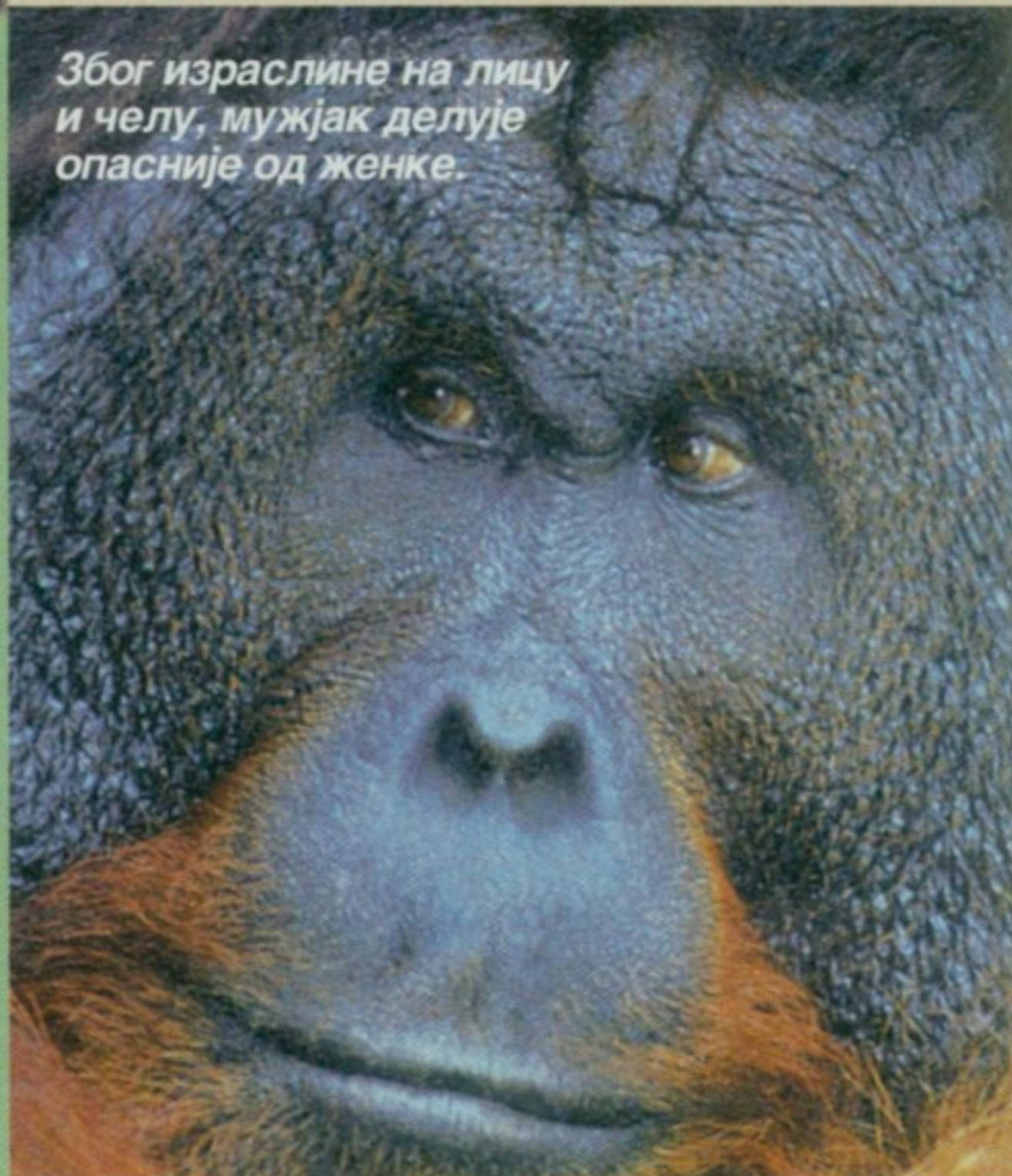

Стичу зрелост тек са 20 година.

8. Орангутани су једини велики мајмуни у Азији. Научници верују да су пореклом из Африке и да су у Азију доспели још пре петнаест милиона година. У миоцену, средњем терцијарном добу, мајмуни су били распрострањени у целој Африци, Азији и Европи. У Африци су преживеле шимпанзе и бонобо мајмуни, а у Азији само орангутани.

9. Мајмуни риђег крзна кротки су и питоми. Иако мужјаци понекад испоље ратоборност и сурову снагу, за 36 година, колико проучавам орангутане, ниједном се није догодило да ме је неки напао.

Због израслине на лицу и челу, мужјак делује опасније од женке.

10. Орангутани су изузетно паметни. У тестовима показују исто тако добре резултате као и шимпанзе или гориле. У заточеништву показују вештину употребе алата. У дивљини се вештина да се, рецимо, камен искористи за отварање појединих коштуњавих плодова, преноси с генерације на генерацију ■

Шумски људи не подносе кишу и од пљуска се штите великим листовима.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Верује се да у дивљини тренутно живи између 40.000 и 50.000 орангутана, што је упола мањи број него пре двадесет година. Од тога 80 или 90 одсто обитава на Борнеу ■

да се орангутанима смеши знатно боља будућност.

Али, све се из корена променило деведесетих година прошлог века. Чим је влада Индонезије одлучила да на светском тржишту нађе одговарајуће место, на сцену су ступиле многобројне светске и локалне компаније жељне зараде. До тада су углавном сви водили рачуна да се не сече више стабала него што је прописано, који делови шуме могу да се раскрче да би се добиле плантаже палми или обрадиво земљиште. Онда, осим зараде, више ништа није било важно, наступио је прави хаос. Шуме, вековно станиште орангутана, незаустављиво су почели да уништавају. Да све буде још горе, на Борнеу и Суматри 1997. године букнули су катастрофални пожари – ватра је прогутала девет милиона хектара шуме. Све у свему, до сада је уништено осамдесет одсто подручја где су живели орангутани.

Кад сам пре две деценије купила слику која и данас виси на зиду у мојој кући, нисам могла ни да сањам да ће тај потез за мене бити пророчки. Да ли ће орангутани нестати у пожару који изазивају људи? Да ли ће човек дозволити да му нестану тако блиски сродници? Да ли се исписује последње поглавље живота ових човеколиких мајмуна? ■

Бирите Мари Галдикас

5 НЕПОЗНАНИЦА О ОРАНГУТАНИМА

1. Зашто су орангутани риђи?
Кад су изложени сунцу, орангутани просто блеште, али зато у сенци као да постају невидљиви. Њихова тамна кожа упија Сунчеве зраке, па им се не види длака него само кожа. Поставља се питање на које нема правог одговора: да ли је та особина – „сад ме видиш, сад ме не видиш” – ствар прилагодљивости? Имајући на уму да воде усамљенички живот, да ли можда том јаркоцрвеном длаком указују на своје присуство другим такође усамљеним јединкама?

2. Колико орангутани живе у дивљини?

Може само да се нагађа. Зна се да у заточеништву живе и више од шездесет година. Поједине женке које пратим од 1971. године и даље на свет доносе младе. Претпостављам да орангутани у дивљини могу да живе и седамдесет година, али то је вероватно изузетно ретко.

3. Колику раздаљину прелазе мужјаци?

Знатно већу од женки. Претпостављам да могу да се удаље стотинама километара од места где су угледали свет и где живи њихова мајка. Мужјак за годину дана може да се удаљи од „куће” и до 30 километара.

4. Да ли су орангутани некада били друштвенији?

Сасвим је могуће. Да ови мајмуни живе у пределима с обиљем плодова, можда би били дружељубивији јер онда не би морали да проведу толико времена да нађу храну неопходну за опстанак. То се никада неће знати јер, ако је и било таквих станишта, људи су их давно уништили.

5. Да ли ће бити истребљени?
Прашуме које се немилице уништавају на Борнеу и Суматри не наговештавају светлу будућност за орангутане. Чека их трагична судбина уколико људи сместа нешто озбиљно не предузму ■

**MLEKARA
SUBOTICA**

**5+ bolji
svih! od**

5+ formula za dobar
probiotske kulture za bolji im
kalcijum za jače ko
proteini za snažniji
magnezijum za bolje p
mlečna mast za više en

Proizvodi
AD "Mleka
Tolminska
www.mlek

www.mlekara.co.yu

Tolminska 10, Subotica

tel: 024/567-640 fax: 024/566-395

McDonald's u Srbiji

Prvi McDonald's restoran u našoj zemlji otvoren je u Beogradu, na Slaviji, 24. marta 1988. godine. Već naredne, 1989. godine, ovaj restoran je bio svetski rekorder sa 2.046.014 usluženih gostiju. Drugi McDonald's restoran otvoren je 1990. godine u Bezistanu, i drži svetski rekord u broju usluženih gostiju - 3.585.554.

Danas, 12 restorana u četiri grada Srbije - Beogradu, Novom Sadu, Subotici i Nišu, dnevno usluže preko 22.000 zadovoljnih gostiju. Za proteklih 18 godina, McDonald's restorani su, na domaćem tržištu, ugostili više od 158.000.000 gostiju.

Kao kompanija oslonjena ne samo na strani, već i na domaći kapital, McDonald's je već dugi niz godina na listi 300 najuspešnijih domaćih firmi, koju objavljuje magazin "Ekonomist".

i'm lovin' it™

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

МЕКСИКО

И СЛИКАР И ФИЗИЧАР

Слике чувеног холандског сликара Винсента ван Гога нису само ремек-дела уметности, већ и одличне студије кретања флуида. То тврди група физичара с Националног аутономног универзитета у Мексику, пошто су проучили

његова дела. Уметник је, наиме, често четкицом повлачио по-тезе који подсећају на вртлоге и налете течности ■

ИТАЛИЈА

ЧИТАЊЕ МИСЛИ

Захваљујући такозваној функционалној магнетној резонанци, техници која омогућава да се рад мозга непрекидно прати, читање мисли више неће бити научна фантастика. То показује једно необично такмичење које се одвијало на Универзитету у Питсбургу: так-

мичило се 273 тима научника од по три члана, а задатак је био да, након испитивања рада мозга, погоде који су филм гледала тројица добровољаца. Ова техника омогућава да се уоче осећања страха, туге, задовољства, радости... На такмичењу су победила тројица научника из Италије, са Универзитета у Тренту, који су задатак решили с 86 одсто тачности. Стога је научни часопис „Радиологија“ овај метод признао као нови детектор истине ■

МАШИНИЦА ЗА ПИСАЊЕ ПО БРАЈУ

Да би слабовиди и слепи могли да пишу Брајевом азбуком, од сада је довољна само једна рука и једна нова џепна машиница (на слици). Направила ју је група студената са Универзитета Џин Хопкинс у Балтимору. Нема никакву електронику већ ради механички, помоћу шест зубаца који могу да направе исто толико знакова само једним покретом прстију ■

МЕТАНСКЕ КИШЕ И ЈЕЗЕРА

Површина Титана, највећег Сатурновог сателита, сва је обложена језерима од метана и других угљоводоника. Научници одавно претпостављају да је тако, али доказ су радарске слике које је пренела америчка летелица „Касини“ јула ове године. Ова летелица кружи око „господара прстенова“ од лета 2004. године, па је тако снимила и Титанов северни пол, откривајући долине испуњене угљоводоником, широке и до 90 километара. Језера се пуне од метанских киша којима је атмосфера овог природног сателита zasiћена. Површинска температура на Титану износи 180 степени Целзијуса испод нуле, па је тако постојање воде у течном стању искључено ■

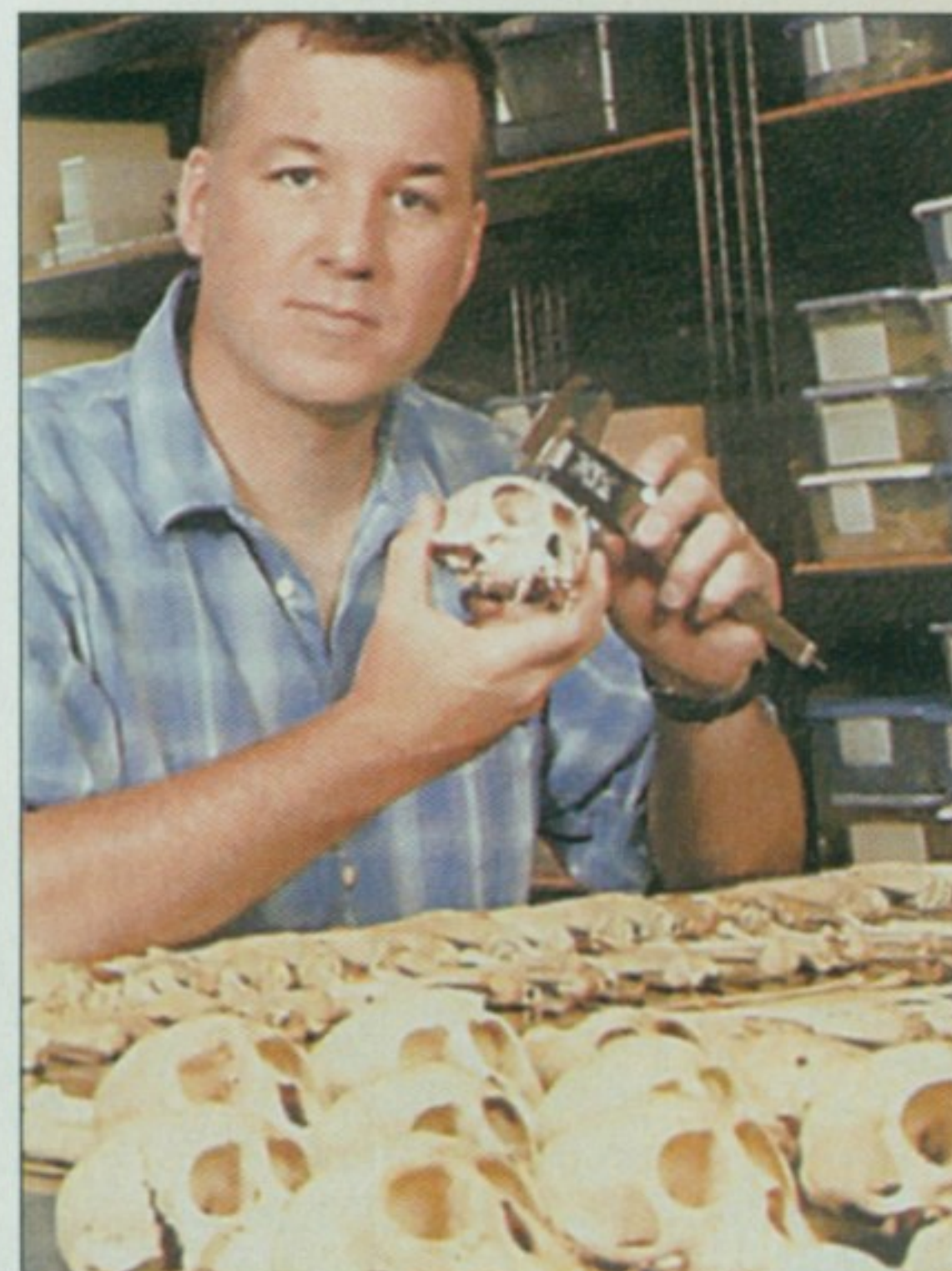

САД

ОРАО КОЈИ ЈЕ ЈЕО ЉУДЕ

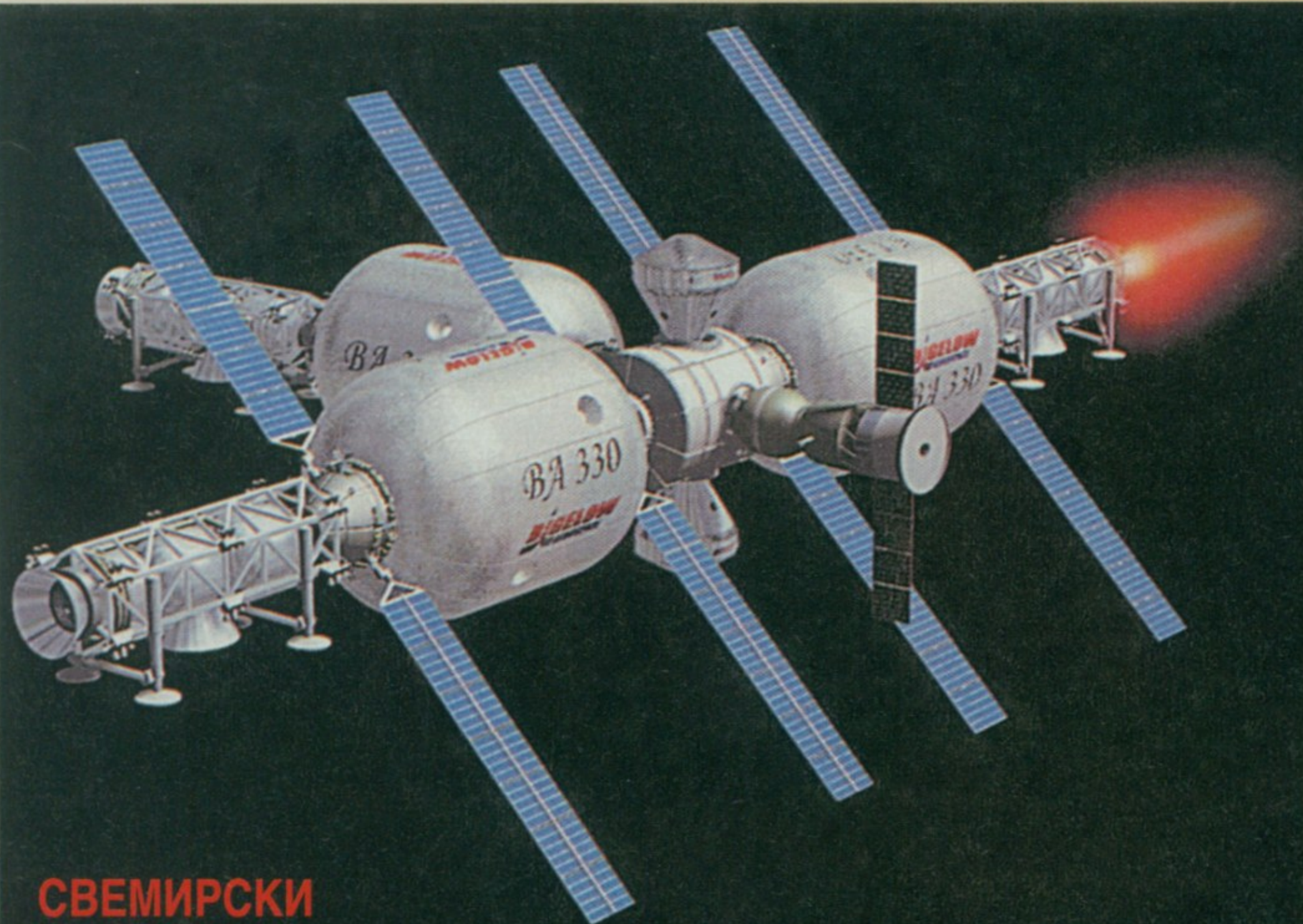
Крунасти афрички орао (Stephanoetus coronatus) у прошлости се хранио и људима, тврди Скот Мекгроу с Државног универзитета Охајо. Он је проучавао огреботине које је ова грабљивица остављала на лобањама мајмуна које и данас лови у

прашумама Обале Слоноваче. А ти урзи потпуно су исти као они на лобањи једног аустралопитекуса, преминулог пре 2,5 милиона година. До сада се мислило да је хоминида, познатог као „дечко из Туанга“, убила нека дивља мачка, али је Мекгроу неопозиво утврдио да се афрички орао хранио и аустралопитецима. Можда је тако ова птичурина одиграла веома важну улогу, усмеравајући „воденицу“ еволуције у нашу корист: ка стварању људске врсте ■

МРАВ РЕКОРДЕР

Истраживање Калифорнијске академије наука из Сан Франциска показало је да *Odontomachus bauri*, циновски мрав из Костарике (на слици), скаче увис до осам центиметара, брзином од 65 метара у секунди, дакле, 234 km/h. Реч је о правом рекорду у свету инсеката. Проучавајући овог мравца помоћу видеокамере која прави 50.000 слика у секунди, научници су утврдили да мрав пре скока удара у тло својим снажним вилицама и контраудар користи као неку врсту катапулта. Није реч о једином инсекту који скаче на овај начин, већ о једином који то ради да би напао или се бранио од других сродника. Занимљиво је понашање ових мравца кад их има више на једном месту. У случају опасности, сви почињу да скачу: изгледају као кокице док се „кокају“, па тако потпуно збуне противника ■

СВЕМИРСКИ АПАРТМАНИ

За сада то је само свемирска летелица, дуга три и широка 2,4 метра, која кружи на 550 километара од Земље. Ако све крене како је замишљено, „Џенезис“ ће бити камен темељац будућег свемирског хотела и то на надувавање. Боб Бигелоу власник је једног америчког ланца хотела, али је намерио да и у васиону пошаље мале модуле (тако се знатно смањују трошкови подухвата) који ће се, кад стигну на одређену висину, надувати и избацити соларне плоче неопходне за добијање електричне струје. Летелица је обложена угљеничним влакнима да би била отпорна на сударе са ситним метеоритима, а имаће 13 уграђених фотоапарата и камера којима ће се снимати Земља. У року од годину дана биће лансирана још једна летелица слична овој која је већ на орбити, а отварање хотела предвиђено је за 2012. годину ■

ХИЉАДУНОГА

Да, добро сте прочитали: не стонога, него хиљадунога буба *Illasme plenipes* дуга је свега око три центиметра, али женке зато обично имају 750 ногу. Сматрало се да је ово биће коначно истребљено са лица Земље почетком 20. века, али је Џесон Бонд са Универзитета Каролина недавно открио примерке ове врсте у једном усеку у стени, у провинцији Сан Бенито у Калифорнији ■

BIONICLE

BARRAKI

ČUDoviŠTA IZ DUBINA

www.bionicle.com

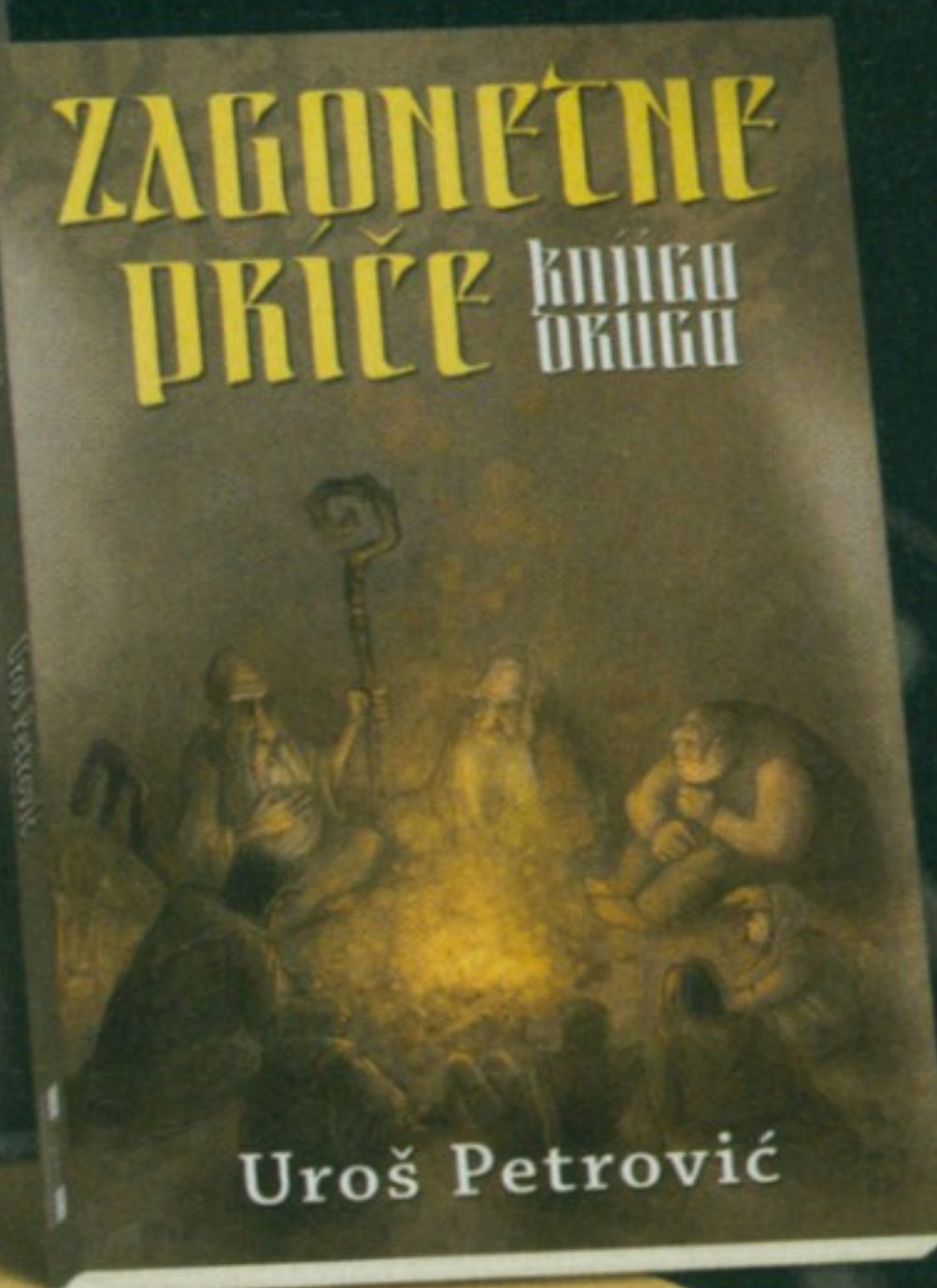
ŠEST MUTANTA SA MOĆNIM LIGNJO-STRELIMA

97404

MPC Holding Kozmolina, generalni distributer Lego programa za Srbiju i Crnu Goru

Evo knjige za one koji vole izazove i mozgalice!

Probajte da rešite trideset zagonetki koje je smislio jedan od najinteligentnijih ljudi na svetu.

Ko voli priče, uživaće u njima, ali svaka postavlja ne baš lak zadatak – rešavanje logičke zagonetke vezane za događaje iz neobičnog traperskog naselja. Neretko će biti potrebna i pomoć starijih, jer ova knjiga, najblaže rečeno, ne potcenjuje decu...

Laguna

Resavska 33, Beograd
redakcija: 011/3347-547, klub: 011/3341-711
e-mail: info@laguna.co.yu

najposećeniji izdavački sajt u Srbiji
www.laguna.co.yu
kompletan katalog, popusti, top liste, nagradne igre

Nugatta

**Ljubimac
dobrog ukusa...**

Mešavina
lešnik i mlečnog
krem proizvoda

МАШТА ЧИНИ СВАШТА

СЛЕПИ МИШЕВИ

У време Другог светског рата, разни душебрижни Американци слали су својој влади замисли о неуобичајеном али делотворном оружју којим би се могле победити Силе осовине. Ови предлози углавном су одбијени као неразумни или неизводљиви. Међутим, неколико их је ипак прихваћено, ма како на први поглед изгледали сумануто. Тако је хирург Лајтл С. Адамс послао Белој кући у јануару 1942. године предлог да се јато шишмиша наоружа малим запаљивим бомбама и избаци изнад Јапана. До ове замисли доктор Адамс дошао је приликом посете Карлсбад пећинама у Њу Мексику кад су га опчинице хорде шишмиша које је тамо видео.

Председнику Рузвелту предлог се допао и одобрио га је дајући доктору Адамсу одрешене руке да потпуније разради замисао и набави шишмише. Било је неколико биолошких чинилаца због којих је ова замисао деловала изводљиво. Као прво, јата шишмиша заиста су бројна и непрегледна (у Тексасу постоје четири пећине у којима има по неколико милиона шишмиша у свакој). Као друго, шишмиши су у стању да током лета понесу терет три пута тежи од њих самих (један шишмиш може да у току ноћи поједе око 1000 комараца, од чега знатно отежа). Треће, шишмиши падају у хибернацију и тада их није потребно хранити нити се нарочито бринути о њима, што значи да је одржавање јевтино. Четврто, лете по мраку и траже скровита места (на пример, таване зграда ако нема пећина) у којима ће боравити по дану.

Убице у замрзивачу

Доктор Адамс и екипа природњака из Хенкок фондације при Универзитету Калифорније дали су се у потрагу за одговарајућим врстама шишмиша. Обишли су око 1000 пећина и 3000 рудника. Пожуривани из Вашингтона, возили су се дословно дан и ноћ, од скровишта до скровишта. Спавали су у аутомобилима и смењивали се за воланом. Током овог подухвата, један од аутомобила превалио је незамисливих 560.000 километара.

Замисао је била да се шишмиши натоварени бомбама испусте ноћу изнад јапанских индустријских постројења. Распршили би се по обичају на све стране и пред зору сакрили по постројењима и фабрикама. Бомбе са одложеним дејством тада би експлодирале изазвавши бројне и насумичне пожаре које би било тешко сузбити

Конечно су нашли врсту шишмиша *Tadarida brasiliensis* која је била одговарајућа за овај задатак. Јединке тешке 9 грама могле су да лете прилично добро носећи терет од 28 грама. Највеће јато ових шишмиша откривено је у пећини Неј близу Бандере у Тексасу. Ту је боравило између 20 и 30 милиона шишмиша. Према сведочењима учесника подухвата, шишмиши су целих пет сати излетали из пећине кроз отвор промера 4,5 метра у згуснутој формацији.

Прикупљање шишмиша није било тешко. Три мреже промера један метар разапете су на улазу у пећину. Столицима животиња ухваћено је приликом напуштања пећине и смештено у кавезе који су потом наслани у хладњачу. Доктор Адамс однео их је у Вашингтон и пустио на слободу у згради Министарства војске да би генералима објаснио како је то замислио да шишмиши носе бомбе. Пројекат је стављен у надлежност америчког ратног ваздухопловства.

Научници су пажљиво проучавали понашање животиња, док је на другој страни доктор Луис Физер, изумитељ напалм бомби, добио наређење да направи запаљиву бомбу довољно лагану да шишмиш може да је носи. Њему овај задатак није био тежак јер су мале запаљиве бомбе већ постојале. У Енглеској су за време Првог светског рата израдили такозване запаљиве беби бомбе које су биле тешке само 180 грама.

Доктор Физер направио је две врсте запаљивих бомби за овај подухват. Једна је била тешка 17 грама и буктала је четири минута пламеном дугим 25 центиметара. Друга је тежила 28 грама и горела је шест минута пламеном од 30 центиметара. Биле су то кутијице од нитроцелулозе испуњене стврднутим керозином. Механизам који је требало да одложи паљење бомбе састојао се од ударне игле коју је на опрузи држала танка челична жица. Да би се бомба активирала са одложеним дејством, у шупљину где је челична жица сипан је раствор хлорида бакра. Он би нагризао жицу која би, кад ослаби, отпуштала опругу и ударну иглу палећи керозин.

Техничари су причвршћивали бомбе за прса шишмиша помоћу нарочите кукице и парчета канапа. Замисао је била да шишмиш, кад се након дужег лета нађе у неком скровишту, прегризе канап и оде одатле остављајући за собом запаљиву бомбу са одложеним дејством.

Током огледа на шишмише су стављане димне бомбе да би истраживачи пратили њихов лет. Бомбе су се димиле тридесетак минута остављајући за собом жут траг који су посматрачи са земље добро видели.

Јата од по 180 шишмиша избацивана су из авиона у картонским кутијама које су се саме отварале током пада на приближно 300 метара висине.

У мају 1943. године око 3500 шишмиша нахватао је и смештено у замрзиваче ка-

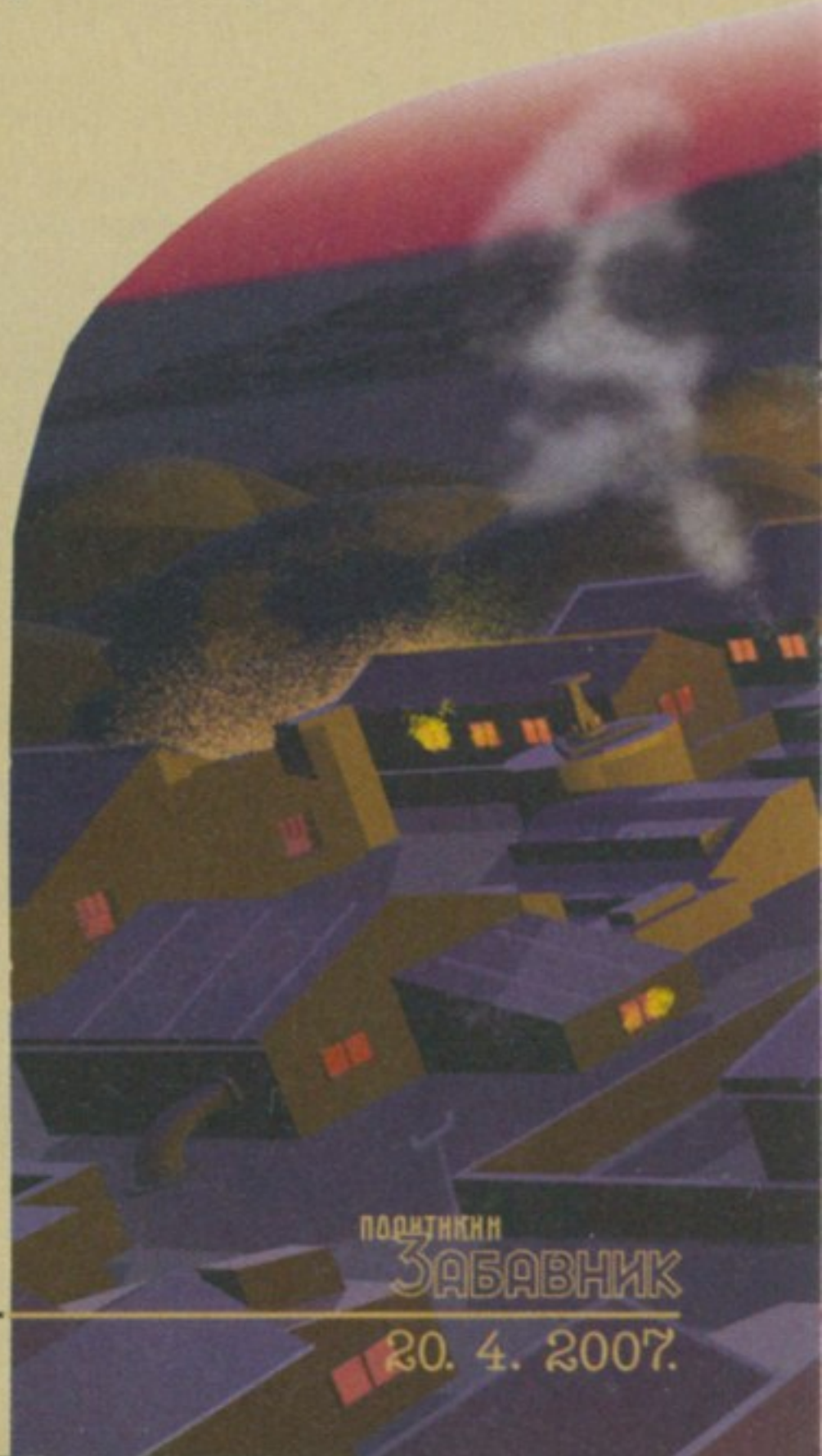
ко би прешли у стање хибернације. Већ 21. маја пет кутија са шишмиша опремљеним лажним бомбама избачено је из В-25 на висини од 1500 метара. Овај оглед није био успешан – највећи број смрзнутих шишмиша није ни полетео већ су се смрסקали о земљу.

Поучени искуством, научници су ново јато уловљених шишмиша обложили коцкицама леда и тако их приморали на хибернацију. Кад је дошло време за нови оглед, биолози су животињама бушили кожу на прсима како би ту ставили кукице за бомбе. Остали техничари припремали су бомбе убацујући раствор који ће нагристи сигурносни механизам.

Ипак бомба!

Ни следећи огледи нису били успешни. Шишмиши се нису будили из хибернације и падали су на земљу. Картонске кутије нису се отварале како треба, а кукице су биле сувише оштре за нежну и осетљиву кожу на прсима шишмиша. У пробама с лажним бомбама многи шишмиши су крајње неродољубиво бежали чим би се коначно нашли слободни у ваздуху.

У августу је пројекат из команде ваздухопловства прослеђен морнарици. Премда у званичним извештајима нигде не пише, разлог је вероватно било то што је неколико наоружаних шишмиша случајно пуштено на слободу, и они су се сместили на

– БОМБАРДЕРИ

таваници војног хангара и испод аутомобила једног генерала. Кад су запаљиве бомбе експлодирале, и хангар и аутомобил су изгорели.

Морнарица је у октобру исте године дала задатак четири маринаца да у Тексасу чувају пећине са шишмишама. Доктор Адамс осмислио је нарочите мреже у које је могло да се, по потреби, нахвата и милион шишмиша за ноћ. Направљене су и посебне посуде, налик на авионске бомбе, у које је могло да се смести по 1000 шишмиша. Намеравано је да десет бомбардера В-24 полети са Аљаске, сваки са по сто контејнера, и избаци их изнад Осаке. То би био удар милион шишмиша – бомбардера одједном.

Команда америчких маринаца наставила је низ огледа, током којих је изазвано тридесет пожара. Од тога су

се двадесет два угасила сама, али су се четири пожара разбуктала до те мере да су могли да их угасе само прави ватрогасци.

Један од коначних огледа извршен је на макети јапанског града у природној величини, подигнутој у једном постројењу у Јути. Резултати су били врло повољни. Како стоји у званичном извештају, „позамашан број разорних пожара може се започети без обзира на малу величину јединица. Главна предност јединица је њихова способност да се прикрију унутар непријатељских грађевина и омогуће паљење пожара пре но што укућани то примете, и пре него што професионалне ватрогасне екипе могу било шта да предузму.

Товар обичних бомби може изазвати између 167 и 400 пожара, а товар оваквих бомби исте тежине између 3625 и 4748 пожара. Може се сматрати да је у питању делотворно оружје”.

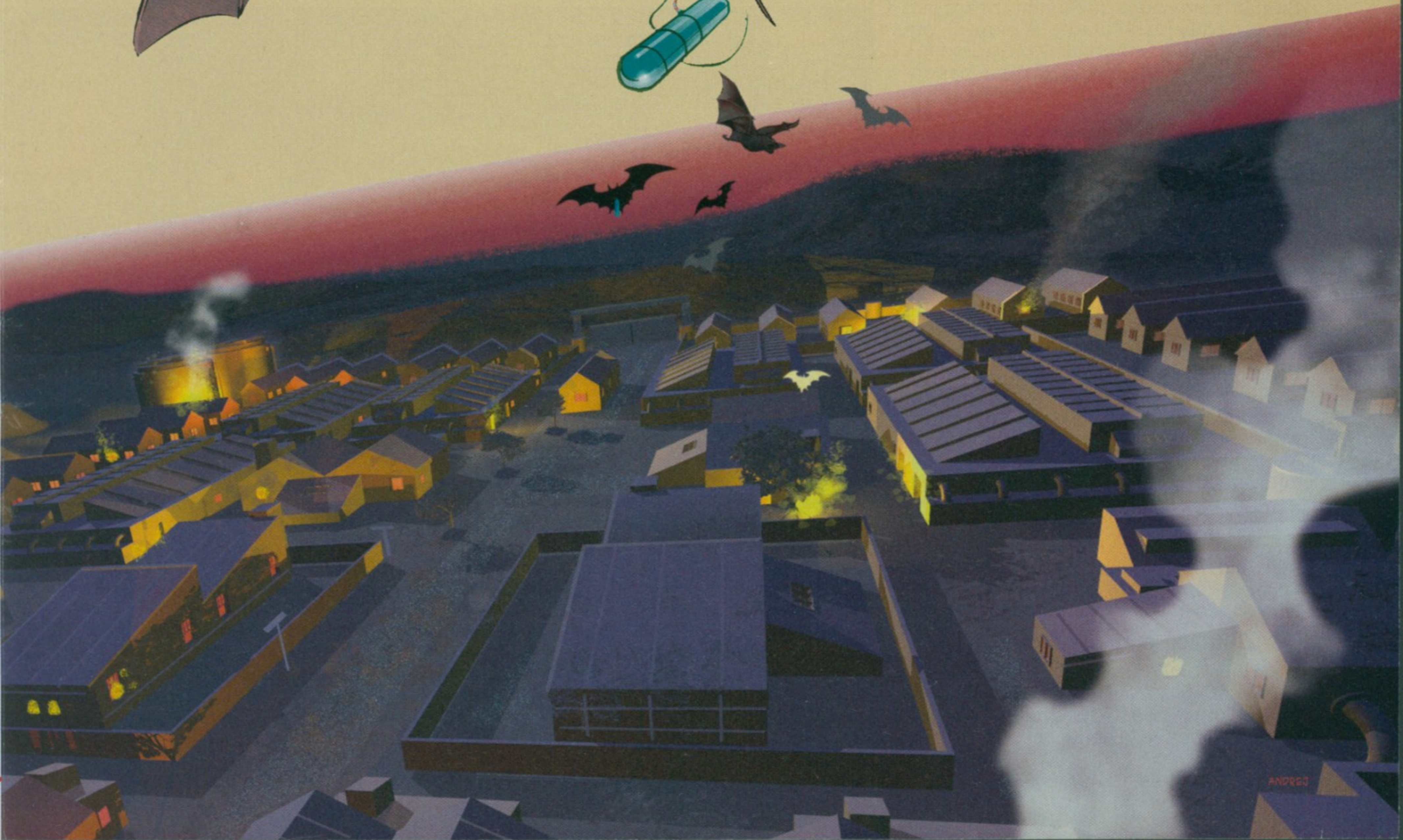
Завршни и најозбиљнији оглед био је планиран за август 1944. године. Међутим, кад је главнокомандујући ратне морнарице, адмирал Ернест Кинг, чуо да шишмиши – бомбардери неће бити спремни за употребу пре средине 1945. године, укинуо је целу операцију. До тада је на овај подухват утрошено око два милиона долара. Адмирал је сматрао да се цела та ствар са шишмишама пре-

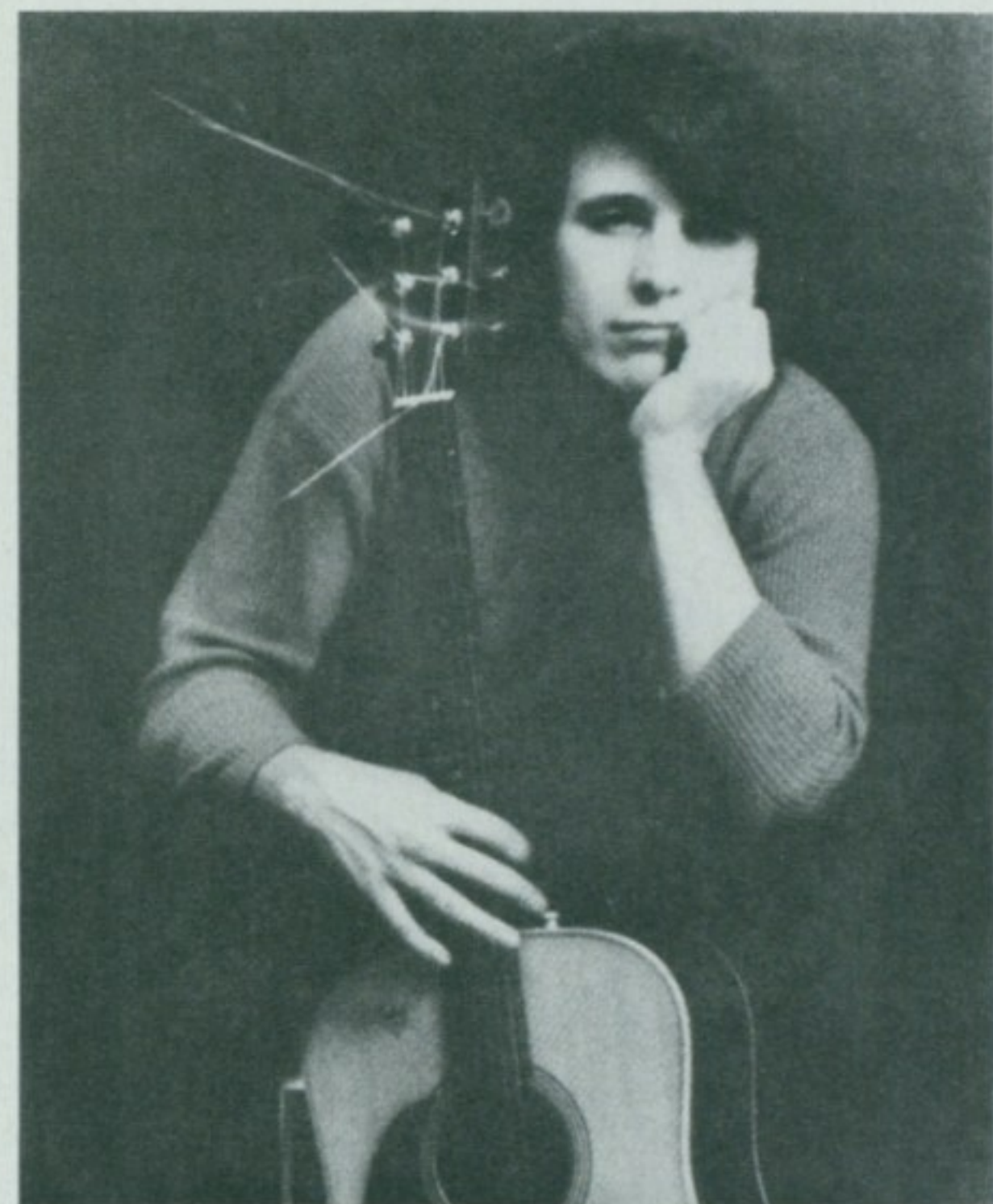
споро одвија и дао предност раду на атомској бомби како би се рат окончао што пре.

Доктор Адамс био је веома разочаран. У интервјуима које је дао после рата тврдио је да би насумични и бројни пожари које би шишмиши – бомбардери изазвали били разорнији од атомских бомби бачених на Хирошиму и Нагасаки: „Замислите хиљаде пожара који истовремено избијају у кругу од 60 километара од места где се избаци сандук с шишмишама. Јапан би био разорен и покорен, али би погинуло знатно мање људи” ■

Илустровао
Андреј Војковић

НОЋ БЕЗ МРАКА

Дон Меклин

Протекле зиме туристичке агенције у Србији имале су пуне руке посла: водиле су бројне љубитеље уметности из Србије у Будимпешту на велику изложбу славног холандског сликара Винсента ван Гога. Сви који су могли похрлили су да први пут, или још једном, уроне у свет једног од најзначајнијих сликара 19. века. Недостижни уметник био је веома необична и, нажалост, трагична личност. Рођен је 30. марта 1853. године у селу Грот Зундерт у холандској провинцији Брабант, а умро је 29. јула 1890. године у месту Овер на Оазу, удаљеном један сат вожње од Париза. Имао је само тридесет седам лета... Последњих месец и по дана осетљиви, усамљени и несхваћени Винсент неуморно је сликао: готово сваког дана једну слику. А онда је, обузет душевним болима, растројених живаца, позајмио од пријатеља револвер... Отишао је у поље и пуцао у себе. У први мах чинило се да је самоубиство неуспело, али је Винсент ипак преминуо после неколико мучних дана...

Осамдесет година после сликарове смрти, на другој страни света, амерички кантаутор Дон Меклин (рођен 1945), који се прославио протестном песмом о америчкој музици и политици „American Pie”, написао је песму под називом „Vincent” која је заправо била његово одавање почаст уметнику какав је био Ван Гог. Реч је о балади коју је Меклин отпевао свирајући на акустичној гитари. Убрзо је стекла велику популарност и многи је до данас сматрају најбољом Меклиновом песмом. Остала је препознатљива по уводним речима које гласе: „Starry, starry night...” („Звездана, звездана ноћ...”). То је истовремено и назив једне од чувених Ван Гогових слика, дела из 1888. године – „Звездана ноћ над Роном” која се данас чува у Музеју модерне уметности у Њујорку.

Дивљење према Винсенту

Чини се да је Винсент ван Гог волео да слика ноћ. У писму својој сестри поводом слике „Башта кафане ноћу”, између осталог он је написао:

**Примерак нота
Дон Меклинове баладе
„Винсент” чува се
у Ван Гоговом музеју,
заједно с његовим
четкицама, шеширом који је
носио док је сликао
„Звездану ноћ над Роном”
и другим личним предметима**

„Ево једне ноћне слике без имало црне боје. На њој су само лепа плава, љубичаста и зелена боја, а оближњи трг осветљен је сумпор жутом и лимун зеленом бојом. Ја заиста уживам да сликам ноћу на лицу места...”

И заиста, Винсентов ноћни свод осветљавају крупне звезде. Исто је и на слици „Звездана ноћ над Роном”, као и портрету Ежена Боша иза чијих леђа, у позадини, блиста ноћно небо и на њему звезде...

Али, вратимо се америчком кантаутору. Осим што описује песму „Звездана ноћ на Роном”, Дон Меклин у стиховима помиње и друга сликарова ликовна дела. Када је песма постала позната, Меклин је објаснио да је одлучио да бала-

„Звездана ноћ над Роном”

VINCENT

Starry, starry
 G night, paint your palette blue and grey, am
 C D7 Look out on a summers day with eyes that know the darkness in my soul. G
 am Shadows on hills, sketch the tress and daffodils
 C D7 Catch the breeze and the winter chill, in colors on the snowy linen land... G

G am D7 G em
 And now I understand what you tried to say to me, am7 D7 em
 How you suffered for you sanity, how you tried to set them free, A7 am7 D7 G
 They would not listen the did not know how, perhaps they 'll listen now.

Starry, starry night, flamings flowers that brightly blaze
 Swirling coulds in violet haze, reflect in Vincents eyes of china blue,
 Colors changing hue, morning fields of amber grain
 Weatherd faces lined in pain are soothed beneath the artists loving hand...

G am7 D7 G
 For the could not love you but still, your love was true, em am7 cm6
 And when no hope was left in sight on that starry, starry night, G F7 E7 am7
 you took you life as lovers often do... But I could have told you Vincent, C D7 G
 This world was never meant for one as beautiful as you.

Starry starry night, portraits hung in empty halls
 Frameless heads on nameless walls
 with i's that watch the world and can't forget...
 Like the strangers that you've met, he ragged men in ragged clothes
 The silver thorn, the bloody rose
 Lie crushed and broken on the virgin snow.

G am D7 G em
 And now I understand what you tried to say to me am7 D7 em
 How you suffered for you sanity, how you tried to set them free A7 am7 D7 G
 They would not listen they re not listening still, perhaps they never will...

(Уз речи песме „Винсент” Дона Меклина додајемо и акорде за оне који умеју да свирају гитару.)

ду посвети Ван Гогу јер га је потресла романсирана биографија „Жудња за животом” из пера Ирвинга Стоуна (ова књига преведена је и на наш језик). Јер, када је прочитао роман, почео је да проучава и слике... А слике су га надахнуле да напише музику. Балада у којој Дон Меклин снажним осећањима описује дивљење према делу Винсента ван Гога, као и према уметниковој личности, заузела је прво место британске топ-листе сада већ давне 1971. године. У САД, иако врло омиљена, балада „Винсент” достигла је тек дванаесто место.

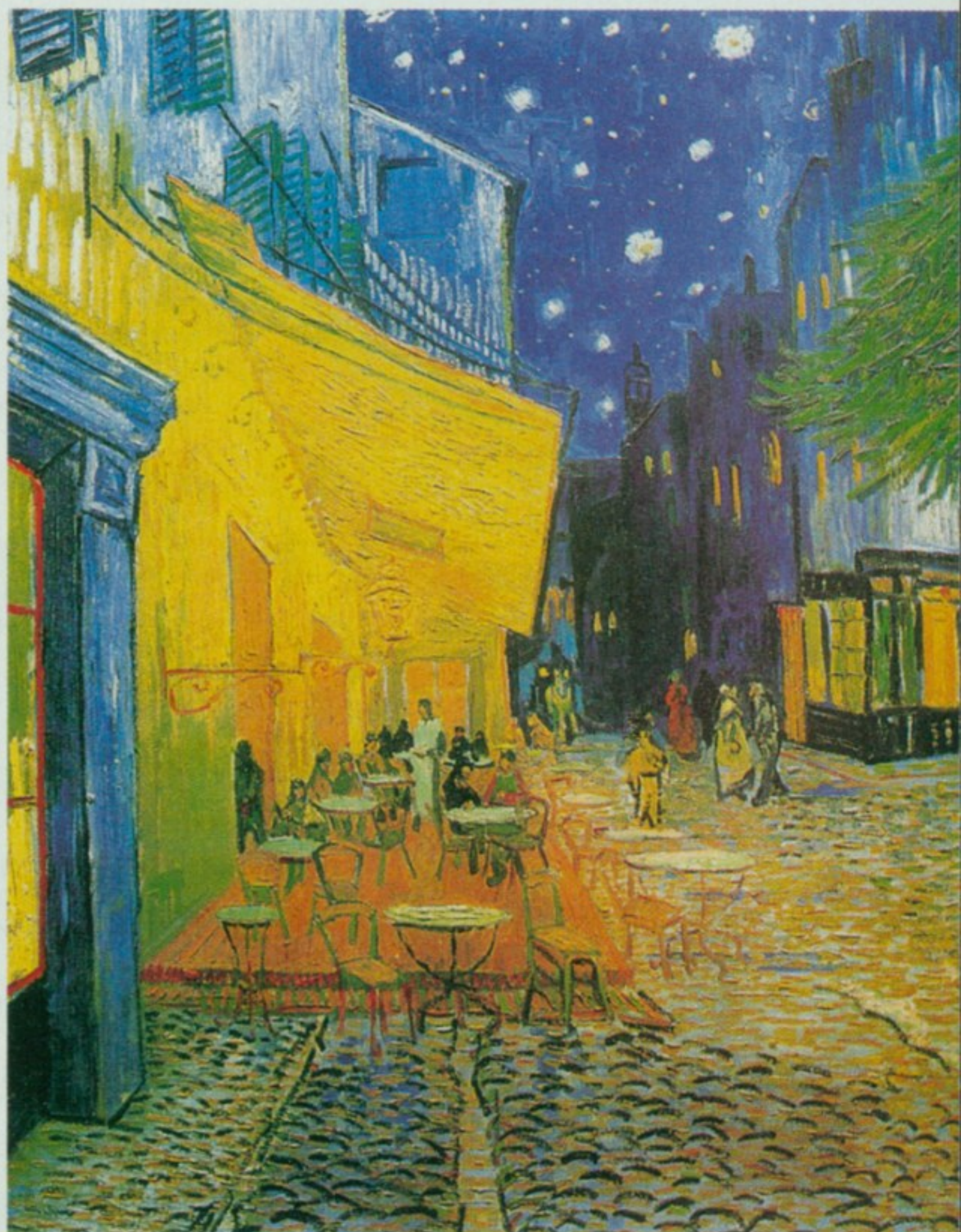
Дон Меклинова балада допала се и челним људима Ван Гоговог музеја у Амстердаму. Годинама је ова песма свакодневно одјекивала салама овог музеја. Примерак нота баладе „Винсент” чува се у Ван Гоговом музеју заједно с његовим четкицама, шеширом

који је носио док је сликао „Звездану ноћ над Роном” и другим личним предметима.

Долазак врана

Дон Меклин у стиховима баладе помиње и Ван Гогове пејзаже, аутопортрете, али и мртву природу, посебно „Сунцокрете”... Његови описи су упечатљиви и крајње дирљиви јер мелодија која их прекрива одише нескривеном сетом, поруком да обични људи не могу да разумеју велике уметнике. У ствари, да их никада неће схватити из једноставног разлога што то и не покушавају. Дон Меклин ту себе изузима и каже: „Сада разумем оно што си покушао да ми кажеш...” Он објашњава и уметничково самоубиство: „...Одузео си себи живот као што то љубавници често чине...”

Једна од последњих Ван Гогових слика јесте „Житно поље с вранама” из кобне

„Башта кафеане ноћу”

„Житно поље с вранама”

1890. године. Одмах се види да на небу више нема звезда... Нема небеских сијалица које осветљавају и доносе спокој ономе чија је душа узнемирена, наду да светло неће бити угашено. Уместо звездица, испод облака злокобно лете вране које у јату надлећу житно поље. Да ли су оне симбол тмине која ће се ускоро надвити над уметником и сасвим га прекрити?

Дон Меклинова музичка посвета Ван Гогу и његовим сликама доживела је велики број обрада у различитим жанровима популарне музике. Занимљиво је такође да је то најомиљенија песма америчког реп музичара Тупак Шакура који је рођен баш 1971. године када је балада „Винсент” и написана. О личности и делу Винсента ван Гога снимљени су и многи филмови које су режирали познати редитељи попут Винсента Минелија, Роберта Алтмана, Пола Кокса, Мориса Пијале... ■

Мирјана Огњановић

ПОЗОРИШТЕ
БОШКО БУХА
БЕОГРАД

Карте можете резервисати
путем телефона 2632 887
или директно на билетарници
Позоришта, а морате је
купити најкасније један дан
пре играња представе!
Радно време билетарнице
је сваког дана осим уторка
од 10.00 - 14.00
и од 16.00 - 20.00 часова.

Репертоар за АПРИЛ

Петак	20.04.11 час	ТРИ ПРАСЕТА
★ Субота	21.04.12 час	СНЕЖАНА И 7 ПАТУЉАКА
★ Недеља	22.04.12 час	МАЧОР У ЧИЗМАМА
гостовање	Звездариште	
Понедељак	23.04.17 час	ТРИ ПРАСЕТА
★ Недеља	29.04.12 час	ФАЗОНИ И ФОРЕ

50 ЈУБИЛАРНА
-ТА ПРЕДСТАВА

СНЕЖАНА И

ТРИ ПРАСЕТА

МАЧОР У ЧИЗМАМА

МАЧОР У ЧИЗМАМА

ФАЗОНИ И ФОРЕ

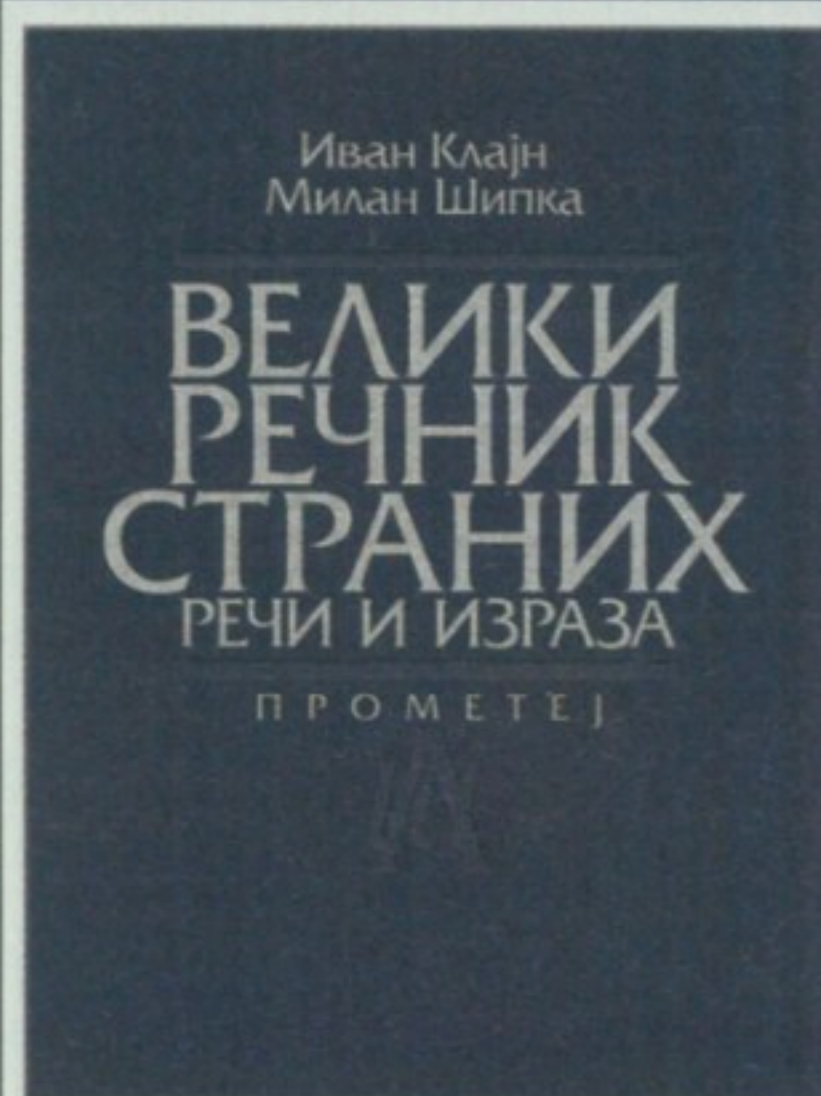
97918

★ Позориште БОШКО БУХА и ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
поклањају три пута по две карте за викенд представе.
У фебруару сваког петка од 13.00 - 14.00 часова
најбржи читаоци могу се јавити на телефон
билетарнице позоришта.

СЗТУР Издавачка Кућа Прометеј
Трг Марије Трандафил 11, 21000 Нови Сад
Телефон: 021 523 134 • Факс: 021 451 577
e-mail: velikirecnik@prometej.co.yu
site: http://www.prometej.co.yu

Књига која ће Вам користити сваки дан

10 %

попуста
Само за читаоце
ПОЛИТИКИНОГ
забавника

МОГУЋНОСТ ПЛАЋАЊА У ВИШЕ РАТА

Велики речнички формат,
1646 страна, тврд повез, шивено,
луксузно са прегом и златотиском

Да ли сте већ набавили свој примерак Великог речника?

Ако нисте, учините то на један од следећих начина:

Телефон: 021 523 134 • Факс: 021 451 577

Електронска пошта: velikirecnik@prometej.co.yu

Прометеј, Трг Марије Трандафил 11, 21000 Нови Сад, www.prometej.co.yu

Proleće bez alergijskih kijavica

■ препоручује се код алергијских
кјавика, доводи до локалног
појачања имуног одговора,
утиче на смањење отока
слузнице носа и убрзава
зарастање sitnih ranica
prisutnih na nazalnoj
sluzokoži

GRATIS
krema sa
pantenolom

■ ublažava neprijatan osećaj
suvoće nosa, održava higijenu nosne
sluznice i poboljšava prohodnost nazalnih puteva
■ pogodan za primenu i kod beba i male dece
+ Gratis AQUAMARIN®
krema sa pantenolom

■ hidrira suhu i ispucalu kožu i pomaže oporavku i zaceljivanju
nadraženog područja, nastalog upotrebom maramica

Prema kategorizaciji pripada sredstvima opšte upotrebe. Pre upotrebe detaljno proučiti uputstvo!
O indikacijama, riziku upotrebe i neželjenim dejstvima, posavetovati se sa lekarom ili farmaceutom.

Proizvođač i distributer:

PHARMANOVA

100323

011/35-38-206, 32-36-546
011/25-11-583, 32-39-746
011/32-22-783
www.pharmanova.com

ISO 9001: 2000

7010

mt:s

telenor

0900/555-888

preko ovog fiksnog broja možete naručiti polifone melodije, kolorne slike i igrice

CENA POZIVA NA 0900 JE 50 din. + PDV bez obzira na dužinu trajanja poziva

Novo MP3 Novo

Ako želiš MP3 pod brojem 6001 samo ukucaj MP3 6001 i pošalji na 7010.

Cena 90d (064/065), 35d (063/062)

- 6152 Mary J Blige ft. U2 - One day
6151 Justin Timberlake - Sexy back
6150 Christina Aguilera - Aint no other man
6149 Beyonce ft. JayZ - Deja Vu
6148 50 cent ft. Olivia - Best friend
6138 Pussycat Dolls & B. Rhymes - Dont Cha
6136 Black Eyed Peas - My Humps
6073 Nikola Rokvić - Oprosti mojoj mladosti
6111 Metallica - Nothing Else Matters
6090 Lordi - Hard Rock Hallelujah (Finland)
6076 50 cent - Candy shop
6055 Ivkova Slava - Nesanica
6134 Himna Partizana - Volim Parizan
6077 Crazy Frog - Axel F
6069 Ana Nikolić - Romale romali
6020 Shakira - La tortura
6104 Sting - Desert Rose
6060 Madonna - Sorry
6052 Funky G - U tvojim kolima
6001 Ceca - Pazi s kime spavaš
6116 Otpisani - Trubači
6118 Prijatelji - Tema iz serije
6079 Željko Joksimović - Michelle
6078 Hari Mata Hari - Lejla
6133 Inspektor Blaža - Pune tribine navijača
6139 Us5 - Maria
6070 Flamingosi & Luis - Ludi letnji ples
6046 Elma - Gradske priče
6087 Ljuba Aličić - Vrti se na mesto zločina
6007 OZone - Dragostea Din Tei
6062 Dragana Mirković - Luče moje
6059 Seka Aleksić - Iskoristi moje mane
6099 Santana - Maria Maria
6072 Nikola Rokvić - Ja sam tvoj i kad...
6100 Srbija - Navijačko skandiranje
6025 Ceca - Neodoljiv
6040 Silvana Armenulić - Šta će mi zivot
6083 Amadeus - 100%
6091 Boze pravde - Himna (instrumental)
6068 Severina - Stikla
6137 Iron Maiden - Number of the Beast
6106 Under the Sea - Dizni
6147 Trubni znak za poverenje
6082 Amadeus - Lažu te
6091 Boze pravde - Himna (instrumental)
6068 Severina - Stikla
6137 Iron Maiden - Number of the Beast
6106 Under the Sea - Dizni
6147 Trubni znak za poverenje
6082 Amadeus - Lažu te
6054 Jovana Pajic - BMW
6057 Madonna - Hung Up
6135 Ac Dc - Highway to Hell
6086 Ljuba Aličić - Polako ali sigurno
6145 Tamo daleko - Instrumental
6110 Linkin Park & Jay Z - Numb Encore

G IZABERITE JAVA IGRICU

CENA 150 DIN

SAMO ZA 064/065

Ako želiš igricu pod brojem 3537 jednostavno ukucaj G 3537 i pošalji na 7010.

CENA 110 DIN

P MELODIJE

POLIFONE MELODIJE, Ako želiš polifonu melodiju pod rednim brojem 40026 ukucaj 40026 i pošalji na 7010. Cena 50d (064/065), 35din (063/062)

HITNOVI NARODNE MUZIKE

- mp 56992 Seka Aleksić - Iskoristi moje mane
mp 56991 Nedeljko Bajić Baja - Mini Suknja
mp 56953 S. Polumenta - Dočekajmo jutro zajedno
mp 56952 Seka Aleksić - Kad čujem korak tvoj
mp 56923 Mile Kitić - Sampanjac
mp 56882 Viki - Mahinalno
mp 56872 Tanja Savić - Neću da mi budeš drug
mp 56863 Dragana Mirković - Luče moje
mp 56803 Maja Marjanica - Napraviću lom
mp 56772 Seka Aleksić - Dodji i uzmi me
mp 56743 Milica Todorović - Uporedi me
mp 56702 Sejo Kalač - Ala ala
mp 56691 Dado Polumenta - Ana i Marija
mp 56670 Dragana Mirković - Kroz stijevke i livade
mp 56620 J. K. i S. Matić - Ne smem da se zaljubim..
mp 56612 DJ Krmak - Sumaher
mp 56602 Sejo Kalač - A ja sam te volio
mp 56592 Jovana - U tvojim telefonima
mp 56581 Igor Popović i Džej - Jedan kao ja
mp 56542 Tanja Savić - Tako mlada
mp 56522 Nedeljko Bajić Baja - Oficir s'ružom
mp 56472 Tina - Bunda od nerca
mp 56450 Tanja Savić - Za moje dobro
mp 56381 Slavica Cukeraš - Prevari me
mp 56373 Luis - Zenim te
mp 56371 Nemanja Nikolić - Drugarice
mp 56321 Darko Filipović - Trebaš mi
mp 56301 Darko Filipović - Opomena
mp 56281 S. Cukeraš - Zvačeš je mojim imenom
mp 56273 Ljuba Aličić - Polako ali sigurno
mp 56271 Nemanja Nikolić - Bebo moja
mp 56252 Saša Matić - Ko te ljubi ovih dana
mp 56221 S. Djordjević - Ti zaplakaćeš na mojoj..
mp 56213 Elma - Gradske priče

MONOFONE MELODIJE Bez obzira čije si mreže korisnik, a želiš melodiju pod brojem 40590, i imaš telefon NOKIA ukucaj MN 40590, ALCATEL-MA 40590, SONY ERICSSON-ME 40590, MOTOROLA-MM 40590, SAMSUNG-MSS 40590, SIEMENS-MS 40590, i za ostale EMS telefone-ME 40590 i pošalji na 7010. Cena 40din (064/065), 35din (063/062)

C IZABERITE SLIKU U BOJI

Ako želiš kolornu sliku pod brojem 4221, bez obzira na model telefona samo ukucaj C 4221 i pošalji na 7010.

Cena 50din (064/065), 35din (063/062)

V KOLOR ANIMACIJE

Ako želiš animaciju pod brojem 6002 samo ukucaj V 6002 i pošalji na 7010. Cena 50d (064/065), 35d (063/062)

TV MULTIMEDIA

Morate imati podešen i aktiviran GPRS na svom telefonu. Svi korisnici čiji aparat podržava GPRS, mogu ga aktivirati pozivom CALL CENTRA na brojeve 789 (064 mreža) i 9863 (063 mreža). Nakon što aktivirate GPRS potrebno je samo da okrenete 0900/555-888 i pratite uputstva govornog aparata. Sve cene su bez PDV-a (18%).

PODRŽANI MODELI: Polifone melodije, kolor slike, real audio: NOKIA svi modeli sa kolor ekranima; SIEMENS SX1, ST55, ST60, A60, C55, C65, CX65, C6V, C60, M55, M65, MC60, S55, S65, SL55, S57C, SL65; SONY ERICSSON P800, P900, K700i, K500i, F500i, S700i, T610, T630, T300, T310, Z600, Z1010; ALCATEL ONE TOUCH 531, ONE TOUCH 535, ONE TOUCH 735, ONE TOUCH 525, ONE TOUCH 332; MOTOROLA V300, V400, V500, V600, V620, T720, A835, C385, C450, C550, C650, V180, V220, V525M, E365; SAMSUNG E105, E700, E710, E715, X600, X100, C100, S500, S600, E100, E800, E820, S500, X100A, X600A, C100, C100G, D410, D410C, D415, E105, E300, E310, E600, E608, E710, E715, P100, P400, P510, P730, S100, S105, S200, S300, S300M, V200, V205, X430, X450; PANASONIC G50, G60, GAD87, X300, X66, X68, X70, QCI-31; SAGEM myV-65, myX-5m, myX-6, myX3-2, myX5-2; SHARP TM100, GX10, GX10i, GX15, GX20, GX30

**ЗА ЧИТАЊЕ
И УЖИВАЊЕ**

Ирвин Шо

ДЕВОЈКЕ У ЛЕТЊИМ ХАЉИНАМА

Пета авенија блистала је на сунцу кад су напустили Бривурт и пошли према Вашингтоновом скверу. На сунцу је било топло иако је био новембар, и све је имало изглед недељног поподнева – аутобуси, лепо обучен свет и тихе зграде затворених прозора.

Мајкл је држао Френсис чврсто испод руке док су обасјани сунцем ишли доњим делом града. Кретали су се лаганим кораком, такорећи с осмехом на лицу, јер јутрос су спавали дуже, добро доручковали, а била је и недеља. Мајкл откопча капут и пусти га да лепрша ношен благим поветарцем. Ишли су без речи, крећући се међу младим људима пријатне спољашности који на неки на-

чин чине највећи део становништва овог дела Њујорка.

– Пази – рече Френсис када су прелазили Осму улицу. – Сломићеш врат.

Мајкл се насмеја а и Френсис.

– Ионако није баш нешто нарочито – рече Френсис. – У сваком случају, није толико лепа да би због ње, само да би је погледао, требало да сломиш врат.

Мајкл се опет насмеја. Овог пута насмејао се гласније, али не баш од срца.

– Није лоше изгледала. Има леп тен. Тен девојке која није из вароши. Откуд си знала да у њу гледам?

Френсис изви главу мало у страну и испод повијеног обо-

да на шеширу упуту осмејак свом мужу.

– Мајкл, драги... – рече она. Мајкл се насмеја, али овог пута једва.

– Добро – рече он. – Шта је, ту је. Извини. Било је то због оног њеног тена. Такав тен се у Њујорку не среће сваког часа. Извини.

Френсис га поглади благо по руци и, убрзавши мало ход, повуче према Вашингтоновом скверу.

– Лепо јутро – рече она. – Дивно јутро. Кад доручкујем с тобом, онда ми је лепо целог дана.

– То је чувени лек – рече Мајкл. – Узима се ујутру. Бела кафа и пециво у Мајкловом дру-

штву. Гарантовано средство против киселине у стомаку.

– Е, видиш, то је то. Осим тога, спавала сам целе ноћи, обавијена око тебе као какав конопац.

– То се може суботом – рече он. – Такву слободу могу себи да дозволим само суботом, кад се заврши цела радна недеља.

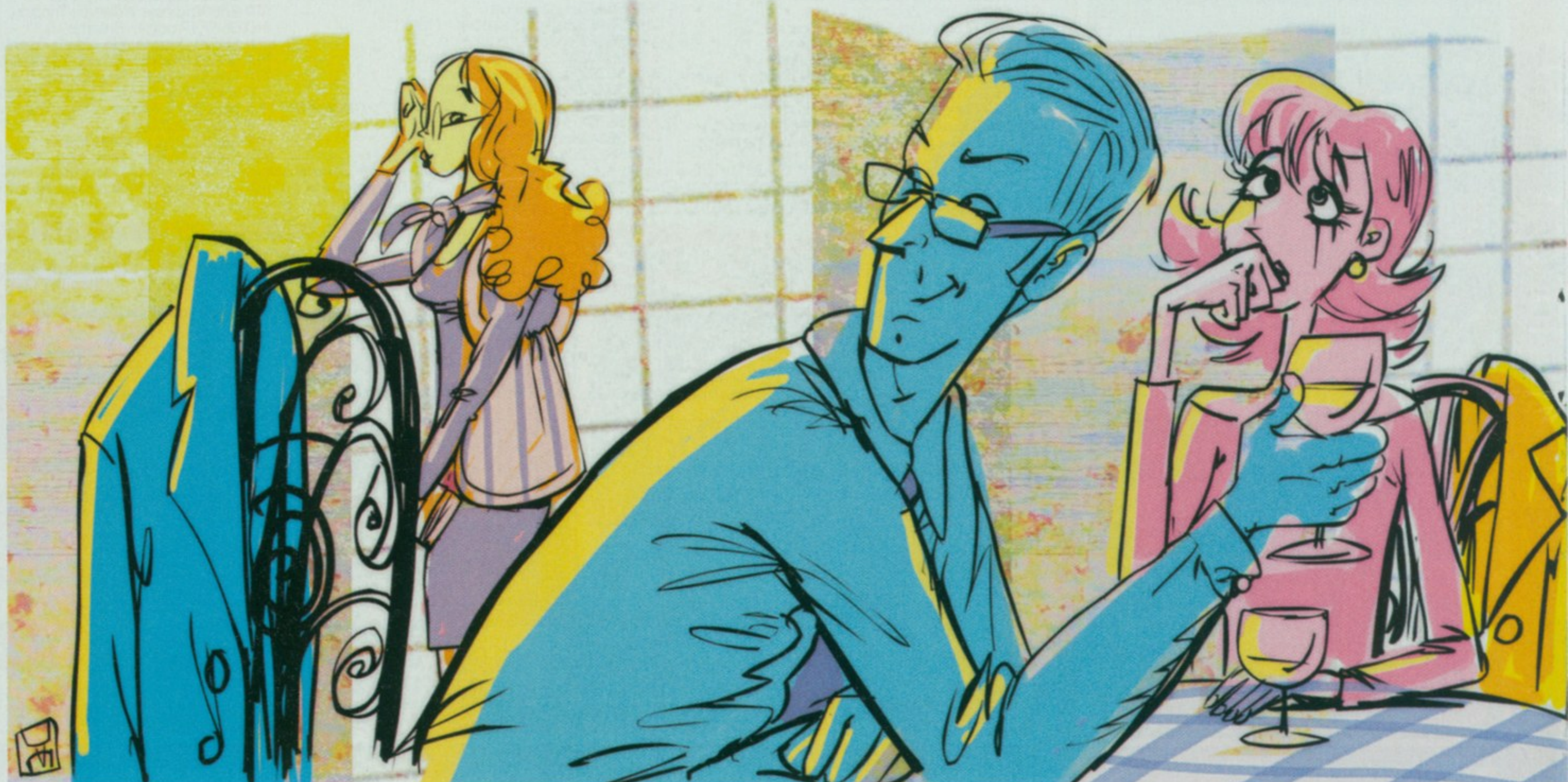
– Почео си да пушташ стомак – рече она.

– Је л' да? Онај мршавко из Охаја!

– Мени се то свиђа – рече она. – Имам три килограма мужа више.

– И мени – рече Мајкл озбиљним гласом.

– Имам један предлог – рече Френсис.

– Моја жена има некакав предлог? Да дивне ли девојке.

– Хајде да дан проведемо сами – рече Френсис. – Хајде да нас двоје луњамо овако. Ти и ја сами. Увек нам је свет за вратом: или они пију наш виски или ми пијемо њихов. Видимо се само у кревету...

– Кревет! То ти је велико и последње збориште за разговор – рече Мајкл. – Остани мало дуже у њему и цео свет који познајеш дефиловаће пред тобом.

– Мудар си ти дечко – рече Френсис. – Ја ти озбиљно говорим.

– Важи, ја те озбиљно слушам.

– Хоћу целог дана да будем ван куће са својим мужем. Хоћу да он разговара искључиво са мном и да слуша искључиво мене.

– Ко нас у томе може спречити? – упита Мајкл. – Ко то има намеру да ми онемогући да целог дана гледам искључиво своју жену? Ко?

– Стивенсонови. Желе да дођемо к њима око један и потом се извеземо негде ван града.

– Ти гнусни Стивенсонови – рече Мајкл. – За мене они и не постоје. Нек иду сами да се возају. Ето им природе, па нек изволе. Моја жена и ја остајемо у Њујорку и бићемо сами једно с другим.

– Јесмо ли се договорили?

– Јесмо.

Френсис се наже и пољуби Мајкла у врх уха.

– Мила – рече Мајкл. – Ово је Пета авенија.

– Пустите да ја направим програм – рече Френсис. – Једна

испланирана недеља у Њујорку за млади брачни пар који има пара за бацање.

– Само полако.

– Прво идемо на рагби утакмицу. Да гледамо професионалце – рече Френсис због тога што је знала да Мајкл воли да гледа професионалце. – Играју „Џајантси“. Биће нам дивно целог дана на свежем ваздуху, а кад огладнимо, после утакмице идемо код „Кевана“ на шницле, велике као ковачка кецеља, и боцу вина, а онда код „Филмарте“, даје се нови француски филм за који сви кажу... Ма, да ли ме ти слушааш?

– Сигурно да те слушам – рече Мајкл.

Он скиде поглед с главе црнке, чија је фризура играчице била налик на шлем, која прође поред њега самоуверено и љупко, као што умеју играчице. Ишла је без капута и изгледала врло чврста и јака; под сукњом јој се оцртавао трбух раван као у дечака; њихала је одважно бедрима, јер је била играчица, а знала је и да је Мајкл посматра. Мало се насмешила у пролазу и Мајкл је приметио све ово пре него што је поново погледао своју жену.

– Сигурно – рече он. – Прво идемо на утакмицу, онда на шницле и на крају да гледамо француски филм. Шта кажеш на ово?

– Тако је – рече Френсис једноставно. – То је програм за данас. Или би ти можда да шетамо овако горе-доле по Петој авенији.

– Не – рече обазриво Мајкл. – Не пада ми ни на памет.

– Увек гледаш у друге жене – рече Френсис. – На свако ђавоље женско које прође Њујорком.

– О, хајде сад – рече Мајкл правећи се као да се шали. – Само у лепе. А, на крају крајева, колико има лепих жена у Њујорку? Седамнаест?

– Више. Бар изгледа да ти тако мислиш. Куда год кренеш...

– Није истина. Понекад, можда, погледам жену у пролазу. На улици. Признајем, можда на улици погледам у женско, с времена на време...

– Кад год стигнеш – рече Френсис. – Куд год кренемо, на сваком проклетом месту. У ресторану, подземној железници, позоришту, на предавању, концерту...

– Немој, мила – рече Мајкл – ја посматрам све живо на свету. Бог ми је дао очи и ја гледам жене, и мушкарце, и тунеле подземне железнице, и биоскопе, и сићушно цвеће у пољу. Онако узгред посматрам бели свет.

– Требало би да видиш тај поглед у својим очима – рече Френсис – док тако узгред посматраш бели свет на Петој авенији!

– Ја сам ожењен човек и живим у срећном браку – рече Мајкл и нежно притисну њен лакат, знајући врло добро шта чини. – Браку који може да послужи као пример целом двадесетом столећу: господин и госпођа Лумис.

– Ти то озбиљно мислиш?

– Френсис, мила моја...

– Да ли си заиста срећан у браку?

– Него шта – рече Мајкл осетивши како цело недељно јутро тоне у њему као олово. – Каквог смисла има да овако говориш?

– Хтела бих да знам.

Френсис сада пође брзим кораком гледајући право испред себе. На лицу јој се није могао прочитати никакав израз, што се увек дешавало кад се препирала или осећала лоше.

– Ја сам веома срећан у браку – рече Мајкл стрпљиво. – Мени завиди сваки човек између петнаесте и шездесете године у држави Њујорк.

– Престани да се измотаваш – рече Френсис.

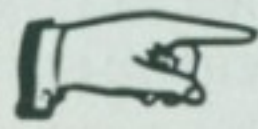
– Имам леп стан – рече Мајкл. – Имам лепе књиге и грамофон и дивне пријатеље. Живим у граду који волим, онако како ја волим, радим посао који волим и живим са женом коју волим. Кад год се нешто лепо деси, зар не дотрчим к теби? Кад се нешто непријатно догоди, не дођем ли да се изјадам на твојим грудима?

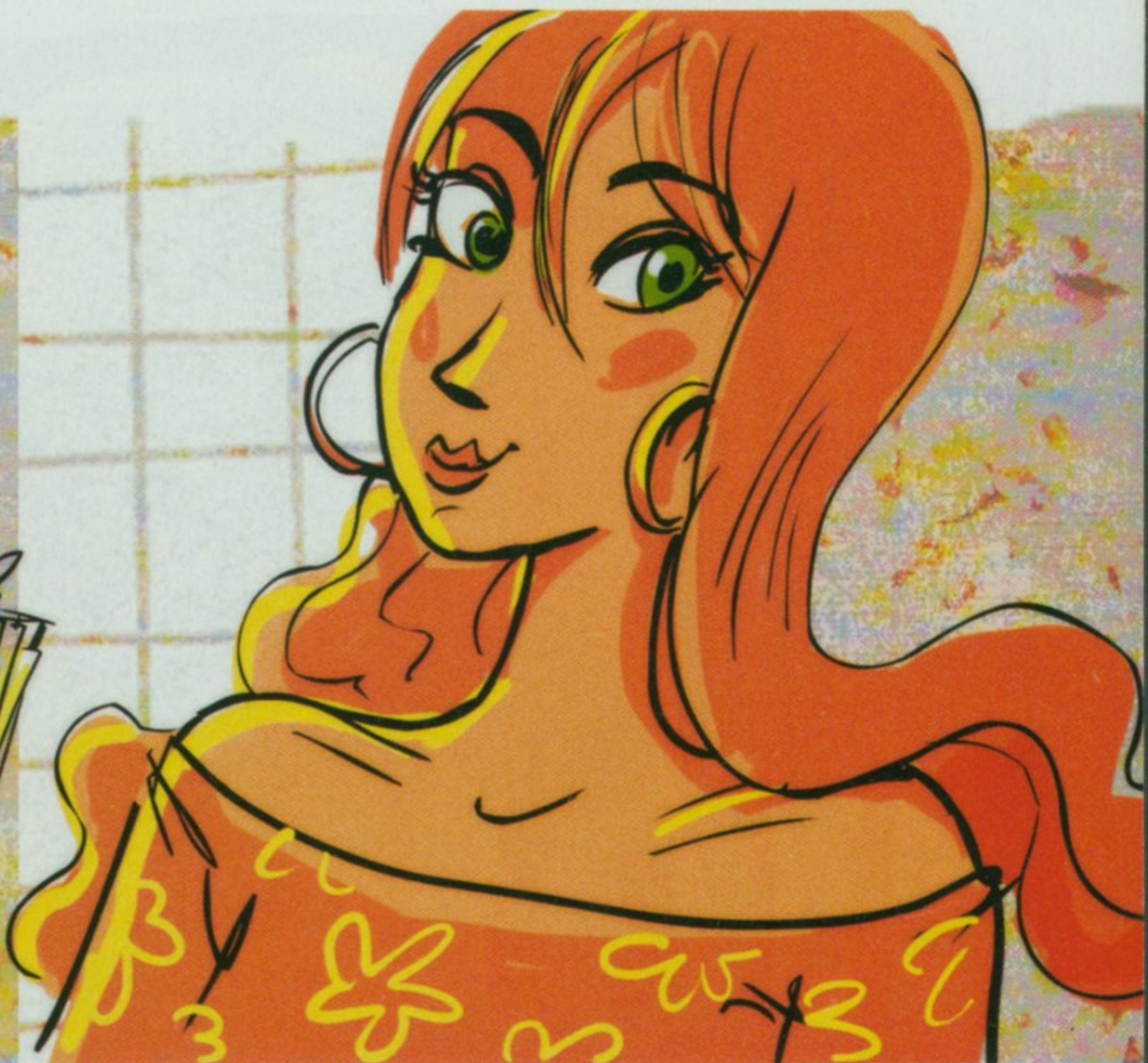
– Да – рече Френсис. – Гледаш у сваку жену која прође.

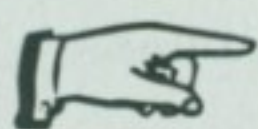
– Ти претерујеш.

– Сваку жену... – Френсис извуче руку испод његове. – Ако није лепа, ти брзо скренеш поглед. Ако је имало лепа, гледаш је једно седам ко-
рачаја...

– Господе боже, Френсис!

– А ако је лепа, ти заправо сломиш врат због ње...

– Чуј, хајде да попијемо нешто – рече Мајкл заставши.

– Тек смо малопре доручковали.

– Сад слушај, мила – рече Мајкл бирајући пажљиво речи. – Дан је диван и ми се обоје осећамо лепо и нема никаквог разлога да то кваримо. Хајде да лепо проведемо ову недељу.

– Могли смо лепо да проведемо недељу само да ниси изгледао тако као да ћеш пресвиснути ако не потрчиш за сваком сукњом на Петој авенији.

– Хајде да нешто попијемо – рече Мајкл.

– Ја нећу ништа да пијем.

– Па шта хоћеш, да се бијемо?

– Не – рече Френсис с таквим болом у гласу да се Мајкл сажали на њу. – Нећу да се бијем. Не знам ни сама зашто сам све ово почела. У реду, хајде да уђемо. Хајде да се забављамо.

Они свесно узеше једно друго под руку и, ништа не говорећи, кренуше кроз парк на Вашингтоновом скверу, пробијајући се између децијих колица, старих чикица Италијана у празничним оделима и младих жена које су шетале своје шкотске јазавичаре.

– Надам се да ће данас бити лепа утакмица – рече мало после Френсис, успешно опонашајући глас који је имала за време доручка и у самом почетку шетње. – Во-

лим професионалне рагби утакмице. Професионалци се сударају као да су од бетона. Кад шчепају један другог – рече она покушавајући да засмеје Мајкла – ископају читаву рупу на терену. То је врло узбудљиво.

– Желео сам нешто да ти кажем – рече Мајкл врло озбиљно. – Ја нисам ни додирнуо другу жену. Ни један једини пут. За свих пет година брака.

– У реду – рече Френсис.

– То ми верујеш, зар не?

– У реду.

Пролазили су поред препуних клупа, испод закржљалог дрвећа.

– Покушавам да то и не приметим – рече Френсис као да говори самој себи. – Покушавам да замислим како је то савим безначајно. Неки су мушкарци такви, кажем самој себи, морају да гледају оно што им недостаје.

– И неке жене су исто такве – рече Мајкл. – У своје време имао сам прилике да сретнем неколико таквих госпођа.

– Ја нисам ни погледала другог – каза Френсис идући напред – чим сам други пут изашла с тобом.

– Ту нема никаквог правила – рече Мајкл.

– Све ми се нешто преврне у стомаку кад прођемо поред неке жене а ти је погледаш. Тада ја видим онај израз у твојим очима којим си мене гледао кад смо се срели први пут код Алисе Мексвел. Стајала сам тамо у дневној соби, поред радија, са зеленим шеширом и са свим оним светом.

– Шешира се сећам – рече Мајкл.

– Исти тај поглед – рече Френсис. – Мука ме хвата од њега. Осетим се ужасно.

– Пссст, драга, молим те, шшшш...

– Сада бих нешто попила – рече Френсис.

Пређоше преко пута у један бар у Осмој улици, ништа не говорећи. Као какав аутомат Мајкл јој поможе да пређе ивичњак водећи је између аутомобила. Ишао је, закопчавајући капут, гледајући замишљено у своје углачане тешке смеђе ципеле док су корачали према бару. Сели су поред самог прозора кроз који је продирало сунце. У камину је пуцкетала пријатна и весела ватрица. Један мали келнер, Јапанац, приђе им и стави на сто тањир са сланим бисквитима насмешивши им се весело.

– Шта би ти после доручка? – упита Мајкл.

– Ја, један коњак – рече Френсис.

– Курвоазје – рече Мајкл келнеру. – Два курвоазјеа.

Келнер донесе две чаше и они, обасјани сунцем, почеше да пију коњак. Мајкл испи пола чаше и онда узе мало воде.

– Ја гледам у жене – рече он. – Тачно. Не кажем да је то у реду, нити да није у реду, тек гледам у њих. Ако прођем поред њих на улици и не погледам их, онда обмањујем и тебе и себе.

– Ти гледаш у њих као да их желиш – рече Френсис играју-

ћи се чашом за коњак. – Све одреда.

– У неку руку – рече Мајкл говорећи тихо као да се не обраћа својој жени. – У неку руку то је тачно. Ја ту ништа не могу, али тачно је.

– Знам, зато ме и хвата мука од тога.

– Још један коњак – довикну Мајкл. – Келнер, још два коњака.

– Зашто ми наносиш бол? – упита Френсис. – Зашто ми то радиш?

Мајкл уздахну, затвори очи и благо их протрља врховима прстију.

– Волим да посматрам жене. Оно што ми се највише свиђа у Њујорку, то су ти батаљони жена. Када сам први пут дошао из Охаја у Њујорк, то је било прво што сам приметио: милион дивних жена, по целом граду. Вртео сам се околу, а срце само што ми није искочило из груди.

– Прави дечак – рече Френсис. – Тако се осећају дечаки.

– Неће бити тако – рече Мајкл. – Размисли мало. Ја сам сада старији, човек који се ближи средовечним годинама, помало се гојим, и још волим да шетам Петом авенијом у три сата, источним делом између Педесете и Педесет седме улице; у то време су све оне напољу, праве се као да су кренуле у куповину, у оним својим бундама и луцкастим шеширима. Све се ту сјатило, из целог света, у тих осам блокова: најбоље бунде, најбоље хаљине, најлепше жене које су кренуле да троше паре и због

тога се лепо осећају, које те гледају хладно и праве се као да те не гледају док пролазиш поред њих.

Келнер Јапанац стави две чаше с пићем на сто смећећи се пресрећно.

– Да ли је све у реду? – упита он.

– Све је у најбољем реду – рече Мајкл.

– Кад би то биле само две-три бунде – рече Френсис – и шешири од четрдесет пет долара...

– Нису то бунде. Или шешири. То је само оквир за ову посебну врсту жене. Знаш – рече он – ти ово не мораш да слушаш.

– Хоћу да слушам.

– Волим девојке у канцеларијама. Чисте, уредне, с наочарима, дотеране, брбљиве; знају све шта се догађа и све време воде рачуна о себи.

Није скидао поглед са света који је лагано пролазио испред прозора.

– Волим девојке у Четрдесет четвртој улици у време ручка; глумице које саме не дају ниједан цент за своје облачење, које разговарају с лепим младићима, које су већ преморене од саме своје младости и живости пред рестораноном „Сарди“, очекујући да их запази какав продуцент. Волим продавачице у робној кући код „Мејсиса“, које се обраћају прво теби зато што си мушко, остављајући женске муштерије да чекају, и које флертују с тобом преко свих

оних чарапа, књига и грамофонских игала. Све ово се нагомилало у мени зато што о томе мислим већ десет година и, пошто си ме питала, сада си имала прилике и да чујеш.

– Само настави – рече Френсис.

– Кад мислим на Њујорк, мислим на све девојке – Јеврејке, Италијанке, Иркиње, Пољацине, Кинескиње, Немце, црнкиње, Шпањолке, Русиње, све оне које су кренуле на параду у град. Ја не знам да ли се то само мени дешава или се сви мушкарци у граду врте по њему с истом мишљу у глави, али ја се осећам као да сам овамо дошао на излет. Волим да седим близу жена у позоришту, чувених лепотица којима је требало шест сати да би се удесиле, и да их гледам. Па младе девојке румених образа на рагби утакмицама; и кад отопли, девојке у летњим хаљинама...

Он испи пиће до краја.

– То ти је цела прича. Тражила си да чујеш, је л’ тако? Морам да гледам у њих. Морам да их желим. Ја сам ту немоћан.

– Ти их желиш – понови Френсис безизразно. – Сам си рекао.

– Тачно – рече Мајкл, сада већ суров и непажљив јер га је она натерала да открије своје мисли. – Ти си ово питање ставила на дискусију и сада ћемо га осветлити до краја.

Френсис доврши пиће и прогута још два-три гутљаја на празно.

– Ти кажеш да ме волиш?

– У реду. Ја те волим, али и њих желим, исто тако.

– И ја сам лепа – рече Френсис бранећи се. – Лепа сам као и било која од њих.

– Ти си дивна – рече Мајкл, мислећи тако како је рекао.

– Ја ти одговарам – рече Френсис бранећи се. – Била сам ти добра супруга, добра домаћица и добар пријатељ. Учинила бих све за тебе.

– Знаш – рече Мајкл, испружи руку и шчепа њену.

– Ти би волео да си слободан како... – рече Френсис.

– Пссст.

– Кажи истину.

Она извуче своју руку из његове. Мајкл пређе прстом преко ивице своје чаше.

– У реду – рече он благо. – Понекад осетим како бих волео да сам слободан.

– Дакле – рече Френсис пркосно, добујући по столу – кад год ти кажеш...

– Немој да си луцкаста.

Мајкл премести своју столицу с њене стране стола и поче да је глади по бутини. Она се заплака, тихо, повијена толико да то нико у бару не би приметио.

– Једнога дана – рече она кроз плач – ти ћеш се одважити и на тај корак...

Мајкл не рече ништа. Сео је и посматрао како келнер за баром љушти лимун.

– Зар не? – рече Френсис промуклим гласом. – Хајде, реци. Говори. Зар не?

– Можда – рече Мајкл и поново врати своју столицу на

старо место. – Откуд знам, до ђавола?

– Знаш ти – упорно је настављала Френсис. – Зар не знаш?

– Да – рече мало потом Мајкл. – Знаш.

Френсис престаде да плаче. Ишмркну се два-три пута у марамицу, стави је у ташну, а на њеном лицу ништа није могло да се прочита.

– Учини ми бар једну љубавност – рече она.

– Свакако.

– Престани да говориш како је ова или она жена лепа. Лепе очи, лепе груди, згодно тело, пријатан глас – уз мимику је опонашала његов глас. – Задржи то за себе. Мене не занима.

– Извини. – Мајкл махну руком келнеру. – Задржаћу то за себе.

Лаким покретом она обриса углове очију.

– Још један коњак – рече она келнеру.

– Два – рече Мајкл.

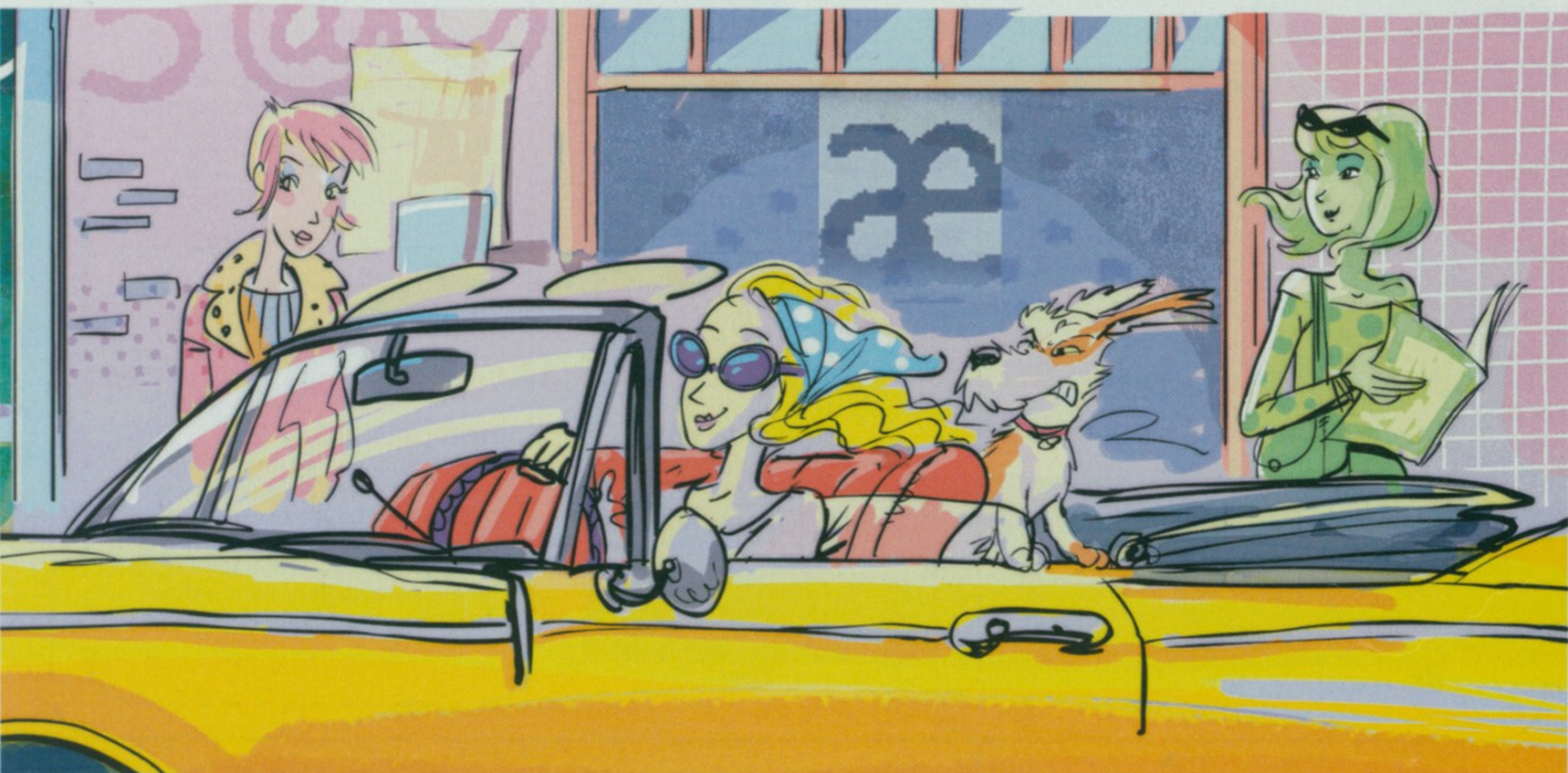
– Да, госпођо; да, господине – рече келнер идући натрашке.

Френсис га је хладно гледала преко стола.

– Хоћеш ли да позовем Стивенсонове? – упита она. – Биће пријатно изван града.

– Сигурно – каза Мајкл. – Позови их.

Она устаде од стола и пође према телефону. Мајкл је посматрао њен ход мислећи: каква згодна девојка, какве лепе ноге ■

Илустровао Душан Павлић

ЛЕТЕЋИ ЧАМАЦ

Ма колико аутомобилчићи на даљинско управљање били занимљиви, ипак су одавно превазиђени. Ова ховеркрафт летелица којом се управља радио-путем има два пропелера причвршћена за крути труп од пенасте пластике. По води се креће глатко и брзо. А ако дете савлада управљање, може га натерати и да полети. Нажалост, прилично је нестабилан током лета – и најмања грешка проузроковаће пад. Међутим, кад се нађе у ваздуху, изузетно је покретан. Цена: 120 долара.

Корисна адреса: www.spinmaster.com

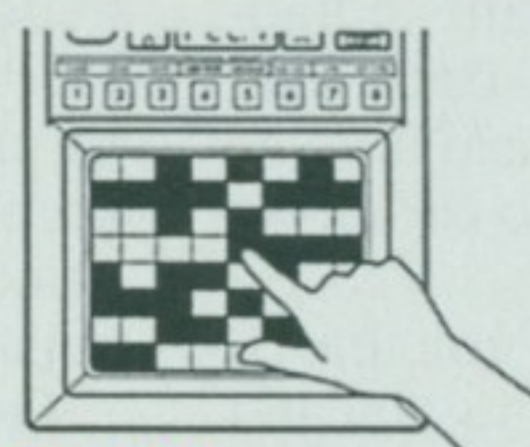
ИЗОБИЉЕ ЗВУКА

Док обични синтисајзери траже од власника да овлада клавијатуром или низом дугмића, „Каосов“ КРЗ нуди једноставније решење – превлачење прстима по екрану осетљивом на додир. Потом се ремек-дело може репродуковати у целости, снимити на SD картицу или послати директно на PC преко USB кабла. Цена: 460 долара.

Корисна адреса: www.korg.com

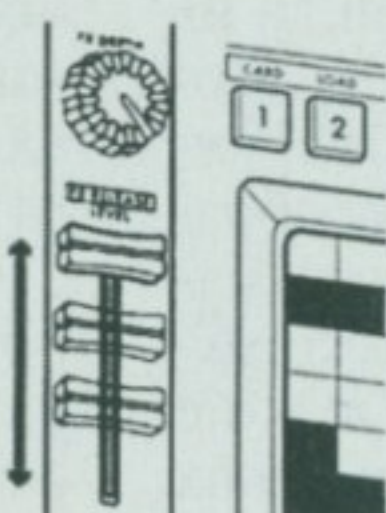

Унутар „Каосовог“ КРЗ

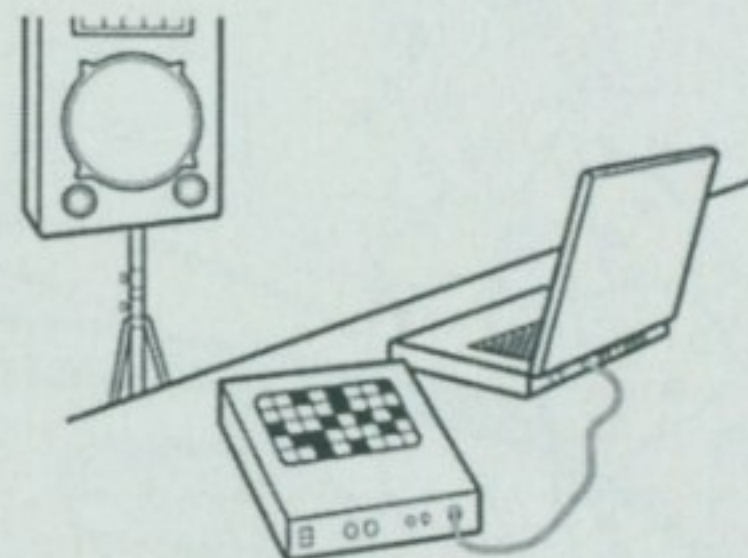
ЕКРАН

Синтисајзерски део уређаја омогућава стварање звукова који се мењају превлачењем прста по LED мрежи осетљивој на додир. Она се понаша као координатни систем са X и Y осом. КРЗ може да пушта и звуке из других извора ■

КОМАНДЕ

КРЗ располаже са 128 фабрички уграђених ефеката, од уобичајених искривљавања звука до одјека. Посебним FX Release реглером подешава се дужина „репа“ сваког ефекта ■

РЕПРОДУКЦИЈА

Сви преласци прстом по екрану чувају се у меморији и могу се поновити у било ком тренутку. Четвртасте лампице на екрану тада се пале и гасе, као светла на диско-подијуму испод Џона Траволте у „Грозници суботње вечери“ ■

РАЗВЕЈАВАЊЕ ЗВУКА

Једна елиса авиона може да учини чуда за басове на вашем кућном озвучењу. Већина сабвуфера тавори на 20 херца, прагу чујности код човека. Међутим, инжењери знају да постоји богата звучна слика и испод тог нивоа. TRW-17 опремљен је ротационим вуфером који омогућава да се чују и звуци на 5 херца. Захваљујући томе, сабласни замаси елисе хеликоптера у филму „Апокалипса сада“ уздрмаће вам грудни кош. Овај звучник у стању је да пусти чак и најниже нивое позадинског шума који се током завршне обраде филма пушта испод свих кадрова једне сцене да употпуни њену целовитост. Резултат тога је запањујућа веродостојност која гледаоца смешта у средиште филмског призора. Цена: 12.700 долара. Корисна адреса: www.eminent-tech.com

БУКАЧИ

Ако желите да нервирате околину буком, производ „Блип лабса“ права је ствар. У питању је ручни синтисајзер на чијем је кућишту смештена фотоћелија (скривена је у носу). Кад се уређај окрене према извору светла – Сунцу, екрану рачунара или, у недостатку свега тога, LED диоди скривеној у репу савитљиве антене, фотоћелија реагује и покреће звучну какофонију из његове унутрашњости. Прекидачима и дугметом могуће је додатно искривљавати и мењати звук. Уређај се напаја батеријом од 9 волти, а звучник је смештен у подножју. Цена: 100 долара.

Корисна адреса:
www.bleeplabs.com

РОБОТ НАД РОБОТИМА

„Робонова“ је један од најбољих робота играчака који су икада направљени. Сваки део тела покреће се независно од осталих, а сваки тамносиви блок, односно „мишић“, је сервомотор. Спољни скелет начињен је од танког металног рама. Све ово чини робота врло прилагодљивим различитим условима. Програмски језик који долази уз робота може бити мало незгодан за децу која немају баш никаквог искуства с рачунарима. Цена: 999 долара. Корисна адреса: www.hitecrobotics.com

ТАНГО, БУДА, КИНЕСКИ ЦАР....

Недавно је у Београду у целости, без скраћивања, приказан филм „Двадесети век“ редитеља Бернарда Бертолучија. Желела бих да сазнам нешто више о том редитељу.

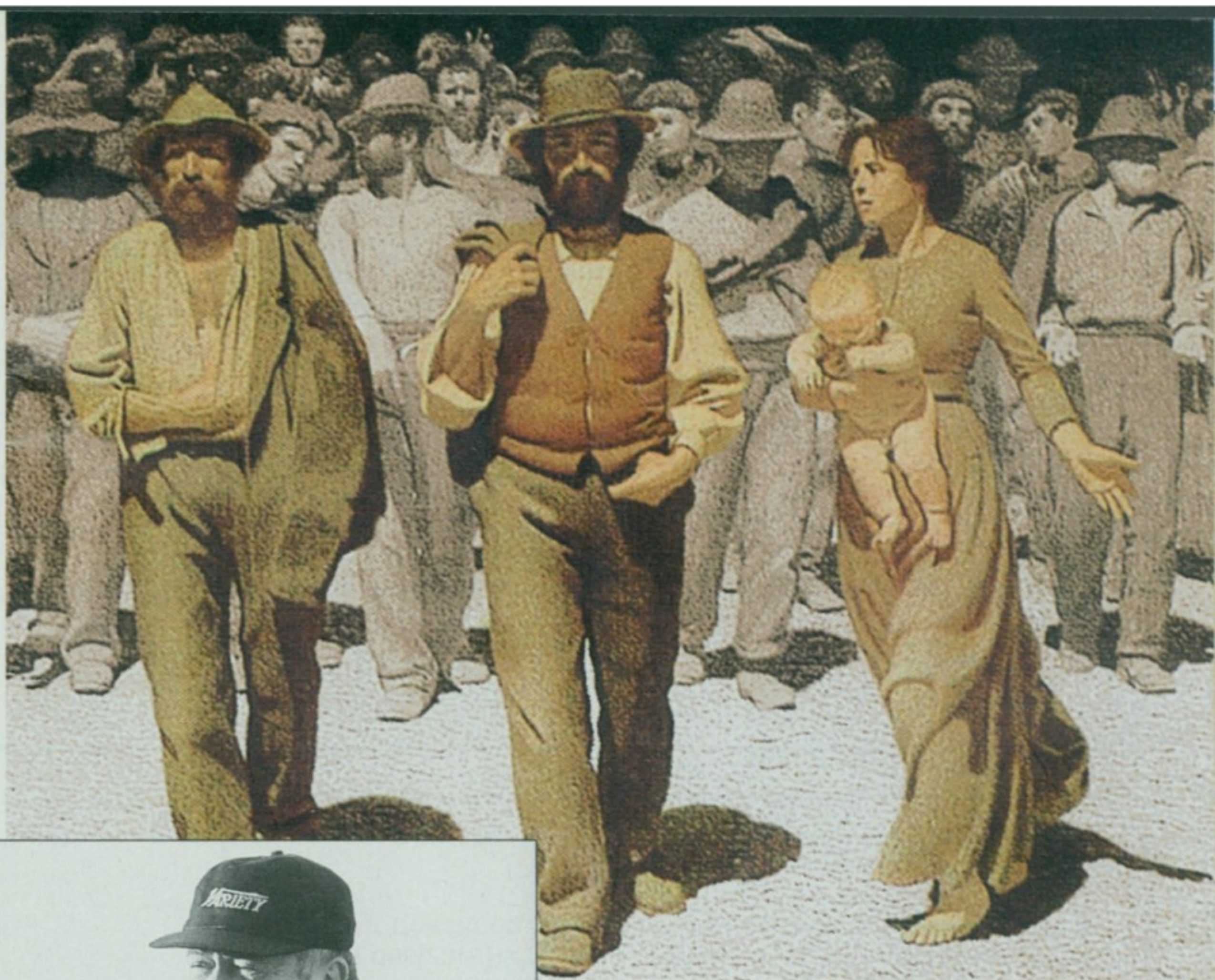
САРА
Београд

Бернардо Бертолучи, син славног италијанског песника Атилија Бертолучија, рођен је 16. марта 1941. године покрај Парме, недалеко од имања на ком је живео чувени композитор Ђузепе Верди. Детињство је провео углавном у природи, окружен породицом. Било му је шеснаест година кад је набавио аматерску камеру и почео да по околини снима прве кратке филмове. Па ипак, одлучио је да у Риму упише студије савремене књижевности. Чинило се да ће Бернардо кренути очевим стопама... Међутим, баш у то време упознао је редитеља и песника Пјер-Паола Пазолинија и одлучио да напусти факултет. Почео је да се бави писањем сценарија за филмове. Управо захваљујући Пазолинију и продуценту Чину дел Дука, 1961. године постаје асистент режије. Упознаје глумицу Адријану Асти која ће постати његова дугогодишња животна другбеница. Према Пазолинијевом сценарију, 1962. године снимио је први дугометражни филм „La commare secca“ („Мршава уличарка“). Међутим, убрзо се одвојио од Пазолинија схвативши да је неопходно да развије сопствени филмски језик. Следећи филм снимио је 1964. године – „Prima della rivoluzione“ („Пре ре-

волуције“), прича о одрастању младића из високог пармског друштва. Следе филмови „Партнер“ (1968), „Конформиста“, „La strategia del ragno“ („Стратегија паука“). Ипак, широка публика у то време још није прихватила његове филмове мада су критичари изрицали речи похвале.

Велики успех постигао је филм „Последњи танго у Паризу“ („Ultimo tango a Parigi“), снимљен 1972. године с Марлоном Брандом и Маријом Шнајдер у главним улогама. Филм је изазвао буру у културној јавности: Бертолучи, наиме, недвосмислено говори да је секс једини могући одговор, односно знак отпора према лажном моралу и конформизму света који нас окружује. У Италији је овај филм најпре цензурисан, а за-

тим и забрањен јануара 1976. године. Редитељ је био осуђен због вређања осећања части гледалаца, тако да су му одузета и грађанска права, као и право да гласа. Тек 1987. године ова пресуда је укинута. Копије филма чувају су у Италијанској кинотеци у Риму. Целовите верзије филма сачуване су, међутим, искључиво у иностранству. Светска слава била је, дакле, већ ту. Следећи филм, „Novecento“ („Двадесети век“), донео је Бертолучију коначно безмало једногласно признање критике и публике. Реч је о епској слици друштвеног и политичког живота у Италији од почетка 20. века до Другог светског рата. Бертолучи је и писац сценарија. У филму играју Роберт де Ниро, Жерар Депардје, Доналд Сатерленд, Берт Ланкастер, Доминик Санда и други. Филм „Двадесети век“ траје пет и по сати.

„La Luna“ („Месеца“), филм о наркоманији и инцесту са Џил Клејберг у главној улози, Бертолучију није донео повољне критике. А затим, 1987. године, у Кини снима „Последњег кинеског цара“ („L'ultimo imperatore“), филм који ће освојити девет Оскара. У Мароку је 1990. године снимио „Чај у Сахари“.. Следи „Мали Буда“, из 1993. године, о животу принца Сидарте, оснивача будизма. „Io ballo da sola“ („Украдена лепота“), снимљен у Тоскани 1996. године, није му донео нарочито повољне критике, као ни „The Dreamers“ („Сањари“) из 2003. године, који говори о сећањима на 1968. годину. За већину својих филмова Бертолучи је сам написао сценарија, а филмска сценарија писао је и за друге редитеље ■

НАЈВЕЋА ПОШТАНСКА МАРКА

Имам девет година и идем у други разред основне школе „Душан Радовић“ у Новом Саду. Волим да скупљам поштанске марке. Занима ме колико је велика највећа поштанска маркица.

СТЕВАН ДРАКУЛИЋ
Нови Сад

Алис Корнин Селби из Портланда, САД, штампала је 1995. године огромну поштанску марку, налик билборду. Димензије ове марке су 3,048 са 4,87 метара. На овој необичној марки приказан је лик даме на чијој глави стоји старински модел аутомобила с перушом, као и текст који гласи: „Кад би мој аутомобил био шешир, ја бих га носила!“ Међутим, реч је, по свој прилици, о својеврсној ликовној инсталацији.

Међутим, у Бутану, у Азији, 1973. године кратко време биле су у употреби врло необичне (и прилично велике) поштанске марке. Реч је, заправо, о звучним снимцима, односно грамофонским плочама. На тим чудноватим и великим маркама, на једној страни били су звучни записи бутанских народних песама. На другој страни – лепак! Ово су, међутим, само неки од примера великих и необичних марки... ■

ПОДЖТНИИ
ЗАБАВНИК
20. 4. 2007.

РАСТИМО ДО СТОЛИЦЕ, РАСТИМО ДО ПОЛИЦЕ

Можете ли да ми одговорите да ли је тачно да људски род из генерације у генерацију постаје све виши и, ако је то тачно, шта изазива раст људи?

МИТАР
из Суботице

Према научним истраживањима спроведеним у Европи, утврђено је да су житељи Старог континента порасли у последњих 150 година, односно, да су сваке године виши од 0,5 до 10 милиметра. Према предвиђању стручњака, раст ће се наставити несмањеном брзином и, из генерације у генерацију, људи ће бити све виши.

Разлог за то тешко је тачно утврдити. Верује се да на раст у највећој мери утиче животно окружење – сигурност у друштвеном и економском погледу. Проучавајући висину људи вековима уназад, научници су уочили да се у различитим историјским раздобљима и она мењала. Најбољи пример за то су Викинзи. Према сазнањима, висина просечног мушкарца из Скандинавије пре 500 до 1000 година била је око 180 центиметара, а жена око 170. У средњем веку њихови мушки потомци нису прелазили висину од 160 центиметара. На то су вероватно утицали тешки услови живота. Слични примери назадовања забележени су и у крајевима у којима су се водили дуготрајни ратови, али и у неразвијеним деловима света.

Срећом, већи део човечанства данас живи боље и мирније, што значи и да ће раст људи да се настави. За десет година, генерације које стасавају у Европи могле би да буду више од претходне чак за цела два центиметра ■

HARIBO

HARIBO čini srećnim decu i odrasle

КОЗА ИЗ ШВАЈЦАРСКЕ

Стари људи у мом крају често користе необична поређења као поруге. Већину знам да објасним, али не и ону упућену плавокосој жени да је као „санска коза“. Помозите!

ВУКИЦА
из Апатина

Домишљати људи умеју сликовито да се изражавају чак и кад су поруге у питању. И ова је таква. Вероватно је настала још крајем 19. века кад је из Швајцарске, с реке Сане, у наше крајеве стигла коза изузетно белог крзна без икаквих мрља и без рогова. Неко је у тој једноличности белине животиње видео сличност са женом изразито светле коже и косе и направио поругу ■

БЕСПЛАТНА МУЗИКА

Већ одавно тражим неки сајт с кога могу да бесплатно „скидам“ музику, али не могу да га нађем. Да ли ти, можда, знаш неке адресе? (А мислим да знаш!) Поздрав свима у редакцији! Не мењајте се!

ДИДА
Никшић

Бесплатно преузимање музике са Интернета није дозвољена работа због поштовања закона о ауторским правима. Музика може да се „скине“ преко бројних сајтова, али уз плаћање, по песми или по читавом албуму. Ако бисмо објавили путем којих програма можеш да скинеш музику, а да не платиш ништа, могли би да нас туже због помагања пиратерије! Највеће светске дискографске куће улажу новац да би спречиле музичку пиратерију, али с недовољно успеха. Недавно је поднето неколико хиљада тужби против оних који су преузимали музику са трз, јер су „ловци“ лако дошли до њихових адреса.

Међутим, има и изузетака. На пример, прослављена рок група „Arctic Monkeys“ своје песме стављала је смишљено и намерно на Интернет како би њихови обожаваоци могли бесплатно да их „свлаче“ с различитих портала. Могло би се рећи да су на тај начин и стекли популарност у свету. Стив Џобс, први човек предузећа „Apple“, чувеног по „ајподу“, изјавио је да је тек три одсто музике која се данас слуша на „ајподу“ заправо легална, односно купљена (плаћена) музика. Господин Џобс верује да Интернет онемогућава борбу против пиратерије, те да је у том смислу свака битка унапред изгубљена. Наравно, сместа су га најоштрије напали челници највећих дискографских кућа ■

TEENAGE TV PEĐOLINO
subotom od 10:10

studio B

89165

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. ЗАГОНЕТНИ СЕЉАК

Нека је x број живине, па је тада:
 $(x-2) + (x-2) + (x-2) = x$, те је $x = 3$.

Значи, сељак има једну патку, једну гуску и једну кокошку ■

2. ЧАРОБНИ МОСТ

На почетку сељак је имао 21 рубљу ■

3. НА ПИЈАЦИ

Сељак је платио свињу 8 златника, краву 32, а коња 128 златника ■

4. КОЛИЧИНА

Количина је 9 ■

5. ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋЕ?

Могуће је ако су то деда, његов син и унук ■

6. ВИШЕ

КУПАЦА

Било је 7 купаца, а роба је коштала 53 новчића ■

7. РУЧАК

Нека је тражени број људи x , онда је: $50x = (x - 2) \cdot 60$, па је $x = 12$ ■

8. ТЕНИСКИ

ТУРНИР

Укупан број мечева биће 60. Пошто се сваког дана играју по 3 меча, турнир ће трајати 20 дана ■

ЗВУЦИ ИЗ УСТА

Занима ме како говоримо. Како излазе гласови из наших уста?

ЉУБИЦА ЈОВАНОВИЋ
Карабурма

Ваздух који излази из наших плућа не испуњава само нашу околину угљен-диоксидом! Он има још једну веома важну улогу, а то је – говор. Наиме, на врху душника налази се гркљан. То је наш говорни апарат. Са обе стране гркљана штрче хрскавичави набори, налик каквој полици. То су гласне жице. Да би човек проговорио, потребно је да мишићи привуку гласне жице једну према другој, тако да међу њима остане веома узани простор. Ваздух који пролази кроз тај простор устала се и заљуља гласне жице. Тако настаје звук. Ови звуци претварају се у јасне речи покретима наших усана, образа, зуба, језика и усана ■

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
20. 4. 2007.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Њир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)-... - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 см

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Њирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

МАГИЧНИ ЛИК

Шумарство, ухабати се, мачевалац, Абесинија, Равијојла, становање ■

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА

Поручник, опасно, марва, опток, ам, б, карст, р, стопа, оме, статистичар, ор, династија, ет, видици, тека, Ана, имитати, рањеник, ћаса, Ирци, едикт ■

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

Кантри музика, ав, рал, мрков, реченица, она, Аламани, Ант, ситничар, ролери, крофна, искре, ог, васиона, туткало, О'Нил, износ, стар ■

ОСМОСМЕРКА

Канаринац

АНАГРАМЧИЋ

Сова

ПАЛИНДРОМ

И сиви ћук у кући виси ■

С. Б.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ ДА ЈОД...

– поправља расположење
– нормализује крвни притисак и срчани ритам
– спречава развој карцинома
– неопходан је за добро памћење а код беба важан је за правилан развој мозга
– да жене Јапана дневно узму око 13 mg јода једењем морских плодова и имају најмању учесталост рака дојке на свету
– може да се нађе не само у храни, већ и у минералној води која у себи садржи природно растворен јод.

седамдесет три

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

БРОЈ 2880

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић

Заменик генералног

директора Вернер Херић

Директор Матијас Вајмер

Главни и одговорни

уредник Зефирино Граси

Издаје

ПОЛИТИКА Магазини ДОО

Штампа

ПОЛИТИКА АД

Графички уредник

Горан Војиновић

Редакција

Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Петар Милатовић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција

Бранислав Вукомановић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тиљев

Секретаријат

Зорица Филиповић

Редакција

„ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони

секретаријат 330-1452; 330-1456

техничка редакција

330-1454

центра

3373-111

претплата

330-1617

Опласни сектор

Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.

6 месеци 2.317,00 дин.

Текући рачун код Комерцијалне банке

АД Београд: 205-97096-91

Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK

АД Београд је: 265-1100310005857-35

Претплату слати уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ

„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. Полугодишња/авионом: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)

за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM

MAIN DE: DEUTDEFF

Korisnička banka: 100 9363029 0000

RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd

SWIFT CODE: RZBSRSBG

Korisnik: RS35265100000002543779

POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main,

Germany SWIFT CODE: DRESDEFF

Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA

AD, Beograd, Sv. Save 14

Serbia

SWIFT - BIC: KOBBSRSGXXX

Korisnik: RS35205002000984500033

POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd

Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист Забавник

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines

– 11000 Београд,

Булевар деспота Стефана 24/1,

Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu

Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

НАСЛОВНА СТРАНА

Франческа д'Отави

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

Издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

Креативни центар

Мој АТЛАС LAROUSSE

Отворите атлас и крените на пут око света!

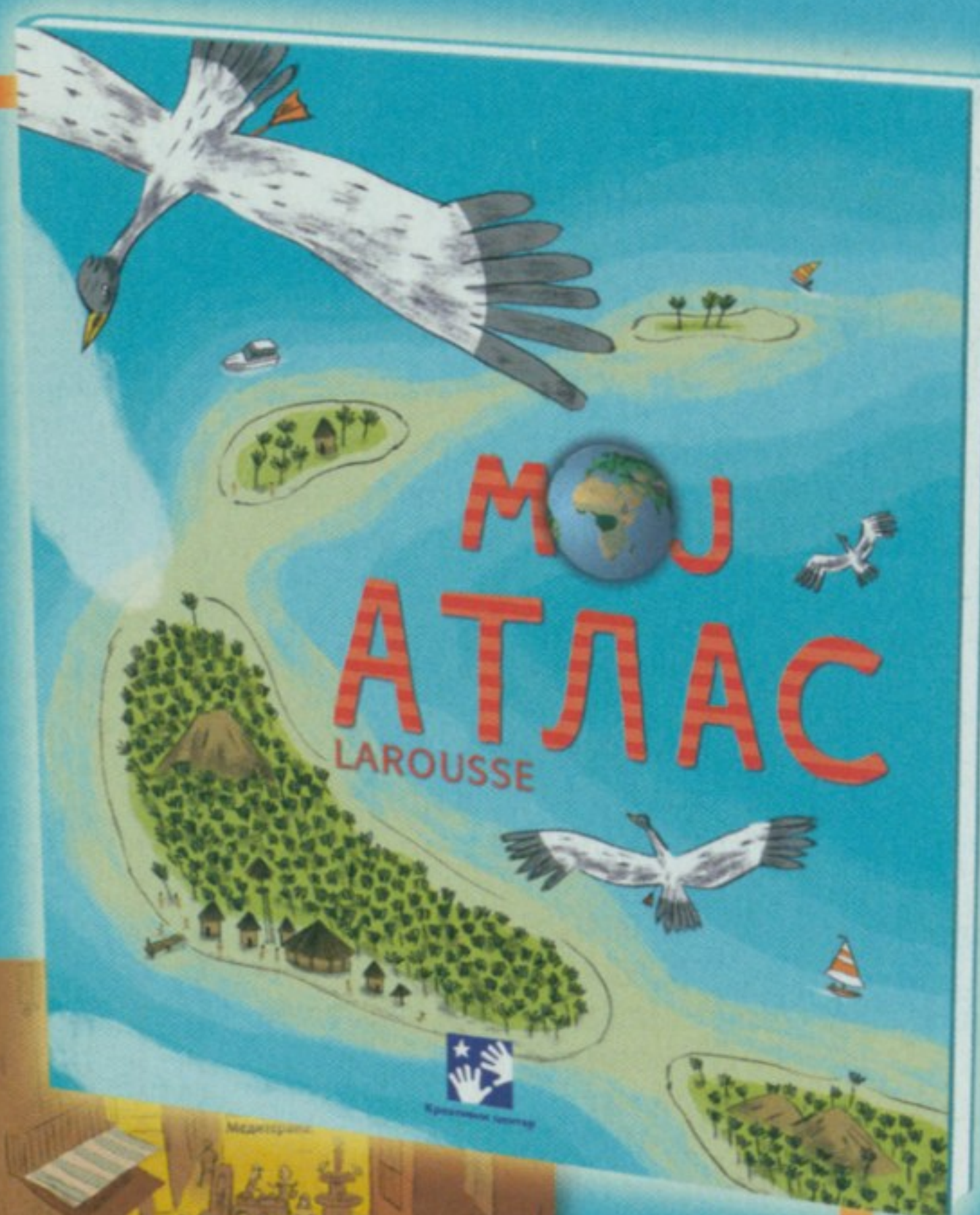
Упознајте континенте кроз богате и занимљиве илустрације!

Наша планета представљена је картама које приказују рељеф, биљни и животињски свет, картама на којима су приказане државе и сценама из свакодневног живота у различитим културама.

Јасни и прецизни текстови и информације примерени су деци узраста од 6 до 10 година.

Изненадиће вас и велики постер с картом света!

Најлепше прво упознавање наше планете!

НАША АДРЕСА
Градингана 8
11000 Београд
011/ 38 20 464
38 20 483, 24 40 659
e-mail: info@kreativnicentar.co.yu
www.kreativnicentar.co.yu

Креативни центар

-20%

ПОПУСТ

96728

Креативни центар 2007

РЕКЛИСУ О ГРЕХУ

Постоје два греха из којих проистичу
сви остали греси:
нестрпљење и лењост.

Савест нам не брани да починимо грех,
већ да у њему на миру уживамо.

Теодор Драјзер
амерички писац
(1871–1945)

Грех живи и буја тајно.

Вергилије
римски песник
(70–19. пре н.е)

Франц Кафка
аустријски (чешки) писац
јеврејског порекла
(1883–1924)

Нема горег греха од
људске глупости.

Оскар Вајлд
британски књижевник
(1854–1900)

Страдање и грех употпуњују се
као калуп и његов одливак.

Иво Андрић
наш нобеловац
(1892–1975)

Најгори грех према људима није мржња,
већ равнодушност.

Џорџ Бернард Шо
британски књижевник
(1856–1950)

Грешити је дело људско:
оправдавати грехе
дело је ђаволско.

Лав Николајевич Толстој
руски књижевник
(1828–1910)

Велики грех
починио је онај
који је измислио савест.

Френсис Скот Фицџералд
амерички писац
(1896–1940)

Апсурд је
грех без Бога.

Албер Ками
француски књижевник
(1913–1960)

Пред очима су нам
греси других људи,
а сопствене
носимо на плећима.

Сенека
римски филозоф и писац
(4. пре н.е)

Поп грешника за грехове пита,
да га ђаво није превластио,
а ђавола јошт' нијесам гледа,
да се попу исповиједио!

Петар Петровић Његош
владица и песник
(1813–1851)

За истински побожног човека
грех не постоји.

Новалис
немачки песник
(1772–1801)

У старости се кајемо због
непочињених грехова
у младости.

Сомерсет Мом
британски књижевник
(1874–1965)

